20259

18,1

KATEKEZE

PO RAZREDBI PITANJA

DIECEZANSKOGA KATEKIZMA ZAGREBAČKOGA.

IZRADIO

DR. DOMINIK GUDEK,

PROFESOR-KATEHET U P.

III. DIO. SREDSTVA MILOSTI.

DRUGA KNJIGA:

POKORA. POSLJEDNJE POMAZANJE. SVETI RED. ŽENIDBA.

S DOPUŠTENJEM NADBISKUPSKE DUHOV. OBLASTI U ZAGREBU
22. SVIBNJA 1928. BR. 3728.

BIBLIOTEKA REZIDENCIJE
D. I.
ZAGREB
PALMOTIĆEVA 33

ZAGREB 1928.
VLASTITA NAKLADA, ZAGREB, PALMOTIĆEVA UL. 3.
TISAK NADBISKUPSKE TISKARE.

Sadržaj:

		Strana.
I.	Druga daska poslije brodoloma. Sakramenat pokore.	1
II.	Uđi u se. Ispitivanje savjesti	9
III.	Operi suzama grijehe svoje. Pokajanje	14
IV.	Idi i ne griješi više. Odluka	21
V.	Idi i pokaži se svećeniku. Ispovijed	26
VI.	Priznaj i ne taji. Velika ispovijed	32
VII.	Ne griješi više, da ti se što gore ne dogodi. Zadovoljština	38
VIII.	Oproštenje radi drugih pred Kristom. Oprost . . .	46
IX.	Pomoć nemoćnima. Posljednje pomazanje	53
X.	Obredi posljednjega pomazanja	58
XI.	Djelitelji tajna Božjih. Sveti red	65
XII.	Sveta vlast	71
XIII.	Dvoje u jednom tijelu. Ženidba	78
XIV.	Ženidba kao sakramenat	81
XV.	Ženidbene dužnosti	86
XVI.	Ženidbene zapreke	90
XVII.	Obredi ženidbe	95
XVIII.	Mati Crkva. Sakramenti u ljudskom životu	100

BIBLIOTEKA REZIDENCIJE
D. I.
ZAGREB
PALMOTIĆEVA 33

J 61a

POPRAVI:

U I. knjizi o sredstvima milosti na str. 57. poslije r. 12. odozdo dodaj: »A mjesto, koje je čitao, bilo je ovo: Vodi se kao ovca na klanje i kao janje pred onima, koji ga strigu, ne otvora usta svojih. Počevši dakle od ovoga mjesta Filip mu propovjedi evanđelje o Isusu.

na str. 59 u retku 9. odozdo izostavi riječi: »i njegovim pravim roditeljima«.

BIBLIOTEKA REZIDE
D. I.
ZAGREB
PALMOTIĆEVA 3

Nauk kršćanski.

Glava treća.

Sredstva, kojima dobivamo milosti Božje. Druga knjiga: Pokora, posljednje pomazanje, sveti red i ženidba.

I. DRUGA DASKA POSLIJE BRODOLOMA. SAKRAMENAT POKORE.

(D. K. 94—99. R. K. II. 5, 1—5. 9—20. 37—40. 53—56.)

I. U životu često stižu čovjeka bolesti, te im treba tražiti lijeka. Tako je i u životu duše. I ona može pasti u bolest, pa i u smrtnu, odakle se rađa smrt: može smrtno sagriješiti i izgubiti svrhunaravski život. Tu sad treba lijeka, koji će donijeti duši život i zdravlje.

Mi smo već često spominjali taj lijek. U desetom smo članku vjere učili, da je Krist svojoj Crkvi dao vlast opraštati grijehe; a za oproštenje je grijeha naredio dva sakramenta: krštenje i pokoru. Nedugo što smo učili, da milost posvetnu dobiva grešnik u sakramentu krštenja, a ako je kršten u sakramentu pokore.

Sakramenat se krštenja ne može ponoviti. To je prva daska, na kojoj se čovjek poslije brodoloma, poslije grijeha mogao spasiti. Ako mu je po njegovoj nemarnosti izmakla ta daska, nema druge nego da uhvati drugu dasku poslije brodoloma, kako sv. Jeronim (in cap. 3. Isai. Luc. 13, 5) zove s a k r a m e n a t p o k o r e, ako se hoće spasiti.

II. I s u s d a j e a p o s t o l i m a v l a s t, d a o p r a š t a j u g r i j e h e. Onaj dan, kad je Isus uskrsnuo, poslije kako se ukazao Mariji Magdaleni, pobožnim ženama, Petru, dvojici učenika, koji su išli u Emaus, javio se navečer svim apostolima osim Tome. Evanđelje (Iv. 20, 19—24) govori o

tom ovako: Kad bi uvečer onaj dan prvi u sedmici (u nedjelju) i vrata bila zatvorena, gdje su se bili učenici njegovi skupili od straha pred Židovima, dođe Isus i stade na sredinu i reče im: »Mir vam!« I rekavši ovo pokaza im ruke i rebra. Onda se učenici obradovaše vidjevši Gospodina. I reče im opet: »Mir vam! Kao što je Otac poslao mene, tako i ja šaljem vas.« Rekavši ovo dahnu u njih i reče im: »Primite Duha Svetoga: kojima oprostite grijehe, oprostit će im se, a kojima zadržite, zadržat će se.« A Toma, koji se zove Blizanac, jedan od dvanaestorice nije bio s njima, kad je došao Isus.

Bog Otac poslao je Sina svojega na svijet, da se utjelovi i da spasi rod ljudski od grijeha svojom mukom i smrću (Sv. Greg. P. Hom. 26. Brev. Dom. in Albis). Kao što je dakle došao Sin Božji na svijet radi oproštenja grijeha, tako je i apostolima dao vlast, da opraštaju grijehe, i tako je naredio sakramenat pokore.

III. 1. Prije nego pokažemo, da je ovo pravi sakramenat, kazat ćemo, što sve znamenuje ta riječ pokora, da ne bude nikake dvoumice i smutnje. Neki tu riječ uzimaju za zadovoljštinu (pokoru, što je svećenik naloži). Drugi, koji se veoma udaljuju od nauka kršćanske vjere, misle, da se u pokori ne gleda na prošlo vrijeme, i kažu, da pokora nije drugo nego novo življenje. Ima dakle pokora mnogostruko značenje. Pokora, inače također zvana pokajanje, znači, da se nekome ne sviđa, što mu se prije sviđalo ne gledeći na to, da li je bilo dobro ili zlo (te sam sebe kao kori, što je to učinio). Tako se svi kaju, koji imadu žalost po svijetu, a ne po Bogu, a ta žalost ne donosi spasenja nego smrt (II. Kor. 7, 10). Drugo je kajanje, kad nekoga boli što je učinio zlo, koje mu se prije sviđalo; ali te boli ne osjeća radi Boga nego radi sebe. Treće je pokajanje, kad nas ne boli duša samo radi učinjenoga zla i kad ne pokazujemo kaki izvanji znak boli, nego nas obuzima tuga radi samoga Boga. Svemu tomu pripada riječ pokajanje. Ako u Svetom Pismu (Ps. 105, 45. Jer. 26, 3. 13) čitamo, da se »Bog kaje«, jasno je, da se to ima uzeti u prenesenom smislu. Sveto se Pismo služi načinom govora, koji se prilagođuje ljudskom životu, kad hoće kazati, da je Bog odlučio nešto promijeniti; ljudi naime, kad se kaju za kakvu stvar, onda je nastoje promijeniti. Tako je dakle pisano: da se Bog »pokajao, što je čovjeka stvorio« (I. Mojs. 6, 6), i na drugome mjestu (I. Kralj. 15, 11), što je Saula postavio za kralja.

Ali između tih znamenovanja valja činiti veliku razliku. Prvo je pokajanje grijeh; drugo je neko čuvstvo uzbunjenoga i smetenoga duha; a treće velimo da pripada što kreposti, što sakramentu. I ovdje kad govorimo o pokori (pokajanju), onda mislimo na sakramenat.

2. Pokora (pokajanje) označuje dakle krepost. A budući da djela te kreposti daju tvar sakramenta pokore, to ćemo sad govoriti o pokori kao kreposti. Tu unutrašnju pokoru, za koju velimo da je krepost, moramo si na svaki način pribaviti; jer ona izvanja pokora bez ove unutrašnje vrlo će nam malo koristiti. Unutrašnja je dakle pokora, kad se od sve duše k Bogu obraćamo, te se gadimo i mrzimo na grijehe, koje smo učinili, a zajedno zbiljski odlučujemo, da ćemo popraviti zlu naviku života i pokvareno vladanje nadajući se oproštenju od Božjega milosrđa. A ta žalost i tuga, koja je uzbuđenje i čuvstvo, te se od mnogih zove i muka, pridolazi kao pratilica združena s mržnjom na grijehe. Zato mnogi sveti oci označuju pokoru duševnom mukom.

U onoga, koji se kaje, mora vjera doći prije kajanja; jer se ne može k Bogu obratiti, koji nema vjere. Zato se ne može nikako reći za vjeru, da je dio pokore (Conc. Trid. sess. 14. c. 3. can. 4. de poen.)

Da je pokora krepost, pokazuju zapovijedi, koje su o njoj dane; jer zakon ne zapovijeda nego kreposna djela. Nitko ne može reći, da ne pripada kreposti: kada, kako i koliko treba žaliti. Da se to čini, kako je pravo, to daje krepost pokore. Jer nekad se dogodi, da ljudi radi počinjenih opačina osjećaju manju bol nego bi trebali; pače, kako piše Salomon (Priče 2, 14), ima nekih, koji se raduju, kad učine zlo: a opet drugi tako se podaju duševnoj žalosti i boli, da sasvim očajavaju za svoje spasenje; takav se čini da je bio Kain, koji je rekao (I. Mojs. 4, 13): »Veći je moj grijeh nego da zavrijedim oproštenje«; i kakav je zacijelo bio Juda (Mat. 27, 3), koji se »raskajao« i objesivši se izgubio život i dušu. Da dakle uzmognemo držati mjeru u boli, pomaže nas krepost pokajanja.

Ali to se može razabrati i po stvarima, za kojima ide onaj, koji se pravo kaje. Prvo za čim ide, jest, da uništi grijeh i izbriše svaku krivicu i ljagu duše. Druga je stvar, da za učinjene opačine zadovolji Bogu; a to jasno pripada pravednosti. Jer premda između Boga i čovjeka ne može biti ravnopravnosti, jer se neizmjerno jedan od drugoga razlikuje; ipak ima neki pravni odnošaj kao između oca i djece, između gospodara i slugu. Treća je stvar, da čovjek dođe opet u milost Božju, jer ga je grijehom uvrijedio i dopao njegove mržnje. To sve dovoljno pokazuje, da je pokora krepost.

Treba dalje znati, kojim se stepenima uspinjemo k ovoj božanskoj kreposti. Najprije nas pretječe milosrđe Božje, i obraća naša srca k sebi. To je molio Prorok (Plač 5, 21): »Obrati nas, Gospodine, k sebi, i obratit ćemo se.« Potom rasvijetljeni tim svijetlom, u duši težimo vjerom za Bogom. »Jer onaj, koji dolazi k Bogu«, veli Apostol (Hebr. 11, 6), »treba da vjeruje, da Bog jest, i da je plaća

onima, koji ga traže.« Potom dolazi strah i duša gledajući pred sobom težinu muka doziva se od grijeha. Ovamo čini se da pristaju ove riječi Izaijine (26, 17): »Kao ona, koja zatrudni i hoće da rodi, pa se muči i viče u svojim bolovima, tako smo i mi.« Amo onda prilazi nada, da ćemo umoliti milosrđe Božje, i tom nadom podignuti odlučujemo, da ćemo popraviti život i vladanje. Napokon se ljubavlju užižu naša srca, iz koje se rađa onaj sinovski strah dostojan valjane i plemenite djece; te bojeći se samo toga, da kojom stvari ne uvrijedimo Božje veličanstvo, ostavljamo se sasvim grešne navike.

Pokora se ima držati za sasvim božansku i nebesku krepost, njoj naime Sveto Pismo obećava kraljevstvo nebesko. Jer kod sv. Mateja (4, 17) stoji pisano: »Pokoru činite, jer se približilo kraljevstvo nebesko«; a kod Ezekiela (18, 21): »Ako bezbožnik čini pokoru od svih svojih grijeha, što ih je učinio, i drži sve zapovijedi moje, i čini sud i pravdu, zaista će živjeti«; pa na drugom mjestu (33, 11): »Ne ću smrti bezbožnika, nego da se obrati bezbožnik s puta svojega i živi.« A jasno je, da se tu ima razumjeti vječni i blaženi život.

3. A sad da govorimo o izvanjoj pokori. Izvanja je p o k o r a s a k r a m e n a t, jer ima ono troje, što se zahtijeva, da bude sveta stvar sakramenat: ima vidljive znakove, kojima se razjašnjuje ono, što biva u duši, naime oproštenje grijeha; a naredio ga je Isus Krist.

Ponajprije jasno je, da je I s u s n a r e d i o s a k r a m e n a t p o k o r e. To je učinio, kako smo čuli, kad je p o s l i j e s v o j e g a u s k r s n u ć a d a h n u o u a p o s t o l e sabrane na jednom mjestu g o v o r e ć i (Iv. 20, 22. 23.): »Primite Duha Svetoga; k o j i m a o p r o s t i t e g r i j e h e, o p r o s t i t ć e i m s e; a k o j i m a z a d r ž i t e, z a d r ž a t ć e s e.« A to je čini se Gospodin označio, kad je Apostolima dao posao (Iv. 11, 44), da razriješe uskrsnula Lazara od veza, kojima je bio sapet. Jer sv. Augustin ovako razjašnjuje to mjesto (Knjiga o pravoj i krivoj pokori g. 10.): »Sami svećenici mogu više učiniti, više oprostiti onima, koji se ispovijedaju, kad im otpuštaju grijeh. Sam je naime Gospodin predao apostolima Lazara, kojega bijaše već uskrisio, da ga razriješe, i tim je pokazao, da je predana vlast svećenicima, da odrešuju.« Ovamo pripada, što je i onima, koji su se na putu očistili, bio zapovjedio, »da se pokažu svećenicima« (Luk. 17, 14), i njihovu se sudu podvrgnu.

Z a š t o j e p a k Isus htio, da se p o k o r a uvrsti u broj s a k r a m e n a t a, zato ima više razloga. To je bio svakako prvi razlog, što nam ne će biti nikake sumnje, da smo dobili oproštenje grijeha, što ga je Bog obećao govoreći: »Ako bezbožnik čini pokoru i t. d.« Jer o unutrašnjoj pokori mora da je duh u neizvjesnosti, budući da se s pravom treba bojati, da li

tko o sebi pravo sudi. Da Gospodin dakle pomogne toj našoj brizi, naredio je sakramenat pokore, te se uzdamo, da su nam grijesi oprošteni odrešenjem svećenikovim, i naša se savjest umiri vjerom, koju mora s pravom imati u moć sakramenta. Jer se drukčije i ne mogu shvatiti riječi svećenika, koji nam zakonito otpušta grijehe, negoli riječ Krista, koji reče uzetomu (Mat. 9, 2): »Uzdaj se, sinko, opraštaju ti se grijesi tvoji.« Zatim znamo, da nitko ne može postići spasenja nego po Kristu i dobročinstvom njegove muke; zato je bilo prikladno i nama najkorisnije, da bude naređen sakramenat, čijom moću i djelovanjem Kristova krv, koja do nas teče, spira grijehe poslije krštenja učinjene; tako onda priznajemo, da treba dobročinstvo pomirenja, što ga primamo, zahvaliti jedino našemu Spasitelju.

4. Nadalje pokora ima v i d l j i v z n a k. Što izvana radi pokornik i što čini svećenik, označuje ono, što se iznutra u duši zbiva. Grešnik, koji čini pokoru, svojim djelima i riječima jasno pokazuje, da je svoj duh odvratio od grdoće grijeha. Tako i po onom, što svećenik radi i govori, lako poznamo milosrđe Božje, koji oprašta grijehe. To pokazuju očito one riječi Spasiteljeve (Mat. 16, 19): »Tebi ću dati ključeve kraljevstva nebeskoga —, i štogod razriješiš na zemlji, bit će razriješeno i na nebesima.« Odrešenje svećenikovo, riječima izjavljeno, označuje ono otpuštanje grijeha, koje izvodi u duši.

Kako u svakom sakramentalnom znaku ima tvar i lik, tako je i kod pokore. Ali treba znati, da se taj sakramenat od drugih razlikuje: kod drugih je sakramenat t v a r, koju narav ili vještina ljudska izvodi, a u sakramentu pokore jesu k a o t v a r djela pokornikova, to jest pokajanje, ispovijed i zadovoljština, kao što je razjasnio sabor tridentski (Sess. 14. de poenit. cap. 3. can. 4). Pa kako se po naredbi Božjoj traže od pokornika, da bude sakramenat potpun i da se dobije potpuno i savršeno oproštenje grijeha, zato se zovu dijelovi sakramenta. Ta djela ne zove sveti sabor zato »kao tvar«, što ne bi bila prava tvar; nego što nisu takva tvar, koja se izvana upotrebljava kao voda na krštenju ili krizma u potvrdi. A što kažu neki, da su grijesi ta tvar, ako bolje pripazimo, vidjet ćemo, da se tim ništa protivno ne kaže. Jer kao što velimo, da su tvar ognja drva, koja oganj uništava, tako se i mogu pravo zvati tvar toga sakramenta i grijesi, koji se pokorom uništuju.

Treba da znamo i l i k toga sakramenta, pa će nas to potaknuti, da pobožno primimo milost toga sakramenta. A lik su riječi: »Ja te odrešujem«. To razabiremo iz onih riječi (Mat. 18, 18): »Štogod razriješite na zemlji, bit će razriješeno i na nebesima«. A to nas uči i nauka Krista Gospodina, predana od apostola. Sakramenti ono naznačuju, što čine; a one riječi: »Ja te odrešujem« pokazuju, da se dijeljenjem toga sakramenta

izvodi oproštenje grijeha. Zato je jasno, da je to savršeni lik pokore. Grijesi su kao neke sveze, kojima se duša drži sapeta, i kojih se sakramentom pokore rješava. A to svećenik izjavlja jednako istinski i nad onim čovjekom, koji je već prije dobio od Boga oproštenje, jer se jako i od žarke ljubavi k Bogu (savršeno) kajao.

Dodaju se još neke molitve, koje nisu potrebne za lik, nego da se ono ukloni, što može u primaoca priječiti moć i djelovanje sakramenta.

Zato treba da grešnici silno zahvaljuju Bogu, koji je dao svećenicima u Crkvi takvu široku vlast. Nije sad u Crkvi dana svećenicima samo takva vlast, da koga proglašuju odriješenim od grijeha, kako su nekoć u Starom Zakonu svećenici svojim svjedočanstvom tek nekoga proglašivali čistim od gube, nego ga kao sluge Božje doista odrešuju; što čini sam Bog, početnik i otac milosti i pravednosti.

5. A sad da vidimo, koje nam milosti daje pokora. Prije svega daje nam ono, o čemu najviše govorimo, to jest oproštenje grijeha. Sva je njezina moć, da nam povrati milost Božju, te nas pomiri i sprijatelji s Bogom. Za tim pomirenjem dolazi često kod pobožnih ljudi, koji sveto i pobožno primaju taj sakramenat, veliki mir i pokoj savjesti s najvećom duhovnom radošću. Jer nema tako velikoga i strašnoga grijeha, koji se ne bi mogao ne jednom nego i po više puta istrijebiti sakramentom pokore. O tom ovako Gospodin govori preko Proroka (Ezek. 18, 21 sl.): »Ako bezbožnik čini pokoru od svih grijeha svojih, što ih je činio i drži zapovijedi moje, i čini sud i pravdu, zaista će živjeti; nijednoga se bezakonja njegova, što ga je učinio, ne ću opominjati.« A sv. Ivan (I. 1, 9) veli: »Ako ispovjedimo grijehe svoje, vjeran je i pravedan, da nam oprosti grijehe«, i malo poslije (2, 1 sl.): »Ako tko sagriješi, imamo branitelja kod Oca, Isusa Krista pravednika; i on je pomirenje za grijehe naše; ali nesamo naše, nego i svega svijeta.«

A što čitamo u Svetom Pismu, da neki nisu dobili milosrđa od Gospoda, premda su ga jako molili, to je bilo zato, jer se nisu iskreno i od srca kajali za grijehe. Pa kad takve riječi dolaze u Sv. Pismu ili kod svetih Otaca, gdje se čini, da tvrde, kako se neki grijesi ne mogu oprostiti, treba to tako tumačiti, da će veoma teško dobiti oproštenje. Neke se bolesti zovu neizlječive zato, jer bolesnik mrzi i ne će da uzme spasonosan lijek: tako se veli da ima grijeha, koji se ne opraštaju, jer grešnik odbija sredstvo za spasenje, blagodat Božju. U tom je smislu rekao sv. Augustin (lib. 1. de serm. Dom. in Monte c. 22): »Tolika je rugoba onoga grijeha, kad tko poslije poznanja Božjega, što ga je dobio milošću Kristovom, navaljuje na bratstvo i oganj ga zavisti goni proti samoj milosti, te se

ne može poniziti, da bi molio oproštenje, premda ga zla savjest sili, da prizna grijeh i da ga kaže.«

Premda se mogu svi grijesi oprostiti, ipak ima nekih grijeha, kojih ne može svaki svećenik oprostiti, nego se zovu pridržani, tako da ih može samo biskup oprostiti ili svećenik, koga biskup za to ovlasti. To čini biskup zato, da se što više istakne veličina toga grijeha, i da ga se ljudi većma čuvaju. Zato tko ima takav grijeh, mora potražiti svećenika, koji ima vlast odrešivati od tih grijeha ili doći drugi put k onomu svećeniku, dok on dobije vlast od biskupa, da može od toga grijeha odriješiti.

6. Da pak samo svećenici imadu vlast opraštati grijehe, vidi se po tome, što je samo apostolima i njihovim nasljednicima u svećeništvu Isus rekao: »Kojima oprostite grijehe, oprostit će im se«. Pa to je i sasvim u redu. Svaka milost toga sakramenta dolazi od Krista kao glave na ude, to jest vjernike. Zato po pravu moraju da taj sakramenat dijele udima Kristova tijela to jest vjernicima oni, koji imadu vlast, da zgotavljaju njegovo pravo tijelo; osobito pak zato, jer se sakramentom pokore pripravljaju vjernici, da budu dostojni i vrijedni primiti svetu euharistiju.

Da svećenik može odrešivati od grijeha, mora osim svećeničkoga reda imati i vlast (jurisdikciju). Tu vlast može vršiti samo u svojoj biskupiji, a kad dođe u drugu biskupiju, mora dobiti vlast od biskupa one biskupije, da može tamo slušati ispovijedi. Tako je to uređeno od starine u Crkvi, da biskupi i svećenici ne čine ništa u tuđoj biskupiji ili župi bez dopuštenja mjesnoga duhovnoga poglavara. To je već uredio Apostol Pavao, koji nije išao u područje drugih apostola, a svojemu je učeniku Titu (1, 5) zapovjedio, da u pojedinim gradovima postavi svećenike, koji će nebeskom hranom nauke i sakramenata hraniti i uzgajati vjernike. Vjernici pak mogu se ispovijedati u svojoj i u tuđoj biskupiji.

Ako prijeti pogibao smrti, da nitko ne propadne, može svaki svećenik, kako je Crkva po svjedočanstvu sabora tridentskoga (de poenit. Sess. 14. c. 7) uvijek držala, nesamo od svih grijeha odriješiti nego i riješiti izopćenja.

7. Da je sakramenat pokore potreban, vidi se, što je Isus vlast opraštati grijehe nazvao ključem. Jer kao što nitko ne može ući u neko mjesto bez pomoći onoga, komu su predani ključevi: tako razumijemo, da se nitko ne pušta u nebo, ako mu ne otvore vrata svećenici, kojima je Gospodin povjerio ključeve. Inače bi ključevi u Crkvi bili ni za što, i uzalud bi onaj, kojemu je dana vlast ključeva, branio nekomu ulazak u nebo, ako bi taj mogao drugim putem onamo ući. To je dobro znao sv. Augustin (Serm. 392. c. 3), kad veli: »Nitko neka sebi ne govori, — ja tajno činim pokoru pred Bo-

gom. Dakle je uzalud rečeno: Što razriješite na zemlji, bit će razriješeno i na nebu? dakle su uzalud dani ključevi Božjoj Crkvi?« U tom smislu piše Sv. Ambrozije (de poen. I. 2) u knjizi o pokori, kad je obarao krivovjerje Novacijevaca, koji su govorili, da je samo Gospodu pridržana vlast opraštati grijehe: »Tko većma poštuje Boga«, pita on, »onaj, koji sluša njegove zapovijedi ili onaj, koji im se protivi? Bog nam je zapovjedio, da poslušamo njegove sluge; i kad se njima pokoravamo, prinosimo čast samomu Bogu.«

Samo onda se grijesi i bez sakramenta pokore mogu oprostiti, ako tko probudi u sebi savršeno kajanje, kako smo već čuli i što ćemo još bolje razjasniti, kad budemo govorili o pokajanju.

8. Kako čovjek i najpravedniji može pasti u smrtni grijeh, a bez pokore ne može dobiti oproštenja, Gospodin je bio tako milostiv, te je naredio, da se sakramenat pokore može više puta primiti u životu. Kad je Petar pitao, koliko bi puta oprostio bratu, da li do sedam puta, odgovorio mu je Gospodin (Mat. 18, 22): »Ne velim ti do sedam puta, nego do sedamdesetput sedam puta«. Zato ne treba nikad očajavati o milosrđu Božjem, nego se svaki put kad padnemo, dići i vratiti se k Ocu svojemu.

IV. 94. Što je sakramenat pokore? Sakramenat pokore jest sakramenat, u kojem svećenik mjesto Boga oprašta grijehe. — 95. Kada je Krist naredio sakramenat pokore? Sakramenat pokore naredio je Krist, kad je poslije svoga uskrsnuća rekao apostolima: »Primite Duha Svetoga! Kojima oprostite grijehe, oprostit će im se, a kojima zadržite, zadržat će se.« — 96. Je li Krist samo apostolima dao vlast opraštati grijehe? Nije; Krist je tu vlast dao i njihovim nasljednicima biskupima i svećenicima, kako je to Crkva uvijek vjerovala i naučavala. — 97. Koje milosti dobivamo u sakramentu pokore? U sakramentu pokore dobivamo ove milosti: 1) opuštaju nam se grijesi poslije krštenja učinjeni; 2) otpušta nam se vječna, a od česti i vremenita kazan; 3) vraća nam se milost posvećujuća ili se umnožava, ako je nismo izgubili; 4) daju nam se i druge osobite milosti, da možemo bogumilo živjeti. — 98. Je li sakramenat pokore za spasenje potrebit? Sakramenat pokore jest za spasenje potrebit svakomu, koji je poslije krštenja smrtno sagriješio. — 99. Mogu li se i drukčije oprostiti grijesi? Mogu, ako se grešnik savršeno pokaje za grijehe.

V. Za ništa se vjernici neka toliko ne brinu, koliko za to, da nastoje često na svetoj ispovijedi svoju dušu očistiti od grijeha. Ako se tko nalazi u smrtnom grijehu, poradi mnogih pogibli života, koje mu prijete, ništa nije spasonosnije nego da odmah svoje grijehe ispovjedi. Pa da bi si i tko mogao obećavati dugo vrijeme života, nije li zaista sramota, da marljivo peremo tijelo i čistimo odijelo, a ne brinemo se barem takom marljivošću da sjaj duše od gadnih ljaga grijeha ne potamni.

II. UĐI U SE. ISPITIVANJE SAVJESTI.

(D. K. 100—104. R. K. II. 5, 21. 22. 35. 60.)

I. U predašnjoj Katekezi vidjeli smo, koji put treba da provali svaki, koji se udaljio od Boga, te se hoće k njemu da povrati. Ujedno smo kazali, da su i za sakramenat pokore potrebne tri stvari: pokajanje, ispovijed i zadovoljština. Bez tih stvari ne može da bude sakramenta pokore. Zato se zovu dijelovi pokore. No kako ne možemo grijehova kazivati, ako ih se prije ne sjetimo, to je potrebno, da si prije dozovemo u pamet što smo sagriješili, to jest da ispitamo savjest. A kako se nitko pravo ne kaje, ako nema volje, da će se ostaviti grijeha, mora da je s kajanjem združena tvrda volja ne griješiti više, ili dobra odluka.

Tako dakle treba svaki, koji hoće da dostojno primi sakramenat pokore, učiniti ovo: ispitati savjest, pokajati se, odlučiti ne griješiti više, ispovjediti se i zadovoljiti za grijehe.

II. Sve je to Isus zorno predočio u priči o izgubljenom sinu (Luk. 15, 11—32).

Kad su se k Isusu približavali grešnici, da ga čuju, mrmljali su farizeji i književnici. Isus im je u priči o izgubljenoj ovci i dramu pokazao, kako se u nebu vesele za jednoga grešnika, koji čini pokoru. Tako bi se i farizeji imali veseliti, a ne prigovarati, što Isus traži i zove grešnike na pokoru.

Onda im kaza ovu priču (koju ćemo priopćiti kako je prevedena u Lekcionariju Bernardina Splićanina g. 1495.): »Človik niki imiše dva sina, i reče mlađi od njih ocu: Oče, daj meni dil blaga, ki mi pristoji. I razdili im blago. I ne izide vele dan skupivši vse mladi sin i otpraviv se pojde v niko vladanje daleko. I onde rastrati blago svoje živeći nečisto v bludu. I budući vse blago raspravil včini se glad velik v onom vladanji, i on poče v nevolji potribovati. I pojde i pritisnu se k jednomu grajaninu od onoga vladanja, a on posla njega na selo svoje, da pase prasce. A on želiše nasititi se željuda, koga prasci zobahu, a nitko mu ništar ne dadiše. I on v sebi smislivši se reče: Koliki su najamnici v hiži oca moga, ki obiluju kruha, a ja ovde sada od glada mru? Ustati hoću i pojti ću k ocu momu i reći ću njemu: Oče moj, sagrišil sam Bogu na nebi, a tebi na zemlji; jure nisam dostojan zvati se sin tvoj: da včini me kako jednoga od najamnikov tvojih. I ustavši se dojde k ocu svomu. I budući jošće daleko vgleda ga otac njegov, i milosrđem bi

ganut, i potekši obuja ga za grlo njegovo i poljubi njega. I reče njemu sin: Oče moj, sagrišil sam na nebu i prid tobom; jure nisam dostojan zvati se sin tvoj. Reče tada otac slugam svojim: Brzo sada iznesite najbolju svitu i obucite njega, i postavite prsten na ruku njegovu i obuću na noge njegove, i dovedite junca najtušćega i ubijte ga, da blagujemo veseleći se; jere evo sin moj vmrl biše i oživil je, izgibal biše i našast je. I počaše blagovati s veseljem. A biše tada sin njegov stariji v polju. I gredući približaše se k stanu, i sliša svirale i nakarale. I zazva jednoga od slug i pita ga, ča je to veselje v nas? A on reče njemu: Brat je tvoj prišal, i ubil je tvoj otac junca najtušćega, zač je njega zdrava pričekal. Rasrdivši se tada on i ne htiše vlisti v hižu. Tada otac njegov izajde vanka, i poče ga moliti, da vlize v hižu. A on odgovorivši ocu svomu reče: Evo je toliko godišč, da ti služu, i nigdare zapovidi tvoje ne pristupih; a ti nigdare meni nisi hotil dat jednoga kozlića, da bih s mojimi prijatelji poblagoval; a sada, kada je došal ovi sin tvoj, ki je rasul blago svoje s bludicami, vbil si njemu junca najtušćega. A on reče njemu: Sinu, ti si vazda sa mnom, i vsaka moja tvoja jesu; blagovati i veseliti se potribovaše; zač brat tvoj vmrl biše, i oživil je, i zginul biše, i našast jest.«

U toj se priči vidi, kako čovjek grijehom odstupa od Boga, i opet se k njemu povraća pokorom. Onaj mlađi sin htio je živjeti po svojoj volji, nije htio da sluša zapovijedi očeve. Tako i čovjek griješi, što ne drži zapovijedi Božjih, i tim ostavlja Boga. Sin je otišao u daljnu zemlju. »Što je dalje, nego kad tko od sebe odstupa, i ne rastavlja se krajem nego življenjem; ne dijeli se zemljom, nego voljom? Jer tko se rastavlja od Krista, postaje prognanik iz domovine, građanin je svijeta. Nemojmo biti zavidni onima, koji se vraćaju iz dalekoga kraja, jer smo i mi bili u dalekom kraju... Onaj je živeći razbludno rasuo sve urese naravske. Zato ti, koji si primio sliku Božju, koji imaš priliku njegovu, nemoj je razoriti nerazumnim nagrđivanjem«. (Sv. Ambrozij lib. 8. Comm. in cap. 15 Lucae. Brev. Sabb. infra Hebd. II. Quadrag.)

Priča kaže, da je sin našavši se u nevolji, d o š a o k s e b i. Sad je vidio svoju pogrešku, što je ostavio roditeljsku kuću. Tako i grešnik, koji hoće da primi sakramenat pokore, mora najprije gledati, što je sagriješio, to jest ispitati savjest. Sin je žalio, što je ostavio kuću oca svojega, gdje ima svega u obilju, a on u m i r e o d g l a d i. Tako i grešniku mora biti barem žao što je grijehom izgubio vječni život i zaslužio paklene muke, ako hoće, da mu se u sakramentu pokore oproste grijesi: mora da se za grijehe pokaje. Sin je rekao: U s t a t ć u i idem k Ocu svojemu. Tako je stvorio tvrdu odluku, da će ostaviti tuđu zemlju i povratiti se k ocu. Jednako i grešnik ima odlučiti se, da će ostaviti grijeh i grešne prilike, u kojima se

nalazi, da ga Bog opet primi u svoju milost. Sin g o v o r i O c u: O č e, s a g r i j e š i o sam nebu i pred tobom, priznaje svoj grijeh; kao što mora svoj grijeh pred svećenikom ispovjediti i grešnik. »Primi me kao jednoga o d n a j a m n i k a svojih«, hoće sin da kaže ocu, i tim želi zadovoljštinu učiniti, kako je to dužnost i onomu, koji hoće da mu se oproste grijesi.

III. 1. Međutim o tim stvarima, koje su potrebne za dostojno primanje sakramenata pokore, nije dosta samo općenito govoriti, nego ćemo govoriti o svakoj napose. Taj sakramenat osim tvari i lika, što pripada svim sakramentima, ima i d i j e l o v e, kao što smo prije rekli, koji kao da sastavljaju potpunu pokoru, a to su: p o k a j a n j e, i s p o v i j e d i z a d o v o l j š t i n a. O njima sv. Zlatousti (Serm. 1. de poenit.) ovako govori: »Pokora sili grešnika, da sve rado podnese; u srcu je njegovu kajanje, u ustima ispovijed, u djelu potpuno poniženje ili plodonosna zadovoljština«. Ti su dijelovi onako potrebni, da sastave pokoru, kako to čine i drugi dijelovi kod nekih stvari. Ovako je na primjer tijelo čovječje složeno od više uda: ruku, nogu, očiju i drugih dijelova; pa ako nema jednoga, s pravom se drži, da nije potpuno, a potpuno je, ako je sve ondje. Tako je i pokora sastavljena od ona tri dijela. Doduše što se tiče bistva pokore, dosta je pokajanje i ispovijed, kojima čovjek postaje pravedan; ali ako k tomu ne dođe i zadovoljština, svakako nešto nedostaje za savršenu pokoru. Zato su ta tri dijela tako među sobom vezana, da pokajanje ima u sebi volju i odluku ispovijedi i zadovoljštine; kod ispovijedi treba da je pokajanje i volja zadovoljštinu činiti; a zadovoljštinu treba da pretječu ostala dva dijela.

A za to, da imadu biti ta tri dijela, možemo navesti ovaj razlog: što Bogu griješimo mišlju, govorom i djelima. Zato je prikladno, kad se podlažemo ključevima Crkve, da onim stvarima nastojimo ublažiti srdžbu Božju i izmoliti od Boga oproštenje, kojim smo stvarima i pogrdili presveto božanstvo. Ali se to dade potvrditi i drugim dokazom. Pokora je kao neka naknada za grijehe, što je želi dati onaj, koji je sagriješio, a određena od Boga, protiv koga se griješi. Zato se traži najprije volja naknaditi, a to čini pokajanje; a onda treba da se pokornik podloži sudu svećenika, koji zastupa Boga, da mu može odrediti kaznu prema veličini grijeha; te se odatle razabire potreba ispovijedi i zadovoljštine.

2. Ali smo već prije spomenuli, da je za pokajanje potrebno, da čovjek vidi svoje duševno stanje u kojem se nalazi poput izgubljenoga sina, a to će postići, ako r a z m i š l j a, š t o j e s a g r i j e š i o, ili da i s p i t a s v o j u s a v j e s t. I kada vidi, da je krivac kakova grijeha, odmah treba da se pokaje od njega i moli Boga za oproštenje, te ga odluči ispovjediti i u buduće ga se čuvati. Jednako smo dužni svoje grijehe barem

smrtne kazivati na ispovijedi po broju, po veličini i vrsti. Zato treba prije da se ispitamo barem za teške grijehe, koliko smo ih puta učinili i u kakvim prilikama. Tko bez ispitivanja savjesti dode na ispovijed, mučit će sebe i ispovjednika i svojom krivnjom zaboraviti, da kaže koji teški grijeh, i tako mu ispovijed ne će valjati. Lakše će biti i njemu i ispovjedniku, ako neko vrijeme zbiljski promišlja prije ispovijedi i sabire napamet svoje grijehe. Zato treba barem toliko brige posvetiti, koliko i za drugi koji važan posao. Ipak pokornik ne smije biti odviše bojažljiv i zadavati si prevelike muke, jer Bog ne zapovijeda preteških stvari. Neki si previše truda zadaju, te traže i najsitnije grijehe, a ne paze na ono, što je glavno: na pokajanje. Gdjekad i nije dobro kod nekih se grijeha predugo zadržavati, jer mogu doći zle misli, koje lako čovjeka dovedu do grijeha.

Grijehe treba potražiti od ispovijedi do ispovijedi. Lakše će se sjetiti svojih grijeha onaj, koji se ispovjedio, recimo, prije mjesec dana nego onaj, koji nije koju godinu već išao na ispovijed. Zato je potrebno, da ne odvlačimo nadugo jedne ispovijedi od druge. A bit će nam lakše ispitivati savjest pred samom ispovijedi, ako to činimo i drugom zgodom češće, pa i svaki dan.

3. Neki ne mogu da ispitaju svoju savjest, jer ne znaju ni načina ni reda, kako bi to činili; muče se, a ipak ne obave posla, kako treba. Zato ćemo sad gledati način, kako si možemo lako ispitati savjest.

Kako je to znatan posao, treba da prizovemo u pomoć Duha Svetoga, neka nam prosvijetli pamet, da možemo svoje grijehe spoznati, za njih se iskreno pokajati i potpuno ih ispovjediti.

Ako tko hoće vidjeti svoje lice, nema li kake mrlje na njemu, pogledat će se u ogledalo. Tako i grešnik ima jedno ogledalo, u kojem se vide njegovi grijesi, a to su zapovijedi Božje i crkvene. Zato će gledati, nije li sagriješio protiv koje zapovijedi mišlju, riječju i činom. Treba dašto da zna te zapovijedi i kako se tko o koju ogrešuje. I sada dajmo odmah ispitujmo svoju savjest zajedno po zapovijedima Božjim.

Tako se o prvu zapovijed ogrešuje, tko ne vjeruje ili sumnja o vjeri, čita i rado sluša, što opaki ljudi pišu i govore protivu vjeri, ili se svoje vjere stidi, ili je se odriče. Griješi i onaj, koji se ne uzda u Boga ili se preuzetno ufa u milosrđe Božje; tako i onaj, tko mrzi na Božje naredbe ili tja na njega samoga. Nadalje ogrešuje se o prvu zapovijed, tko zanemaruje molitvu, službu Božju, ili se kod bogoslužena nepristojno vlada. Grijeh je protiv prve zapovijedi i praznovjerje, čaranje, gatanje i pogrđivanje svetih osoba i stvari. — O drugu se zapovijed ogrešuje, tko bez potrebe (uzalud) izgovara ime Božje,

proklinje, psuje Boga i svete, krivo prisiže ili ne drži zavjeta. — Protiv treće zapovijedi griješi, tko u nedjelju radi težačke poslove bez nužde ili nedjelju oskvrnjuje grešnim zabavama. — Grijesi su protiv četvrte zapovijedi: grđenje, mržnja i neposlušnost prema roditeljima i poglavarima. — Krivac je grijeha protiv pete zapovijedi, tko drugoga tuče, zlostavlja, vrijeda ili srdi; ili ga zavodi na grijeh. — Šestu zapovijed prestupa, tko besramno čini s drugom osobom ili sobom, ili se bavi mislima i razgovorima, koji vrijeđaju stidljivost. — Sedma zapovijed zabranjuje škoditi imutku bližnjega razbojstvom, krađom, prevarom, lihvom, oštećivanjem i t. d. Sve su to grijesi. — Osme zapovijedi ne drži, tko lažno svjedoči na sudu, laže, pretvara se, ogovara, kleveće i zlo o drugomu sudi. — O crkvene zapovijedi ogrešuje se osobito tko u zabranjene dane mrsi ili ne drži posta, ako nema razloga ili dopuštenja. — Tako griješi i onaj, koji se nije već godinu dana ispovjedio i pričestio o Uskrsu.

Da čovjek sebe još bolje pozna, neka gleda, nije li odan kakom glavnom grijehu: oholosti, škrtosti, bludnosti, zavisti, neumjerenosti (pijanstvu), srdžbi, lijenosti.

Kraj toga treba se pitati, jesmo li zanemarili koje dobro učiniti: milostinju udijeliti siromahu, bolesne pohoditi, utješiti tužnoga, poučiti i dobar savjet komu dati, opomenuti i pokarati. Na to treba da osobito pripaze roditelji i poglavari, učitelji, činovnici: da se ispitaju, kako su vršili dužnosti svojega staleža.

IV. 100. Što treba da učini onaj, koji hoće da dostojno primi sakramenat pokore? Tko hoće da dostojno primi sakramenat pokore, treba: 1) da ispita svoju savjest, 2) da se pokaje za grijehe, 3) da odluči ne griješiti više, 4) da se ispovjedi i 5) da zadovolji za grijehe. — 101. Što će reći ispitivati svoju savjest? Ispitivati svoju savjest reći će: zbiljski razmišljati, što smo sagriješili. — Prije nego počnemo ispitivati savjest, treba da se pobožno pomolimo Duhu Svetomu, neka nam prosvijetli pamet; po prilici ovako: Duše Sveti, prosvijetli me, da mogu sve svoje grijehe spoznati, za njih se iskreno pokajati i potpuno ih ispovjediti. — 102. Kako možemo ispitivati svoju savjest? Svoju savjest možemo ispitivati ovako, da se pitamo: 1) jesmo li se ogriješili o koju Božju li crkvenu zapovijed mišlju, željom, govorom i djelom; 2) jesmo li sagriješili kojim glavnim ili tuđim grijehom; 3) jesmo li zanemarili koje dobro djelo, koje smo bili dužni učiniti. — Djeca se mogu još sjetiti svojih grijeha, ako promisle, kako su se vladali: 1) u crkvi, 2) u školi, 3) kod kuće prema svojim roditeljima, braći i ukućanima, 4) na ulici ili u polju, sami ili s drugima. — 103. Treba li da se ispitujemo i za broj grijeha? Treba da se ispitujemo barem za teške grijehe, koliko smo ih puta učinili, i u kakvim prilikama. — 104. Kako možemo sebi olakšati ispitivanje savjesti? Ispitivanje savjesti možemo sebi olakšati, ako ispitu-

jemo savjest svaki dan, i ako ne odvlačimo ispovijedi na dugo.

V. Za dostojno primanje svete pokore, vidjesmo, da je potrebno ispitivanje savjesti. Ali uopće za napredovanje u duhovnom životu ne može se biti bez toga sredstva Zato su već poganski mudraci i odgojitelji preporučivali učenicima ispitivanje savjesti (Pitagon). To ispitivanje savjesti može biti općenito ili posebno. Općenito je, ako se ispitujemo za sve grijehe, kako je to potrebno kod ispovijedi. Takvo se ispitivanje može obaviti i u drugo koje vrijeme, svaki dan, najbolje navečer, da si dozovemo u pamet, kako smo sproveli dan od jutra do večera, i jesmo li što sagriješili. I onda se treba prije spavanja pokajati, jer može Bog ovu noć od nas tražiti dušu, i »zora rana mogla bi nas naći, kud za vazda gre se«. Zato: »Prije nego sanak Sklopi vjede tvoje, Ti o prošlom danu, Pitaj srce svoje. O zlu i o dobru Oštro sebi sudi. Tužitelj i sudac Samom sebi budi«. Drugo je ispitivanje posebno, kad se ispitujemo samo za jednu pogrešku, koliko smo je puta n. pr. kroz dan učinili. Kod toga je dobro, da si i pribilježimo (tajno) taj broj i poredimo druge dane, da vidimo, ostavljamo li se toga grijeha, ili još više za nj pristajemo. Oni nesretni psovači, naša pokora i sramota, dobro bi činili, kad bi si poslije svake psovke metnuli kakvi kamenčić u džep. Ne bi li im se skoro napunio i svojom težinom sjetio, kako teško Boga vrijeđaju i kako si tešku kaznu pribavljaju! Ovako posebno ispitivanje veoma je korisno. Riješiš li se jednoga grijeha, brzo ćeš se i ostalih. U knjižici »Stope Kristove« veli se: »Da svake godine jednu pogrešku istrijebimo, brzo bismo savršeni postali«.

III. OPERI SUZAMA GRIJEHE SVOJE. POKAJANJE.

(D. K. 105—117. R. K. II. 5, 23—30.).

I. Kad ispitujemo savjest i imano pred očima svoje grijehe, odmah se u nama mora poroditi i žalost, što smo ih učinili. Kad čovjek pomisli ono, što smo govorili o grijehu, kako je grijeh ružan i gadan, kako sebi grijehom dobavljamo velike štete i nevolje, kako nas grijeh rastavlja od Boga, najvećega dobra i pribavlja nam vječne muke: nema sumnje, da ćemo zamrziti na grijeh kao na najveće zlo. Ta žalost i mržnja na učinjene grijehe zove se pokajanje.

II. Tako je, da rečemo, i Petar zajedno s ispitivanjem savjesti združio kajanje. Kad je tri puta zatajio Isusa a onda čuo, kako je pijetao zapjevao, veli evanđelje (Mat. 26, 75): »Sjeti se Petar riječi Isusove što je rekao: Prije nego pijetao zapjeva, tri puta ćeš me se odreći; i izišavši napolje zaplače gorko«.

A i grešnica u gradu (Magdalena), koja je suzama prala noge Isusove, činila je to svakako sjećajući se svojih grijeha. (Luk. 17, 38).

A tako je činio i jedan od razbojnika, razapetih s Isusom na križu. Vodili su, kaže evanđelje (Luk. 23, 32 sl.), s Isusom i dva razbojnika, da ih pogube. I kad dođoše na mjesto, koje se zove Lubanja, ondje razapeše njega i zločince, jednoga s desne strane a drugoga s lijeve... I jedan od obješenih zločinaca huljaše na njega govoreći: Ako si ti Krist, pomozi sebi i nama. A drugi odgovarajući korio ga govoreći: Zar se ti ne bojiš Boga, kad si i sam osuđen tako? I mi smo još pravedno osuđeni, jer primamo što smo djelima zaslužili; ali ovaj nije nikakva zla učinio. I reče Isusu: Gospodine, sjeti se mene, kad dođeš u kraljevstvo svoje! I reče mu Isus: Zaista ti kažem: danas ćeš biti sa mnom u raju«.

Ta tri pokajnika imat ćemo na umu razlažući dio sakramenta pokore o pokajanju.

III. I. Plakao je Petar, plakala je Magdalena, žalio je razbojnik bojeći se pakla. Svi su ti dobili oproštenje radi svojega kajanja: Petra je Isus milostivo pogledao; Madgaleni je rekao: »opraštaju ti se grijesi«; razbojnika je uzeo u raj. Hoćemo li i mi dobiti oproštenje, moramo se kajati.

Petar je odmah zaplakao, kad se sjetio svojega grijeha. Tako trebamo i mi ne časiti časa, već se odmah pokajati, čim nam dođu na pamet prošli grijesi ili kad koga uvrijedimo. Pokajanje označuju Oci na saboru tridentskom (Sess. 14. de poen. c. 4.) ovako: »Pokajanje je bol duše i mržnja na učinjeni grijeh s odlukom ne griješiti više«. A malo poslije dodaje se o gibanju pokajanja: »Tako napokon pripravlja za oproštenje grijeha, ako je združeno s pouzdanjem u milosrđe Božje i sa željom učiniti sve, što se traži, da se valjano primi taj sakramenat«.

Odatle ćemo razumjeti, da pokajanje ne stoji samo u tom, da prestanemo griješiti, i da imamo volju na novi način urediti život, ili da ga već uredismo, nego treba u prvom redu mrziti na predašnje zlo življenje i gledati, da ga očistimo. To najviše potvrđuju vapaji svetih Otaca, koje često čitamo izlivene u Sv. Pismu. »Mučio sam se« veli David (Ps. 6, 7, 9), »u uzdisanju svojem; prat ću svaku noć (suzama) postelju svoju« i: »Uslišio je Gospod glas plača mojega«; i opet drugi: (Iz. 38, 15): »Razmišljat ću opet pred tobom sve godine svoje u gorčini duše svoje«. Te je riječi zacijelo istisnula velika neka mržnja na prošli život i odvratnost od grijeha.

Pokajati se dakle reći će: žaliti i mrziti na učinjene grijehe.

2. Ako se i kaže, da je pokajanje bol, ne treba misliti, da se ta bol osjeća u tijelu. Jer pokajanje je djelo volje. I sveti Augustin (Serm. 351. c. 1.) svjedoči, da je bol drugarica

pokajanju, a nije pokajanje. Ipak su Oci označili odvratnost i mržnju na grijeh riječju: bol; a to u jednu ruku zato, što se tom riječju služi Sv. Pismo; jer David (Ps. 12, 2.) veli: »Kako ću dugo stavljati namisli u dušu svoju, bol u srcu svojem po vas dan?« A u drugu ruku jer se bol rada iz samoga pokajanja u nižem dijelu duše, koja ima požudnu moć; zato se pokajanje ne označuje nezgodno: bol, budući da kajanje čini bol, i da tu bol pokornici očituju, običavali su promijeniti haljine. O tom govori Gospodin kod sv. Mateja (11, 21): »Jao tebi, Korozaine, jao tebi Betsaido! jer da su se u Tiru i u Sidonu dogodila čudesa, što su se dogodila kod vas, davno bi već u kostrijeti (vreći) i pepelu činili pokoru«.

Pokajanje zovu učitelji bogoslovlja i s k r u š e n j e, i tim hoće da još većma označe jaku bol, koja dolazi od odvratnosti prema grijehu. Skrušenje dolazi od riječi krušiti, kršiti, lomiti, razbijati; jer kao što se neke stvari kamenom ili tvrđom stvari razbijaju, tako se i riječju skrušenje očituje, da se i naša srca, koja su ohološću postala tvrda, silom pokajanja tuku i krše. Zato se nijedna druga bol ne zove takim imenom, ni bol što koga snađe radi smrti roditelja i djece, ni radi kakve druge nesreće; nego to ime pristaje samo onoj boli, koja nas mori radi toga što smo izgubili milost Božju i nedužnost.

No i drugim se riječima ta ista stvar razjašnjuje. Zove se i s k r u š e n j e s r c a, jer Sv. Pismo često uzima ime srce mjesto volje (Job. 1, 5. Ps. 4, 3. Mat. 5, 28). Jer kao što od srca dolazi gibanje tijela: tako i volja uređuje i ravna sve ostale duševne moći. Sveti Oci zovu to i p r o b a d a n j e s r c a, pa tako daju i naslove knjigama (de compunctione cordis), u kojima o tom govore. Jer kao što se željezom probadaju naduti čirovi, da može zatvoreni otrov provaliti napolje, tako se i srca kajanjem kao nekim dlijetom izbadaju, da mogu izbaciti smrtonosni otrov grijeha. Zato ga prorok Joel (2, 12. 13.) zove i r a z d i r a n j e s r c a govoreći: »Obratite se k meni cijelim srcem svojim, postom i plačem i jaukom; i razderite srca vaša«.

Ta b o l r a d i g r i j e h a i m a b i t i n a d a s v e v e l i k a. To se može lako dokazati ovim razlozima. Savršeno je kajanje djelo ljubavi, koje dolazi od sinovskoga straha. Odatle se vidi, da pokajanje treba biti toliko, kolika i ljubav. Budući da ljubav k Bogu ima biti nada sve velika, to i s pokajanjem mora da bude združena najveća bol. Kao što Boga imamo ljubiti nada sve, tako moramo mrziti nada sve ono, što nas od Boga rastavlja. Treba kod toga opaziti i ovo: da se jednako govori u Sv. Pismu o veličini ljubavi kao i o veličini pokajanja. O ljubavi se kaže (V. Mojs. 6, 5): »Ljubi Gospodina Boga svoga svim srcem svojim«. A opet što se tiče pokajanja, viče Gospodin preko Proroka (Joel 2, 12): »Obratite

se svim srcem svojim«. Osim toga, Bog je najveće dobro između svega, što se ima ljubiti; tako je opet grijeh najveće zlo između svega, na što treba mrziti: zato kao što Boga imamo nada sve ljubiti, tako opet na grijeh imamo najviše mrziti. A ljubav Boga imamo postaviti nad sve druge stvari, te ne smijemo griješiti ni zato, da sačuvamo život. To nas očito uče one riječi Gospodnje (Mat. 10, 37): »Tko ljubi oca ili mater više nego mene, nije mene dostojan«; i: »Tko hoće život svoj da sačuva, izgubit će ga« (Mat. 16, 25). Onda treba imati i ovo pred očima, što svjedoči sv. Bernardo (knjiga, kako treba ljubiti Boga g. 1.), da se ljubavi Božjoj ne može postaviti nikada međa i mjera, jer mjera, veli on, kako treba Boga ljubiti jest, da ga ljubiš bez mjere. Tako se ne smije postaviti nikada međa mržnji na grijeh. A ta najveća mržnja mora biti žestoka i tako savršena, da pred njom nestaje svake lijenosti i nemarnosti. Jer je pisano u V. Mojs. (4, 29): »Kad tražiš Gospodina Boga svojega, naći ćeš ga; samo ako ga tražiš svim srcem i cijelom žalošću svoje duše«; i kod Jeremije (29, 13. 14): »Tražit ćete me, i naći ćete, kad me tražite cijelim svojim srcem; naći ćete me, veli Gospod«.

Ako i ne možemo do toga doći, da naše pokajanje bude savršeno, ipak može biti istinito i djelotvorno. Jer se često događa, da na nas više djeluje ono, što je podložno ćutilima, nego ono što je duhovno. Zato gdjekada neki osjećaju veću bol radi smrti djece nego radi grdoće grijeha. Tako treba misliti i onda, ako za gorčinom boli ne dolaze suze; premda bi bilo vrlo vrijedno željeti ih i preporučiti kod pokajanja. O toj stvari prekrasno govori sv. Augustin (Serm. 65. c. 6): »Nema u tebe, kršćanine, srca ni ljubavi, ako plačeš nad tijelom, od kojega je odstupila duša, a ne plačeš nad dušom, od koje je odstupio Bog«. Ovamo idu i one riječi Spasiteljeve, koje smo prije spomenuli (Mat. 11, 21): »Jao tebi Korozaine...« Koliko su vrijedne takve suze, pokazuju divni primjeri Ninivljana, Davida, Grešnice u gradu, prvaka apostolskoga, koji su svi mnogim suzama plačući molili milosrđe Božje i izmolili oproštenje grijeha.

Tako dakle mora biti naše p o k a j a n j e u n u t r a š n j e, k a d n a m j e d o i s t a o d s r c a ž a o, š t o s m o s a g r i j e š i l i, i k a d s r c e m m r z i m o n a g r i j e h k a o n a n a j v e ć e z l o.

3. Kad se kajemo, treba da se k a j e m o posebice z a s v a k i s m r t n i g r i j e h. Jer tako opisuje Ezekija (Iz. 38, 15) pokajanje, kad veli: »Razmišljat ću pred tobom sve svoje godine u gorčini duše svoje«. Jer razmišljati o svim godinama znači pojedince pretresti grijehe, da se od srca žalimo radi njih. Ali i kod Ezekiela (18, 21) čitamo napisano: »Ako se bezbožnik pokaje od svih grijeha svojih, zaista će živjeti.« U

tom smislu govori i sv. Augustin (knjiga o pravom i lažnom pokajanju g. 14): »Neka grešnik razgleda, kakav je grijeh po mjestu, vremenu, po različnosti, po osobi«.

Ipak neka vjernici ne očajavaju o prevelikoj dobroti i blagosti Božjoj, jer kako on vrlo želi naše spasenje, ne odgađa nam dati oproštenje, nego očinskom ljubavlju prigrli grešnika, čim se sabere i općenito se gadi na grijehe, koje poslije u drugo vrijeme, kao bude prilike, hoće da dozove u pamet i da se na njih žali, te se tako obrati k Gospodinu. Tako nam zapovijeda preko proroka, da se nadamo, kad veli (Ez. 33, 12): »Bezakonje bezanikovo ne će mu škoditi, u koji se god dan odvrati od svojega bezakonja«.

Odatle se vidi, što je najviše potrebno za pravo pokajanje: i po tom može svatko znati, kako može pribaviti sebi to pokajanje, i ima pravilo, po kojem neka sudi, koliko mu još nedostaje do savršenstva te kreposti. Prvo kako rekosmo, treba žaliti i mrziti na sve grijehe, što smo ih učinili, jer ako nam je žao samo radi nekih grijeha, to će biti pretvarana i licemjerna a ne spasonosna pokora. Jer kako veli sv. Jakob apostol (2, 10): »Ako tko sav zakon drži, a u jednom posrne, kriv je za sve«.

Pokajanje dakle treba da je općenito, da se kajemo za sve svoje grijehe, ili barem za sve smrtne.

4. Premda smo dovoljno dosad govorili o razlozima, koji nas imadu gibati na pokajanje, ipak treba da još nešto spomenemo o tom, da ne bi tko ostao u bludnji, što je pravo pokajanje. I onomu je razbojniku, koji je grdio Isusa, bilo žao, što je činio zlo; ali mu je bilo žao samo zato, jer je došao na križ. To pokazuju riječi: »Pomozi sebi i nama« to jest, da siđemo s križa. Na drugi život, na muke paklene i na nebo nije mislio kao onaj drugi. Takvo kajanje, kad je komu samo žao, što su mu grijesi donijeli vremenitu štetu i sramotu, zove se naravsko, i nije dovoljno, da se komu oproste grijesi. To se vidi iz smrti kralja sirskoga Antioha, koji je mnogo zla počinio Židovima i njihovoj vjeri. Pa kad je išao u Jeruzalem prijeteći, da će od Jeruzalema načiniti grobnicu Židovima, padne s kola, te se rani. Iz rana mu izmilješe crvi, i živomu se raspadalo tijelo. U silnim mukama prizivao je Boga, od kojega nije imao dobiti milosti, jer se kajao samo radi boli što ih je trpio i radi vremenite smrti.

Sasvim je drugo bilo kajanje onoga razbojnika, koji je govorio Isusu: »Opomeni me se, Gospodine, kad dođeš u kraljevstvo svoje«. Njemu je bilo žao, što je grijesima izgubio nebo i zaslužio vječnu muku. To je pokajanje bilo svrhunaravsko, iz razloga nebeskih, svrhunaravskih.

Još se plemenitije kajao sveti Petar. Njemu je bilo žao, što je Isusa ražalostio, što je Boga i Gospodina svoga uvrijedio. Takvo je kajanje imala i Grešnica (Magdalena), koja se kajala iz ljubavi k Bogu, kao što sam Isus svjedoči: »Opraštaju joj se grijesi mnogi, jer je mnogo ljubila«. Takvo je kajanje savršeno.

Tako vidimo da se svrhunaravski kajati možemo savršeno i nesavršeno. Savršeno se kajemo kad se iz savršene ljubavi k Bogu kajemo zato, što smo grijehom uvrijedili Boga, najveće dobro. — Nesavršeno se pak kajemo, kad se kajemo zato, što smo grijehom izgubili nebo i zaslužili vječnu muku.

Velika je razlika između savršenoga i nesavršenoga pokajanja. Isus je rekao Grešnici: »Opraštaju joj se grijesi mnogi, jer je mnogo ljubila«. Savršeno pokajanje iz savršene ljubavi prema Bogu samo sobom čisti od grijeha. Tko pak ima samo nesavršeno kajanje, grijesi mu se opraštaju tek na ispovijedi. Zato je Isus rekao razbojniku tek onda: »Danas ćeš biti sa mnom u raju«, kad je već razbojnik priznao ili ispovjedio svoje grijehe: Mi smo krivi.

5. Odatle se vidi, kolika je moć i korist savršenoga pokajanja. Taj čas, kad probudimo u sebi savršeno pokajanje, Bog nam daje oproštenje, kao što svjedoče riječi Proroka (Ps. 31, 5): »Rekoh: priznat ću protiv sebe svoju nepravdu Gospodinu; i ti si oprostio bezbožnost mojega grijeha«. Sliku te stvari vidimo u »deset gubavih« (Luk. 17, 14), koje Spasitelj naš posla k svećenicima, te su se oslobodili gube, prije nego što su k njima došli. Odatle se vidi, da je u savršenom pokajanju ta moć, da po njoj odmah dobivamo od Boga oproštenje svih grijeha.

Da dođemo do toga pokajanja, treba promišljati, kako je je Isus zbog naših grijeha trpio i umro, i da smo grijehom uvrijedili Boga, svoga nebeskoga Oca, najvećega dobročinca i najveće dobro.

6. Znajući dakle moć savršenoga pokajanja imamo nastojati, da se idući na ispovijed što savršenije pokajemo. A potrebno je da se savršeno pokajemo, kad nam je život u pogibli, a nemamo vremena, da se ispovjedimo. Jednako treba to činiti i onda, kad smrtno sagriješimo, da ne ostanemo dugo u grijehu čekajući i tražeći priliku za ispovijed.

7. Pokajanje je najglavniji i naznatniji dio sakramenta pokore. Jer kao što pokajanje savršeno čisti od grijeha, tako onaj, koji nema kajanja, uzalud ide na ispovijed. Zato se treba idući na ispovijed ponajviše brinuti za to, da imamo pravo pokajanje; pa da budemo bez straha, treba se pokajati prije same ispovijedi. I svećenikova je dužnost, da pokornika podsjeti na pokajanje, zato mu prije odrešenja veli, neka se

pokaje. Pa ako smo se i prije već pokajali, korisno je, da se pokajemo prije nego što nas svećenik odriješi; ako pak nismo prije ispovijedi to učinili, onda je to bezuvjetno potrebno; jer se bez pokajanja ne mogu grijesi nikad oprostiti. Jer je pisano: »Ako ne činite pokore (pokajanja), svi ćete tako propasti« (Luk. 13, 3). To je Isus rekao za teške i smrtne grijehe; ali i laki grijesi ne opraštaju se bez nekoga kajanja. Jer sv. Augustin (ep. 265. serm. 351. c. 3) veli: Kad imade neko kajanje, koje se čini svaki dan u Crkvi za lake grijehe, bilo bi doista uzaludno, kad bi se laki grijesi mogli oprostiti bez pokajanja.

IV. 105. Što će reći pokajati se? Pokajati se reći će žaliti i mrziti na učinjene grijehe. — 106. Kakvo treba da je pokajanje? Pokajanje treba da je: 1) unutrašnje, 2) općenito i 3) svrhunaravsko. — 107. Kada je pokajanje unutrašnje? Pokajanje je unutrašnje, kad nam je doista od srca žao, što smo sagriješili i kad srcem mrzimo na grijeh kao na najveće zlo. — 108. Kada je pokajanje općenito? Pokajanje je općenito, kada se kajemo za sve svoje grijehe ili barem za sve smrtne. — 109. Kada se kajemo svrhunaravski? Svrhunaravski se kajemo, kada nam je žao, što smo grijehom uvrijedili Boga, nebo izgubili i vječnu muku zaslužili. — Nije dosta, da se grešnik kaje za grijehe samo zato, što su mu grijesi uzrokovali vremenitu štetu i sramotu. — 110. Što nam treba činiti, da se možemo svrhunaravski pokajati? Da se možemo svrhunaravski pokajati, treba promisliti: 1) da smo grijehom zaslužili, da nas Bog kazni; 2) da je Isus zbog grijeha naših trpio i umro; 3) da smo grijehom uvrijedili Boga, svoga nebeskoga Oca, najvećega dobročinca i najveće dobro. — 111. Na koliko se načina možemo svrhunaravski pokajati? Svrhunaravski pokajati možemo se na dva načina: savršeno i nesavršeno. — 112. Kada se kajemo savršeno? Savršeno kajemo se, kad se iz savršene ljubavi k Bogu kajemo zato, što smo grijehom uvrijedili Boga, najveće dobro. — 113. Kada se kajemo nesavršeno? Nesavršeno kajemo se, kada se kajemo zato, što smo grijehom izgubili nebo i zaslužili vječnu muku. — 114. Treba li se savršeno kajati i onda, kada idemo na ispovijed? Kada idemo na ispovijed, dovoljno je, ako se i nesavršeno pokajemo, ali se ipak treba trsiti, da se savršeno pokajemo. — 115. Kada treba da se pokajemo idući na ispovijed? Idući na ispovijed treba da se pokajemo prije ispovijedi ili barem prije negoli nas svećenik odriješi. — 116. Treba li i drugda da se savršeno pokajemo? Treba da se savršeno pokajemo: 1) kada nam je život u pogibli, 2) kadagod smrtno sagriješimo, a ne možemo se odmah ispovjediti. — 117. Mogu li se ikada oprostiti grijesi bez kajanja? Bez kajanja ne mogu se grijesi nikad oprostiti.

V. Dobro je, da kršćanin znade, kako se probuđuje savršeno pokajanje. Ne stoji doduše moć molitve u riječima, ali nas i riječi pomažu, da na ono mislimo, što govorimo. Evo kratkoga načina toga kajanja (iz Kanižlićeve Pobožnosti molitvene str. 192.), pa ga odmah ponovimo: »Predobri i preljubežljivi Bože, kajem se od svih kolikih grijeha, a najvećma zato, što sam uvrijedio tebe, jedino i najveće dobro, koji si radi neizmjerne dobrote predostojan svake ljubavi«. Bog moj i sve dobro moje!

IV. IDI I NE GRIJEŠI VIŠE. ODLUKA.

(D. K. 118—123. R. K. II. 5, 31—33, 78.)

I. Govoreći o pokajanju rekli smo, da ljudi griješe ili što se ne kaju dosta, ili se previše predadu žalosti, i očajavaju o svojem spasenju kao Kain i Juda. Zato treba da bude s pokajanjem združeno ufanje, da će nam Bog oprostiti grijehe. — Dalje smo čuli, da pokajanje ima dvoje u sebi: mržnju na učinjene grijehe i tvrdu volju, da ih u buduće ne ćemo činiti. Ta tvrda volja popraviti se i ne griješiti više zove se dobra odluka, o kojoj ćemo sad govoriti.

Kako je odluka združena s pokajanjem, treba da je i ona: unutrašnja, općenita i svrhunaravska. Pokornik ima od srca, tvrdom voljom odlučiti, da će se popraviti. Mora odlučiti, da će se čuvati svih teških grijeha. Na tu odluku treba da ga sklanjaju svrhunaravski razlozi: strah pred kaznom Božjom ili bolje: ljubav k Bogu.

II. Primjer ufanju i dobre odluke daje nam carinik Zakej. Kad je Isus posljednji put išao u Jeruzalem, da ondje trpi i umre za spasenje ljudi, došao je u grad Jerihon i prolazio je kroza nj. I gle, bio je ondje čovjek po imenu Zakej, koji bijaše glavar carinički i bogat; pa je tražio, da vidi Isusa, tko je; ali nije mogao od naroda, jer je bio malena rasta. I potrčavši naprijed pope se na divlju smokvu, da ga vidi; jer mu je onuda trebalo proći. I kad dođe Isus na ono mjesto, pogledavši gore vidje ga i reče mu: »Zakeju, siđi brzo, jer mi danas valja ostati u tvojoj kući.« I siđe brzo i primi ga radujući se. I kad su to svi vidjeli, mrmljahu govoreći, da se kod čovjeka grešnika svratio. A Zakej stade i reče Gospodinu: »Evo polovicu imanja svojega, Gospodine, dajem siromasima, i ako sam koga u čemu prevario, vraćam četverostruko.« Reče mu Isus: »Danas dođe spasenje ovoj kući, jer je i on sin Abrahamov; jer je Sin čovječji došao da traži i spasi, što je izgubljeno.«

III. 1. Zakej je tražio da vidi Isusa nesamo možda iz radoznalosti kao Herod Antipa, nego kako su ga tražili i drugi grešnici, da dobiju od njega oproštenje grijeha. Otkako je Isus uzeto ga utješio: »Uzdaj se, sinko, opraštaju ti se grijesi tvoji!«

obodreni ovom nadom u oproštenje približavali su se k njemu mnogi carinici i grešnici, da ga čuju. A kad su farizeji i književnici mrmljali nato govoreći: »Ovaj prima grešnike i jede s njima,« kaza im ovu p r i č u govoreći: »Koji čovjek od vas imajući sto ovaca i izgubivši jednu od njih ne ostavi devedeset i devet u pustinji, te ide za izgubljenom, dok je nađe? I našavši digne je na ramena svoja radujući se. I došavši kući sazove prijatelje i susjede govoreći im: Radujte se sa mnom, jer sam n a š a o s v o j u o v c u i z g u b l j e n u. Kažem vam, da će tako biti radost na nebu za jednoga grešnika, koji čini pokoru, većma negoli za devedeset i devet pravednika, kojima ne treba pokora. — Ili koja žena imajući deset drama, ako izgubi jedan dram, ne zapali svijeće i ne pomete kuće i ne traži brižljivo dok ne nađe? I našavši sazove prijateljice i susjede govoreći: Radujte se sa mnom, jer sam n a š l a i z g u b l j e n i d r a m. Tako, kažem vam, bit će radost pred anđelima Božjim za jednoga grešnika, koji čini pokoru« (Luk 15, 1—10).

I te priče a osobito ona o izgubljenom sinu, kazivale su narodu veliko milosrđe Božje i opominjale su grešnike, da se uzdaju u Boga. I to ufanje u milosrđe Božje i oproštenje poticalo je grešnike, da se obrate. Gdje nema nade, da ćemo biti uslišeni, onamo i ne idemo moliti; ako bolesnik nema pouzdanja u liječnika, ne će se ni dati liječiti; ako grešnik nema ufanja u oproštenje, ne će ni gledati, da se popravi.

Zato treba da je s p o k a j a n j e m z d r u ž e n o u f a n j e, d a ć e n a m B o g o p r o s t i t i g r i j e h e.

2. Zakej čuvši, kako ljudi na nj mrmljaju kao na grešnika, a još više što je htio doći u milost Bogu, veli pred svijetom: »Evo polovicu imanja svojega dajem siromasima, i ako sam koga u čemu prevario, vraćam četverostruko.« Zakej je vidio, da je tražio i više od ljudi poreza nego je bilo određeno, i da se tim obogatio. No on sad ima pravu v o l j u, d a u b u d u ć e n e ć e v i š e g r i j e š i t i, stvara d o b r u o d l u k u.

Tako mora onaj, koji se pravo kaje, imati tvrdu volju, da će popraviti svoj život. To nas je jasno učio Prorok (Ez. 18, 21. 22) ovim riječima: »Ako se bezbožnik pokaje od svih svojih grijeha, što ih je učinio, i drži sve zapovijedi moje, i čini pravdu i sud, zaista će živjeti, i ne će umrijeti; svih njegovih bezakonja, što ih je učinio, ne ću se opominjati;« i malo poslije (r. 27): »Kad se bezbožnik odvrati od bezbožnosti svoje, koju je činio, i čini sud i pravdu, on će oživiti dušu svoju;« i nešto zatim (r. 30, 31): »Obratite se,« veli, »i činite pokoru od svih bezakonja svojih, i ne će vam biti bezakonje za propast; odbacite od sebe sve prestupke svoje, koje ste učinili, i načinite sebi novo srce i nov duh.« To je isto i Krist Gospodin odredio ženi, koju su uhvatili u preljubočinstvu: »Idi,« kaže, »i ne griješi više« (Iv. 8, 11). Tako je rekao i onomu uzetomu, kojega

je ozdravio kod ovčjega ribnjaka: »Evo, sad si zdrav; nemoj griješiti više!« (Iv. 5, 14).

3. No nije bilo dosta Zakeju, što samo odlučuje u buduće čuvati se škrtosti i varanja: on hoće da popravi, što je zla prije činio. Polovicu svojega imanja daje siromasima, i tako pokazuje, da je pripravan z a d o v o l j š t i n u činiti za svoje grijehe. Četverostruko odlučuje vratiti, ako je koga prevario: tako ima volju, da će svaki u č i n j e n i k v a r n a k n a d i t i.

Tako treba osim kajanja za prošle grijehe imati dobru odluku, da to više u buduće ne činimo. Jer koji hoće da se pomiri s prijateljem, komu je načinio nepravdu, treba da požali, što mu je učinio nepravdu i nanio pogrdu, a poslije toga se brižljivo čuva, da u čem ne povrijedi prijateljstva. To dvoje traži poslušnost. Jer čovjek se ima pokoravati zakonu naravskom, Božjem ili ljudskom, kojima je podložan. Zato ako je pokornik silom ili prevarom što komu uzeo, treba da vrati; a tako treba zadovoljštinu dati nekom naknadom u imutku ili poštovanju onomu, čiju je čast ili život povrijedio riječju ili činom. Jer se često ponavlja ono, što čitamo kod Sv. Augustina (ep. 153. c. 6.): »Bog proštenja ne će dati, dok se tuđa stvar ne vrati.«

Zato svećenici imadu paziti, da li onaj, koji se ispovijeda, imade ozbiljnu volju povratiti, što je komu nepravedno uzeo; i ako vide, da to grešnik nema volje vratiti, ne smiju mu dati odrešenja.

4. Zakej je čuo, kako ga »svi« vrijeđaju zovući ga »grešnik«. A ipak se zato ne ljuti; prašta im tu uvredu i mirno tu stvar ostavlja Gospodinu. Tako i nama nesamo da je dužnost moliti za oproštenje one, koje smo uvrijedili; nego ako hoćemo da Bog radije oprosti nama, opraštajmo i mi drugima. Jer tako nas opominje Gospodin i Spasitelj naš i kaže: »Ako li otpustite ljudima pogreške njihove, otpustit će i vama Otac vaš nebeski grijehe vaše. Ako li pak ne otpustite ljudima, ne će ni vama Otac vaš otpustiti grijehe vaše« (Mat. 16, 14. 15. Mark. 11, 26).

4. Zakej je tražio Gospodina, primio ga radujući se, dao je siromasima bogatu milostinju, opraštao uvrede i tako sve činio, da se popravi. Tako onaj, koji ima pravu volju popraviti se treba da odluči, da će u p o t r e b i t i s v e, š t o j e p o t r e b n o d a s e p o p r a v i.

5. Zakej je bio po službi carinik, pobirao je porez. Imao je dakle službu, koja mu je dala priliku, da može više pobirati nego je određeno i tako se nepravdom obogatiti. Ne piše u Sv. Pismu, da bi Zakej pustio svoju službu, kako je to učinio apostol Matej, koji je također bio carinik. Matej se nije više vratio u službu, u kojoj se krila pogibao, da sagriješi. Tako se uklonio bližnjoj grešnoj prigodi. Tako su mnogi drugi činili. Abraham je otišao iz doma svojega oca, kad se ondje stalo

širiti neznaboštvo. Josip je pobjegao iz kuće Putifarove, kad ga je njegova žena htjela zavesti na grijeh. Zakej je tu bližnju grešnu prigodu udaljio tim, što je polovicu svojega imanja dao siromasima. Jer i bogatstvo može također dati čovjeku prigodu da sagriješi živeći besputno kao razmetni sin.

Tako onaj, tko ima pravu volju popraviti se, treba da odluči, da će se čuvati bližnje grešne prigode. A takva bližnja grešna prigoda jest osoba, društvo, igra (služba), što koga ponajčešće navodi na grijeh.

6. Sveto Pismo opominje, da se čuvamo grešnih prigoda. Tako lijepo govori Crkvenica (17, 20 sl.): »Bog daje pokajanicima put pravde i ukrepljuje umorene, da podnesu. Obrati se ka Gospodinu i ostavi grijehe svoje. Moli se pred licem Gospodnjim, i umanjuj prigode. Obrati se ka Gospodinu, i odvrati se od nepravde svoje, i stoj u odluci svojoj i u molitvi. Druži se sa svetima. Nemoj lutati s bezbožnicima.« Ovamo bi pripadale riječi iz iste knjige (12, 13): »Tko će žaliti bajača, ako ga ujede zmija, i one, koji se približuju zvijerima?« Tko će ostati u ognju, da ne izgori?

Zato oni, koji ne će da se čuvaju bližnje grešne prigode, nemaju ni prave odluke, da će se čuvati grijeha; a onda im ništa ne koristi što ih svećenik odrešuje od grijeha, jer ne će biti odriješeni, nego im to još umnožava krivnju, što dolaze tako nepripravljeni i nedostojni na ispovijed.

7. Kao što oni nemaju prave odluke, koji ne će da se ostave grešne prigode, tako je vrlo sumnjivo, jesu li imali pravu odluku i pokajanje oni, koji se brzo vraćaju u svoje stare, navadne grijehe.

Istina jest, da se od onoga, na što je čovjek naviknuo, teško odvikne; ali uz pomoć Božju i tvrdu našu volju mora nam to poći za rukom. Koji padaju natrag u svoje grijehe, neka pamte one riječi Spasiteljeve, što ih je govorio, kad je jednom izagnao đavola iz nijemoga čovjeka. »Kad nečisti duh iziđe iz čovjeka, ide kroz bezvodna mjesta tražeći pokoja, i ne našavši reče: Vratit ću se u kuću svoju, otkuda sam izišao. I došavši nađe je pometenu i ukrašenu. Tada otiđe i uzme sa sobom sedam drugih duhova, gorih od sebe, i ušavši stanuju ondje; i bude potonja čovjeku onomu gora od predašnje« (Luk. 11, 24—26). Za takve ponavlja sveti Petar (II. 2, 22) poslovicu, što se nalazi u Pričama Sal. (26, 11): »Za njih vrijedi prispodoba: »Pas se povratio na bljuvotinu« i »svinja, koja se okupala, opet se valja u kaljuži.«

IV. 118. Što treba da je združeno s pokajanjem? S pokajanjem treba da je združeno: 1) ufanje, da će nam Bog oprostiti grijehe, 2) dobra odluka. — 119. Što je dobra odluka? Dobra odluka je prava volja popraviti se i ne griješiti više. —

120. Kakva treba da je odluka? Odluka treba da je kao i pokajanje: 1) unutrašnja, 2) općenita, 3) svrhunaravska. — 121. Na što treba da se odluči, tko ima pravu volju popraviti se? Tko ima pravu volju popraviti se, treba da se odluči: 1) da će se čuvati svih teških grijeha i bližnje grešne prigode; 2) da će upotrebiti sve, što je potrebno, da se popravi; i 3) da će zadovoljštinu učiniti, i svaki učinjeni kvar naknaditi. — 122. Što je bližnja grešna prigoda? Bližnja grešna prigoda jest: osoba, društvo, igra i sve, što koga ponajčešće navodi na grijeh. — 123. Što treba da zapamte oni, koji se ne čuvaju bližnje grešne prigode? Koji se ne čuvaju bližnje grešne prigode, treba da zapamte, da im to ništa ne koristi, što ih svećenik odrešuje od grijeha, nego da im to još umnožava krivnju. — To isto vrijedi i za one, koji ne će da se ostave svojih navadnih grijeha.

V. Kad je sv. Pavao na trećem svojem putovanju došao u grad Efez, svojim propovijedanjem i čudesima obratio je veliko mnoštvo ljudi. »I mnogi od vjernika dolazili su ispovijedajući i priznavajući djela svoja. A mnogi od onih, koji su pristajali uz čarolije, sabraše knjige i spališe ih pred svima; i kad su proračunali, nađoše, da su vrijedile pedeset tisuća dinara. Tako je silno rasla riječ Božja i utvrđivala se«. (Dj. ap. 19, 18—20). Ti dakle vjernici nisu žalili knjiga, koje su imale veliku vrijednost, nego su ih spalili, da tako uklone od sebe grešnu priliku, zle knjige. Neka i tebi, kršćanine, ne bude žao, da spališ kojekake knjige, koje si dosad čitao, da više ne vode u grijeh ni tebe ni drugoga; uništi besramne slike i kipove, koji pobuđuju bludne misli. Ukloni od sebe, što te zavodi na grijeh, pa bilo ti to možda tako milo kao oko u glavi. Sjećaj se riječi Spasiteljevih: »Ako te oko tvoje sablažnjava, izvadi ga i baci od sebe; bolje ti je s jednim okom ući u život negoli s dva oka da te bace u pakao ognjeni« (Mat. 18, 9). To neka osobito zapamte oni, koji imadu kod sebe kaku žensku osobu, s kojom živu u grijehu. Stajalo te ma kakva truda i troška, ukloni tu osobu, ako se ne ćeš ili ne možeš oženiti njom. Znaj, da je svećenicima naloženo, da ne smiju odrešivati priležnika, prije nego što otpuste priležnicu. Ne vrijedi to samo za muške nego i za ženske, koje gdjekad misle, da ne bi mogle same živjeti nego da ih treba netko izdržavati. Kolike sramote, kolike sljepote, kojom đavo zaslijepljuje takve duše! Možeš s poštenjem uz nešto dobre volje i rada ljepši i mirniji život sprovoditi sama nego uz bogataša, koji te kupuje i hrani kao životinju. Pa ako se bojiš muke na ovom svijetu, sjeti se daleko težih, vječnih muka u paklu, koje te čekaju, ako se ne okaniš grešne prigode.

V. IDI I POKAŽI SE SVEĆENIKU. ISPOVIJED.

(D. K. 124—136. R. K. II. 5, 37. 38. 41. 46. 47. 50. 51. 56. 59.)

I. Svagda se držalo, da je onaj prije pripravan svoju pogrešku popraviti, koji je prizna, nego onaj, koji je taji. Kad tko priznaje svoj grijeh, pokazuje, da se i za nj kaje i da ima volju popraviti se. Zato i sud blaže kazni one, koji priznaju svoju krivicu. Ali to priznanje mora biti takvo, te se odmah vidi, da je čovjeku žao; jer se može dogoditi, da tko pripovijeda zlo, što je učinio, da se tim pohvali. Tim priznanjem dakako ne zaslužuje oproštenja, nego se još većma osuđuje.

I grešnik kao krivac ima kazati svoje grijehe duhovnim sucima, svećenicima, koji imadu vlast »vezati i razrešivati«, osuditi i oprostiti; ali to treba činiti s pokajanjem, skrušeno, zato, da od svećenika dobije oproštenje, a ne možda samo savjet. Taj čin zove se ispovijed, te je drugi bitni dio sakramenta pokore.

II. Mnogo ima primjera, kako su ljudi ispovijedali svoje grijehe.

U Mojsijevom zakonu bile su određene posebne žrtve za posebne grijehe. »Kad tko zgriješi što čuje kletvu, pa ne kaže, ako se dotakne nečiste stvari, ili nečistote čovječje, tko se zakune, da će učiniti što zlo, neka prizna grijeh svoj i neka dovede na žrtvu jagnje ili jare . . . Kad se tko prevari te se ogriješi nehotice o stvari posvećene, neka prinese ovna . . . Ako tko (udari u bah) zataji stvar ostavljenu, ili nađe stvar pa je zataji ili se krivo zakune, neka prinese ovna za grijeh« (III. Mojs. 5, 1 sl.).

Kad je Ahan ukrao od stvari posvećenih, rekao mu je Jozua: »Sine, daj hvalu Bogu i priznaj i kaži mi, šta si učinio; nemoj tajiti od mene.« I onda je Ahan sve ispripovjedio kako je ukrao.

Kad se je pojavio sv. Ivan Krstitelj i stao krstiti, dolazili su ljudi k njemu, i on ih je krstio u Jordanu »i ispovijedali su svoje grijehe« (Mat. 3, 6). A da to nije bilo samo općenito priznavanje grijeha, vidi se po tomu, što evanđelje (Luk. 3, 10 sl.) pripovijeda, da je pojedinim ljudima i davao posebne opomene: »Tko ima dvije haljine, neka dade onomu, koji nema; i tko ima hrane, neka čini tako.« Carinicima je govorio: »Ništa ne tražite više nego što vam je određeno.« Vojnicima je rekao: »Ne činite sile, nemojte opadati, budite zadovoljni svojom plaćom.«

Da su pak i prvi kršćani ispovijedali svoje grijehe vidi se iz Djela apostolskih (19, 18), da su mnogi od vjernika dolazili k Pavlu (i k svećenicima) ispovijedajući i priznavajući djela svoja. A plod je ispovijedanja posebnih grijeha bio taj, da su spalili vračarske knjige.

III. 1. Ljudi u Starom Zavjetu ispovijedali su svoje grijehe svećenicima, premda im svećenici nisu mogli oprostiti grijeha, nego tek prinositi žrtvu Bogu, da im on oprosti. Ni Ivan Krstitelj nije mogao svojim krštenjem nikomu oprostiti grijeha; zato je govorio: »Ja vas krstim vodom za pokoru« t. j. moj vas krst samo opominje, da se kajete od svojih grijeha. »A za mnom će doći, koji će vas krstiti Duhom Svetim i ognjem«, koji će vam kao ognjem uništiti grijehe. Ipak su ljudi i njemu svoje grijehe ispovijedali. Koliko je većma potrebna ispovijed u Novom Zavjetu, kad je Isus dao svećenicima vlast opraštati grijehe!

Gospodin je Isus dao vlast otpuštati i zadržati. Tim je riječima postavio svećenike za suce. A sabor tridentski (Scss. 14. de poenit. cap. 5) mudro spominje, da se ne može držati sud niti se može po pravoj mjeri odrediti kazna za zla djela, ako se prije ne pozna i ne vidi što je tko skrivio. Odatle je jasno, da se na ispovijedi imadu svi grijesi posebice očitovati svećenicima. To što uči sabor, to je neprekidno predanje u katoličkoj Crkvi. Ako pažljivo čitamo svete Oce, uvijek ćemo sretati najočitija svjedočanstva, koja potvrđuju, da je ovaj sakramenat naredio Krist Gospodin i potom da se zakon sakramentalne ispovijedi, koju oni zovu priznavanje (eksomologesis) i pripovijedanje (eksagoreusis), ima držati kao zakon evanđelja.

Svećenici su dakle suci. Tužitelj treba da je sam grešnik; jer on treba da se tuži ili kaje za svoje grijehe, i on mora sebe ili svoje grijehe tužiti svećeniku. Zato i učitelji crkveni vele, da je ispovijed tuženje grijeha, s namjerom dobiti oproštenje jakošću ključeva. Pravo se ispovijed zove tuženje; jer se grijesi ne smiju spominjati tako, kao da se hoćemo njima istaknuti, kao što čine oni, koji se vesele, kad što zlo urade; niti se smiju pripovijedati tako, kao da neku stvar kazujemo dokonim besposlenim slušačima, da ih zabavimo. Nego se grijesi imadu nabrajati kao tužba, tako da ih i u sebi želimo kazniti. Svoje grijehe ispovijedamo zato, da dobijemo oproštenje; jer se ovaj sud vrlo razlikuje od svjetovnoga suda, gdje se određuje kazna a ne daje oproštenje za krivicu i prekršaj. U tom smislu ako i ne istim riječima čini se da sveti Oci označuju ispovijed; kao kad sv. Augustin (Serm. 29. c. 5.) kaže: »Ispovijed je, kad se tajna bolest otvara nadom u oproštenje,« a sv. Gregorije (Hom. 40 in Ev.): »Ispovijed je odvratnost od grijeha«. A sv. Augustin tumačeći ove riječi Isusove: »Ljudi su ljubili više tamu nego li svjetlost; jer njihova djela bijahu zla« (Iv.3, 19) veli: »To je naglasio. Mnogi su ljubili svoje grijehe, mnogi su ispovijedali svoje grijehe; jer tko ispovijeda svoje grijehe i tuži svoje grijehe, taj već radi s Bogom. Bog tuži tvoje grijehe; ako i ti tužiš, onda se pridružuješ Bogu. Kao da su dvije stvari: čovjek i grešnik. Kad

čuješ »čovjek«, to je načinio Bog; kad čuješ »grešnik«, to je načinio čovjek. Treba da u sebi mrziš na svoje djelo, a ljubiš u sebi djelo Božje. Kad ti postaje neugodno, što si činio, odonda se počinju tvoja dobra djela, jer tužiš svoja zla djela. Početak je dobrih djela ispovijedanje zlih djela« (Tract. 12 in Joann. Brev. Fer. II. inf. Oct. Pentec.).

A naš katekizam veli: Ispovjediti se reći će skrušeno kazati učinjene grijehe svećeniku, da nas od njih odriješi.

Tim, kad se kaže, da se grijesi kazuju skrušeno, veli se, da kod ispovijedi moramo imati kajanje, kako smo drugom zgodom već spominjali. Ali za ispovijed nije potrebno savršeno kajanje, nego je dovoljno i nesavršeno. Ima ljudi, koji ne dolaze do savršena kajanja, koje odmah čisti od grijeha. Tako se onda ne bi mogli nadati, da će tim putem dobiti oproštenje grijeha. Zato je trebalo, da se premilostivi Bog pobrine, kako će se ljudi lakšim načinom spasiti; a to je učinio čudesnom namjerom, kad je predao Crkvi ključeve kraljevstva nebeskoga.

Po nauku Crkve katoličke imadu svi vjerovati i tvrditi, ako je tko gotov, da se kaje za učinjene grijehe, i odlučuje da ubuduće ne će griješiti, opraštaju mu se grijesi jakošću ključeva, ako ih pravo ispovjedi svećeniku, premda ne osjeća takove boli, koja bi bila dosta za oproštenje. Zato spravom sveti muževi naši Oci dižu slavu, što se ključevima Crkve otvara pristup u nebo. O tomu ne smije nitko sumnjati, jer čitamo odluku florentijskoga sabora (in decreto Eugenii IV.), da je učinak pokore oproštenje grijeha.

Odatle se odmah vidi jedna korist ispovijedi, jer ona usavršuje pokajanje.

2. Ivan Krstitelj davao je lijepe opomene onima, koji su se ispovijedali. Tako čini svećenik u svetoj ispovijedi. On nije samo sudac, nego je i liječnik i savjetnik. Ništa ne može toliko koristiti onima, koji su iskvarili život zlom navikom, kao to, da kadikad otkriju tajne misli svojega srca vjernom prijatelju, koji će ih pomoći svojim savjetom. Tako je vrlo spasonosno, da oni, koje savjest progoni zbog opačina, otvore bolesti i rane svoje duše svećeniku kao namjesniku Krista Gospodina, komu zakon strogo nalaže vječnu šutnju. Taki bolesnik na duši odmah će naći pripravljene lijekove, koji imadu nebesku moć, da nesamo sadašnju bolest izliječe, nego tako spreme dušu, da ubuduće ne padne tako lako u tu bolest i opačinu.

Ne treba mimoići i onu korist, što ju ispovijed daje za društveni život i svezu. To je stalno, ako se sakramentalna ispovijed ukloni iz kršćanskoga vladanja, bit će sve puno tajnih i grdnih opačina, kojih se poslije ne će ljudi grešnom navadom iskvareni stidjeti, da ih i javno čine, pa i druge mnogo

teže. Jer stid, koji obuzima čovjeka, kad mora ispovjediti grijehe, stavlja uzde na želju i slobodu, kojom bi ljudi griješili i tako zaustavlja zloću.

3. Iz ovoga, što smo spomenuli, da je svećenik i liječnik i savjetnik, možemo lako razabrati, kakva ima biti ispovijed. Ako je tko bolestan, mora liječniku sve otkriti, gdje ga što boli. Tako ispovijed treba najprije da bude potpuna: svećeniku treba otkriti sve smrtne grijehe. Jer lake grijehe, koji nas ne rastavljaju od milosti Božje, i u koje često padamo, možemo bez krivice izostaviti, jer se mogu i drugim načinom očistiti; premda ih je dobro i korisno ispovjediti, kao što pokazuje običaj pobožnih ljudi. No smrtne grijehe treba sve napose po broju kazati, iako se duboko kriju i ako su takvi te ih samo dvije posljednje od deset zapovijedi zabranjuju. Jer se često dogodi, da ti grijesi teže ranjavaju dušu negoli oni, što ih ljudi običavaju otvoreno i javno činiti. Tako je izjavio sveti tridentski sabor, tako je uvijek učila katolička Crkva, kao što kažu svjedočanstva svetih Otaca. U sv. Ambrozija (lib. de parad. c. 14) čitamo: »Ne može se nitko opravdati od grijeha, ako grijeh ne ispovjedi.« I sv. Jeronim tumačeći knjigu Propovjednik (cap. 10) potvrđuje to, jer veli: »Ako koga zmija davo potajno ujede, i otruje ga otrovom grijeha, a da to nitko ne zna; ako šuti i ne čini pokore, i ne će da svoju ranu ispovjedi bratu ili učitelju; ne će moći koristiti učitelj, koji ima jezik, da izliječi.« Osim toga sv. Ciprijan u govoru o otpalima uči to jasno ovim riječima: »Premda nisu svezani nikakim zločinom, što bi žrtvovali ili si dali načiniti svjedodžbu, ali ako su to mislili, ipak traže spasonosan lijek svojim iako malim ranama, što to skrušeno i iskreno ispovijedaju kod svećenika Božjega, čine priznanje savjesti, skidaju breme svoje duše.« Napokon je to jedan glas i nauka svih crkvenih učitelja.

Potpuno se dakle ispovijedamo, kad kažemo barem sve teške grijehe kojih se sjećamo. Lakih grijeha ne trebamo baš ispovjediti, ali je to dobro i spasonosno.

4. Kod ispovijedi treba upotrebiti onu brigu i mar, koji običavamo uložiti u znatnim stvarima; treba oko toga svom silom nastojati, da izliječimo rane duše i iščupamo korijenje grijehu. Zato nije dosta, da samo ispripovjedimo teške grijehe, nego i sve prilike oko grijeha, koje ili jako povećavaju ili umanjuju zloću. Jer neke su prilike takve, da samo po njima neki grijeh postaje smrtni; zato te prilike treba sve ispovjediti. Ako je tko ubio čovjeka, ima kazati, da li je bio to posvećeno lice ili svjetovnjak; ili ako je bio sa ženom, ima reći: je li bila neudata ili udata, ili u rodu, ili kakim zavjetom posvećena Bogu. Jer to su različite vrste grijeha: ono je prvo obična bludnost, drugo je preljuba, treće je rodoskvrnstvo, četvrto sveto-

grde, kako to zovu učitelji svetih stvari. I kradu treba brojiti u grijehe; ali ako je tko ukrao jedan zlatnik, manje je sagriješio, nego onaj, koji je uzeo sto ili dvjesta ili veliku množinu zlata, osobito pak koji je uzeo sveti novac. To se također tiče mjesta i vremena: n. pr. ako se tko potuče ili ukrade u crkvi što drugomu; ako tko baš o postu neumjereno jede i t. d. Što pak mnogo ne uvećava zloću grijeha, može se bez krivnje izostaviti.

Kod teških dakle grijeha nije dosta samo kazati, koliko smo puta koji teški grijeh učinili, nego treba kazati i potrebite prilike, koje mijenjaju vrstu grijeha i koje laki grijeh čine smrtnim.

Ispovijedajući prilike grijeha treba to činiti razborito i stidljivo. Ne valja mnogo pripovijedati i suvišnih stvari, nego samo ono, što se tiče naravi i kakvoće grijeha, i to kratko. Čuvati treba i stidljivost, te se ne valja služiti riječima prostim i ružnim, iako ispovijedamo ružne grijehe. Tako nije slobodno na ispovijedi kazati ime osobe, s kojom je tko griješio, jer ako je i ispovijed tajna, ima se i ondje držati zapovijed, da ne otkrivamo bez potrebe tuđih pogrešaka.

Prilike dakle treba tako ispovjediti, da ne pripovijedamo suvišnih stvari, i da ne spominjemo ničije ime.

5. Osim toga treba nastojati, da ispovijed bude otvorena i iskrena, a ne vješto složena, kako to neki rade, te se čini, da im je više stalo do toga, da pripovijedaju svoje doživljaje, nego da ispovjede svoje grijehe. Ispovijed mora biti takva, da nas pokaže onake svećeniku, kakvi se mi sami spoznajemo: izvjesno se kaže za izvjesno, a neizvjesno za neizvjesno. Ako se grijesi ne kazuju ili se umeću razgovori, koji ne pripadaju stvari, onda to nije nikaka ispovijed.

Ljudi u Starom Zavjetu nisu se stidili javno dolaziti k svećeniku, kad su što sagriješili; a tako su javno dolazili ljudi i k Ivanu i priznavali su svoje grijehe. Tako ne smije stid odbijati čovjeka, da se iskreno ispovjedi. Neki lažni ponos vodi ljude, da se izgovaraju i brane pred svećenikom i nastoje svoje grijehe predočiti kao manje. Na pr. kad netko kaže, da se jako od srdžbe dao potresti, odmah to na drugoga svaljuje, pa se tuži, da mu je drugi načinio nepravdu. Takovo izgovaranje još više uvećava grijeh. Koji tako hoće da svoj čin opravda, kao da veli: Ja ću onda biti strpljiv, kad me nitko ne će vrijeđati. A to je nedostojno kršćanina.

Koga je stid iskreno se ispovjediti, neka promisli, da on nije jedini, koji je grešnik i da ga svećenik ne će zato drugim okom gledati; jer svećenik najbolje zna, kako je to zajednička bolest svih ljudi da griješe. Tko radi stida izostavi koji smrtni grijeh, ispovijed mu nije valjana; i ako u tom grijehu umre, onda će se na sudni dan osramotiti pred svim svijetom.

A ne valja se nibojati, da bi svećenik mogao što prokazati iz ispovijedi, jer njega veže ispovjedni pečat, to jest, da ne smije ništa iz ispovijedi kazati i zakoni crkveni teškim kaznama prijete onomu svećeniku, koji ne bi čuvao ispovjedne tajne. Zato veli sabor Lateranski: »Neka pazi svećenik, da riječju, znakom ili kojimgod načinom ne oda kako grešnika«. Pače, ako je svećenik pozvan na sud kao svjedok, može i prisegu položiti, da ništa ne zna, ako mu je zločin poznat samo iz ispovijedi. I nije se čulo, da bi koji svećenik pa i najgori odao što iz ispovijedi. Tako Bog čuva tu ustanovu, da su pače i svećenici podnosili teškoće i muke, a da nisu povrijedili ispovjednu tajnu. Tako je sv. Ivan Nepomuk mučen i pogubljen, što nije htio ništa odati iz ispovijedi kraljice Sofije mužu njezinu Većeslavu.

Strah naprotiv mora da hvata grešnika, koji ne će da ispovjedi grijeha, da će radi neoproštena grijeha nemirno živjeti, nesretno umrijeti i doći u vječne muke.

I nama je dužnost, ako što čujemo iz tuđe ispovijedi, da to ne razglašujemo. Jednako ne valja ni ono iznositi na javu, što svećenik na ispovijedi govori.

6. Da svećenik može pravi sud o nama stvoriti, osim onoga što smo spomenuli da ima ispovijed biti potpuna i iskrena, još je jedna stvar: da bude razgovijetna. Treba tako govoriti, da ispovjednik može sve razumjeti. Govoriti dakle treba tako, da ispovjednik čuje; a ne valja baš onda tiho govoriti, kad imamo što teško kazati. Ipak ne treba govoriti glasno, da drugi čuju. Zato se ne smiju previše približiti k ispovijedaonici oni, koji čekaju na ispovijed, nego neka stoje podalje. — Razgovijetnost stoji u tom, da svaki grijeh kažemo po imenu. Nije dosta reći: ja sam drugomu zlo učinio; jer se ne zna, jesi li ga tukao, ogovarao ili mu što ukrao.

IV. 124. Što će reći ispovjediti se? Ispovjediti se reći će: skrušeno kazati učinjene grijehe svećeniku, da nas od njih odriješi. — 125. Zašto je pokornik dužan ispovjediti grijehe? Pokornik je dužan ispovjediti grijehe, jer je Isus tako naredio. — Svećenik ne može znati, bi li nam otpustio grijehe ili zadržao, ako mu ih ne ispovjedimo. — 126. Kako se treba ispovijedati? Ispovijedati se treba: 1) potpuno, 2) iskreno, i 3) razgovijetno. — 127. Kada se ispovijedamo potpuno? Potpuno se ispovijedamo, kada kažemo barem teške grijehe, kojih se sjećamo. — 128. Što treba kazati o teškim grijesima? O teškim grijesima treba kazati: 1) koliko smo puta koji teški grijeh učinili, i 2) potrebite prilike. — 129. Kako će grešnik kazati

onda, kada ne zna pravo, koliko je puta učinio koji teški grijeh? Kada grešnik ne zna, koliko je puta učinio koji teški grijeh, treba da kaže: Ovaj grijeh učinio sam ili svaki dan ili svaki tjedan ili svaki mjesec po prilici toliko puta. — 130. Koje prilike treba ispovjediti? Treba ispovjediti osobito ove prilike: 1) koje mijenjaju vrste grijeha, 2) koje laki grijeh čine smrtnim. — 131. Bi li dosta bilo reći: ja sam zlo mislio ili činio? Ne bi bilo dosta, već grijehe treba navesti po imenu, to jest kazati, što sam zla mislio ili činio. — 132. Kako treba ispovjediti prilike grijeha? Prilike grijeha treba ispovjediti tako, da ne pripovijedamo suvišnih stvari, i da ne spominjemo ničije ime. — 133. Trebamo li i lake grijehe ispovjediti? Lakih grijeha ne trebamo baš ispovjediti, ali je to dobro i spasonosno. — 134. Kada se ispovijedamo iskreno? Iskreno se ispovijedamo onda, kad se ispovjedniku upravo onako tužimo, kako spoznajemo, da smo Bogu krivi, te niti šta tajimo, niti se izgovaramo. — 135. Što treba da promisli grešnik, koga je sram iskreno se ispovjediti? Grešnik, koga je sram iskreno se ispovjediti, treba da promisli: 1) da on tim čini novi teški grijeh, ako se iskreno ne ispovjedi: 2) da je ipak bolje grijehe tajno ispovjediti svećeniku, koji je dužan o njima šutjeti, nego u grijehu nemirno živjeti, nesrećno umrijeti, te se na sudni dan pred svim svijetom osramotiti. — 136. Kada se ispovijedamo razgovijetno? Razgovijetno se ispovijedamo onda, ako tako jasno govorimo, da ispovjednik može sve razumjeti.

V. Budući da je svećenik na ispovijedi sudac, treba da ima znanje i vještinu, koja se zahtijeva, da može izvidjeti grijehe i rasuditi po zanimanju i staležu čovjeka, koji su teški koji laki. A budući da je liječnik, mora imati veliku razboritost; jer mora brižljivo gledati, da dade onaki lijek bolesniku, koji se vidi, da je najprikladniji za to, da se duša iscijeli i da se zaštiti u buduće protiv bolesti. Odatle mogu vjernici razumjeti, kako imadu nastojati, da si izaberu takva svećeniku za ispovjednika, koji je poznat s dobra života, znanja i razboritosti, koji shvaća znamenitost i težinu svoje službe, te zna za svako zlo djelo odrediti, kakva mu se ima kazna odmjeriti i da li se komu imadu grijesi oprostiti ili zadržati.

VI. PRIZNAJ I NE TAJI. VELIKA ISPOVIJED.

(D. K. 137—145. R. K. II. 5. 17. 42. 48. 49. 60. 61. Rit. Rom. Tit. III. cap. 1.)

I. Tko zataji svoju bolest liječniku, ne može ga liječnik izliječiti. Tako tko ne kaže barem teške grijehe svećeniku, ne može dobiti odrešenja: takva je ispovijed nevaljana. Tko prevari liječnika, može se dogoditi, da mu liječnik dade takav lijek, od kojega će mu biti još gore. Tako i onaj, koji hotimice na ispovijedi zataji kakav smrtni grijeh, on tim svoje stanje pogorša, jer je učinio novi teški grijeh.

Može se dogoditi, da je tko imao ranu, te mu je iscijeljena; ali bolesnik ima još neke teškoće. Onda je potrebno, da se ukloni i ono, što još smeta do potpunoga zdravlja. Ako pak rana ne zacjeljuje, onda je treba ponovo izrezati i očistiti.

Tako je i na ispovijedi: gdjekad treba samo kazati izostavljeni grijeh, a gdjekad ponoviti cijelu ispovijed.

II. 1. To ćemo si predočiti sa dva primjera: jedan je primjer, kako je Isus izliječio slijepca u Betsaidi. Kad je Isus bio u kraju Dalmanutskom, dođoše k njemu farizeji i stadoše se s njim prepirati tražeći znak s neba. Isus je vidio, da to nisu vrijedni radi svoje slabe vjere, te ih je ostavio i prešao na drugu stranu, a potom je svoje učenike opominjao, da se čuvaju farizejskoga kvasca. Učenici nisu razumjeli što je taj kvasac; zato im Isus reče: »Zar je još zaslijepljeno srce vaše, da ne razumijete?« Kvasac znači krivi nauku, nevjeru i druge grijehe farizejske, koji im se ne će oprostiti radi nevjere. Kad je tako Isus ukorio svoje učenike zbog sljepote duševne, neznanja, iscijelio je čovjeka, koji je bio tjelesno slijep. Kad su došli u Betsaidu, dovedu k Isusu slijepca i zamole ga, da ga se dotakne. To je bio znak slabe vjere, kad su mislili, da se Isus ima dotaknuti slijepca. Isus uzme za ruku slijepca i da ga drugi ne smetaju u tvrdoj vjeri, izvede ga napolje izvan sela i pljunuvši mu u oči i stavivši na nj svoje ruke zapita ga, vidi li što? On pogledavši reče: »Vidim ljude, gdje idu kao drva.« Zatim mu opet stavi ruke na oči njegove, i progleda te se izliječi i stane sve bistro gledati. I posla ga kući njegovoj govoreći: »Ni ne uđi u selo«. (Mark. 8, 10—26).

Što slijepac nije odmah bistro gledao, to je bilo zato, jer još nije kako treba vjerovao.

2. Čuli smo kako je Ahan prestupio zapovijed i ukrao stvari Bogu posvećenih. Radi toga grijeha dogodilo se, da Izraelci nisu mogli osvojiti grada Haja, nego su ih stanovnici toga grada natjerali u bijeg. Pošto su pronašli Ahana i kaznili ga smrću radi grijeha, opet su po drugi put navalili na grad Haj, i sad im je pošlo za rukom, da grad osvoje.

III. 1. Onomu slijepcu pljunuo je Isus u oči. To ga je imalo opomenuti, da mora imati potpuno uzdanje i vjeru u Isusa, ako hoće ozdraviti. Isusovo je čovječje tijelo poradi sveze sa božanskom osobom imalo moć iscjeljivanja; zato su gledali mnogi, da ga se samo dotaknu, te su ozdravljali. Slijepac nije odmah bistro vidio. Nije imao potpune vjere. Zato mu je Isus po drugi put stavio ruke na oči, ali mu nije ponovo pljunuo u oči, i onda je čovjek sve bistro vidio.

Tako se može dogoditi, da nešto treba pokorniku do potpune ispovijedi, jer ili je zaboravio koji grijeh, ili nije dosta brižljivo pretražio skrovišta svoje savjesti, a ipak je imao volju, da sve grijehe potpuno ispovjedi. Taj ne treba da ponovi onu ispovijed, kao što i Isus nije kod slijepca ponavljao svih znakova, jer je progledao; grijesi su mu oprošteni. Dosta je, ako pokornik u drugo vrijeme taj grijeh kaže svećeniku na ispovijedi. Ako se tko poslije ispovijedi sjeti kojega zaboravljenoga grijeha, ne mora se odmah povratiti k svećeniku, da ga kaže. No da bude mirniji, može i to odmah učiniti, a neka se ne stidi pred ljudima misleći: držat će me za velikoga grešnika ili za pobožnjakovića. Nitko nije tako jake pameti, da bi se mogao sjećati svih svojih djela, riječi i misli. Zato nije nikaka sramota povratiti se k ispovijedaonici.

2. Drugo je nešto, kad tko nije svojom krivnjom kazao kojega smrtnoga grijeha. Njemu se dogodilo, kao Izraelcima, da nije nadvladao neprijatelja; grijesi mu se nisu oprostili, i on mora ponoviti cijelu onu ispovijed; a nije dosta da taj grijeh samo kaže na idućoj ispovijedi. On je tim oskvrnio svetost sakramenta, i načinio novi teški grijeh; i cijela mu ispovijed nije valjana. To je i onda, ako se tko nije kajao za grijehe; jer bez kajanja nema oproštenja. Tako isto ako se stidio kazati koji grijeh; ili se vrlo nemarno ispitivao, tako te se čini, da se i nije htio sjetiti grijeha. Dogod grešnik ne ponovi nevaljale ispovijedi i ne obavi kako treba, uvijek stoji na njemu grijeh, i sve ispovijedi, što ih tako u grijehu čini, ostaju nevaljale. Zato, da jednom obavi valjanu ispovijed, treba da ponovi sve te ispovijedi.

3. Kad grešnik ponavlja jednu ili više ispovijedi, onda se to zove velika ispovijed. Ta je velika ispovijed potrebna, kako smo vidjeli, ako prošnje ispovijedi nisu bile valjane. Ali takva se ispovijed može s velikom korišću činiti, ako su i prošnje ispovijedi bile dobre. To je korisno s više razloga. Jedan je razlog, što čineći takvu veliku ispovijed ispitujemo svoju savjest dugo vrijeme unatrag. Potom lako vidimo, da li napredujemo u kršćanskom životu ili nazadujemo. Čovjek tako sve bolje upoznava sama sebe, a to je dužnost, na koju su i neznabožački mudraci podsjećali ljude, i slavili su kao neku božansku mudrost riječi napisane na nekom hramu: »Poznaj sama sebe«. A Sv. Pismo, u kojem je prava riječ Božja, mnogo puta opominje, da to činimo. »Sami sebe okušajte, sami sebe ogledajte«, veli sv. Pavao (II. Kor. 13, 5); a Jeremija vapije: »Pretražimo i razgledajmo puteve svoje« (Plač 3, 40). Drugi je razlog, što tako dolazimo do unutrašnjega mira, jer nam postaje sve izvjesnije, da su nam grijesi oprošteni. Jer kao što možemo više puta tražiti oproštenje u onoga, koga smo uvrijedili, tako i po više puta možemo se kajati radi istih grijeha i čuti blagu riječ: »Opraštaju ti se grijesi tvoji«. Može se dogoditi, da tko ispovijedajući se često i nema što da kaže od prošle ispovijedi, pa kao što može kazati neki prošnji grijeh kao tvar sakramenta, tako može ponoviti i više ispovijedi. Potrebno je sa znatnoga razloga, da učini veliku ispovijed onaj, koji stupa u novi stalež, na pr. ženidbeni. Tu je dobro, da očituje i prošle grijehe, osobito one protiv čistoće, jer se može dogoditi, da je učinio takav grijeh, poradi kojega stoji zapreka njegovoj ženidbi, recimo, da je sagriješio s bližnjim rodom svoje zaručnice ili zaručnika. I kad tko ide u svećenički stalež, dobro je da učini veliku ispovijed, da se vidi, nema li kakve neurednosti, zbog koje bi nedostojno primio sveti red.

Nije ispovijed nevaljana samo krivnjom pokornika; može biti nevaljana i krivnjom ispovjednika, ako zanemari propise ili nema prava odrešivati od pridržanih grijeha. Zato je korisno obaviti takvu veliku ispovijed u vrijeme jubileja ili misija ili na kakom znamenitom prošteništu, u koje vrijeme i na kojem mjestu imadu svećenici veću vlast kod odrešivanja, te mogu odriješiti i od pridržanih grijeha.

Kao što graditelj ili drugi rukotvorac, pošto je svršio svoj posao, ogleda još jednom sa svih strana izrađenu stvar, da vidi, ne bi li trebalo još što popraviti: tako i kršćanin na svršetku svojega života, kad ga opasna bolest sjeća na smrt, dobro je da se još jednom osvrne na cijeli svoj život, na svoj duhovni rad i da velikom ispovijedu popravi ono, što vidi da nije sasvim u redu, da svojih malih nemarnoti ne treba okajavati, to jest za njih trpjeti u čistilištu.

4. A sad da rečemo koju o obredima, kojima se obavlja ispovijed. Jer kao što kod drugih sakramenata, tako je i kod ispovijedi odredila Crkva neke čine, koji nisu bezuvjetno potrebni za sakramenat, ali predočuju njegovo dostojanstvo, i potiču pokornike na pobožnost, da lakše dobiju milost Božju i da se za tu milost Bogu, predobromu Ocu, zahvaljuju. Kad otkrite glave padamo pred noge svećeniku, obaramo lice svoje k zemlji, držimo sklopljene ruke i dajemo druge znake kršćanske pobožnosti, koji nisu potrebni za sakramenat, i tako ispovijedamo grijehe: odatle jasno razabiremo, da nam valja u sakramentu upoznati i nebesku moć, i brižljivo tražiti i moliti božansko milosrđe. Padamo na koljena i tim priznajemo, da nam treba iskorijeniti oholost, od koje dolaze svi grijesi, što ih oplakujemo. U svećenika pak, koji sjedi kao sudac, poštujemo osobu i vlast Kristovu.

Redovito je mjesto za ispovijedanje crkva, javna ili napo javna bogomolja. Ispovjedna stolica (ispovijedaonica) mora imati rešetke, da dijele pokornika od ispovjednika: te se jedan drugoga s razloga pristojnosti i zdravlja ne

dotiče. Muškarci se mogu ispovijedati i u privatnim stanovima. Svećenik ima obično povrh svoga odijela bijeli ogrtač (superpelicej) i ljubičastu stolu.

Pokornik, koji se ispovijeda, ima doći smjerno, pristojno odjeven, i kleknuvši pred ispovijedaonicom ojači se znakom križa. Ispovjednik ga pita za njegov stalež (ako mu nije otprije poznat, da li je oženjen, svećenik ili svjetovnjak, činovnik), kad se posljednji put ispovjedio, je li izvršio naloženu pokoru, da li se uvijek dobro ispovijedao, je li svoju savjest ispitao, kako treba. Ako je pokornik pod kakom crkvenom kaznom ili ima pridržan grijeh, svećenik ga ne odrešuje, dok ne dobije ovlaštenja od Poglavara. Ako pokornik ne zna glavnih istina vjere, poučit će ga ukratko, koliko vrijeme dopusti, ukorit će ga radi neznanja i opomenuti, da to ubuduće bolje nauči.

Onda pokornik moli o p ć e n i t u i s p o v i j e d: »Ispovijedam se Bogu i t. d.« ili samo kaže: »Ispovijedam se Bogu svemogućemu i vama, oče.« Onda najprije sam i s p o v i j e d a s v o j e g r i j e h e, a svećenik mu pripomaže, gdje treba pitajući ga za broj i prilike grijeha, ako ih nije pokornik sam spomenuo. No pokornik neka ne ostavlja sve ispovjedniku, da ga on ispituje; jer to nije prva dužnost ispovjedniku, da on sam pita. Tim se gubi mnogo vremena uzalud, a pokazuje se nemar pokornikov, radi kojega bi mu ispovjednik mogao reći, da dođe drugi put, kad se bolje ispita.

Kad pokornik iskaže svoje grijehe, moli svećenika, da ga od njih odriješi. S v e ć e n i k g a onda prema veličini grijeha i njegova stanja o p o m e n e i p o u č i, i potakne ga, da se za grijehe kaje i upotrebi sredstva potrebna, da svoj život popravi. Potom mu z a d a j e s p a s o n o s n u p o k o r u, primjerenu njegovoj dobi i staležu i veličini grijeha. O tom ćemo govoriti u idućoj Katekezi. Vidi li svećenik, da se pokornik kaje za grijehe i ima volju popraviti se, dat će mu odrešenje. No onima, koji ne pokazuju nikakva žaljenja, ne će da vrate, ne će da se ostave mržnje ili bližnje grešne prigode, ima uskratiti odrešenje. — Zato svećenik opomene p o k o r n i k a, d a s e p o k a j e, jer tek onda je odrešenje valjano, ako se pokornik kaje za grijehe. Što je na srcu, to je i na jeziku — pa zato je dobro i riječima izreći kajanje n. pr. »Za ove i za sve grijehe života svojega kajem se...«.

O d r e š e n j e d a j e s e o v a k o: Kad svećenik vidi da je pokornik vrijedan odrešenja, naloži mu najprije spasonosnu pokoru, a onda kaže: »Pomilovao te svemogući Bog, i otpustivši grijehe tvoje priveo te u život vječni. Amen.« Potom digne ruku prema pokorniku i veli: »Oproštenje, odrešenje i otpuštenje tvojih grijeha neka ti udijeli svemogući i milosrdni Gospod. Amen. — Gospod naš Isus Krist neka te odriješi, i ja te ugledom njegovim odrešujem od svake sveze izopćenja, dignuća i zabrane, koliko mogu a ti trebaš. Potom ja te odrešujem od tvojih grijeha u ime Oca, i Sina † i Duha Svetoga. Amen.« — I načini križ nad pokornikom. Ako je pokornik svjetovnjak, izostavlja se riječ »dignuća«. — Još moli svećenik nad pokornikom: »Muka Gospoda našega Isusa Krista, zasluge blažene Marije Djevice i svih Svetih, štogod dobra uzradiš i zla pretrpiš, neka ti bude za otpuštenje grijeha, umnoženje milosti i za nagradu vječnoga života. Amen.« — S pravednog razloga (ako je veliko mnoštvo pokornika) može se sve drugo izostaviti, pa samo reći: »Gospod naš... Svetoga Amen.«

Kad svećenik dade znak glavom ili riječima, onda se može pokornik udaljiti od ispovijedaonice, pa se Bogu zahvaliti za veliko dobročinstvo, što je dobio, a po mogućnosti odmah vršiti i pokoru ili neki dio, ako je za pokoru dana molitva.

IV. 137. Što treba da čini pokornik, ako je na ispovijedi zaboravio kazati koji (smrtni) grijeh? Ako je pokornik na ipovijedi zaboravio kazati koji (smrtni) grijeh, treba da taj grijeh kaže na idućoj ispovijedi .— 138. Što treba da čini onaj grešnik, koji svojom krivnjom nije kazao kojega (smrtnoga) grijeha? Grešnik, koji svojom krivnjom nije kazao kojega (smrtnoga) grijeha, na primjer, što se nije dovoljno ispitao, ili što se stidio kazati, on treba da ponovi svu onu ispovijed. — 139. Kako se zove ispovijed u kojoj grešnik ponavlja sve ili više ispovijedi? Ispovijed, u kojoj grešnik ponavlja sve ili više ispovijedi, zove se velika ispovijed. — 140. Kada je velika ispovijed potrebna? Velika je ispovijed potrebna, kad prešašnje ispovijedi nisu bile valjane. — 141. Kad nije ispovijed valjana? Ispovijed nije valjana: 1) kad grešnik nije hotimice kazao grijeh, koji je bio dužan kazati, 2) ako se za grijehe nije pokajao, kako treba. — 142. Kad je velika ispovijed korisna? Velika je ispovijed korisna: 1) kada tko stupa u novi stalež života, 2) kada je opasno bolestan, 3) u vrijeme jubileja, misija i t. d. — 143. Kako se počinje ispovijed? Ispovijed se počinje ovako: »Molim vas, oče duhovni, za sveti blagoslov, da mogu pravo i potpuno očitovati svoje grijehe«. Primivši blagoslov kaže se dalje: »Ja nevoljni grešnik tužim se Bogu svemogućemu, blaženoj Mariji Djevici, svim Svetima i vama, oče duhovni, namjesto Boga, da sam od zadnje svoje ispovijedi, koju sam učinio (na priliku: o Uskrsu, o Božiću, prije dvije tri nedjelje dana, i t. d.), često i mnogo sagriješio .(Tada treba kazati grijehe.) — 144. Kako se završuje ispovijed? Ispovijed se završuje ovako: »Za ove i sve ostale grijehe svega života svoga kajem se od svega srca, što sam uvrijedio Boga, neizmjerno dobro. Mrzim na sve svoje grijehe, i tvrdo odlučujem, da ću se popraviti i da ne ću više griješiti. — 145. Na što treba još paziti kod ispovijedi? Kod ispovijedi treba dobro paziti na

ispovjednikove opomene i zapamtiti pokoru, koju nam je dao, pa ako što zapita iskreno i čedno odgovoriti.

V. Ispovijedajmo se dakle rado i iskreno, i zapamtimo si nekoliko lijepih riječi o tom iz knjige Sv. Ambrozija biskupa: Odbrana Davidova (1. c. 2. Brev. Dom. VI. post Pentec. II. Noct): »Kako mnogo svaki od nas svaku uru griješi! a ipak ne misli svaki od puka, da bi trebao ispovjediti svoj grijeh. Onaj kralj tolik i tako mogućan nije trpo ni časa, da ostane u njega svijest grijeha, nego je brzom ispovijedu i prevelikom boli predao svoj grijeh Gospodinu. Gdje ćeš sad tako lako naći kakova uglednika ili bogataša, koji ne bi teško podnosio, da ga tko ukori kao krivca kakva grijeha? A onaj slavan sa svoga kraljevanja, pohvaljen tolikim božanskim izjavama, kad ga je običan čovjek ukorio, što je teško sagriješio, nije zlovoljno škrgutao, nego je ispovijedajući se uzdisao od boli radi krivice. Napokon je bol iznutra osjećana ganula Gospodina, te mu je Natan rekao: Jer se kaješ, zato je i Gospodin uzeo tvoj grijeh. Što je brzo dobio oproštenje, pokazuje, da je bilo duboko kraljevo pokajanje, koje je odnijelo uvredu tolikoga grijeha. Drugi ljudi, kad ih svećenici kore, oteščavaju svoj grijeh želeći ga tajiti ili ispričati: i ovdje je njihov pad veći, gdje je nada popravku. A sveti Gospodnji ljudi, koji nastoje svršiti pobožnu borbu i trčati na utrci spasenja, ako kao ljudi možda padnu više od krhkoće prirode nego od želje za griješenjem, oštrije ustaju da trče i bodilom stida obnavljaju veće borbe: tako te se čini, da onaj pad nije bio nikakva zapreka, nego da je još povećao potpaljivanje brzine. Sagriješio je David, što običavaju kraljevi; ali je činio pokoru, plakao je, uzdisao, što ne običavaju kraljevi. Ispovjedio je grijeh, molio oproštenje, postio je, molio, i ostavio za sve vijekove svjedočanstvo svoje ispovijedi poznatom boli. Čega se stide prosti ljudi, nije se stidio ispovjediti kralj. Koje vežu zakoni, usuduju se poricati svoj grijeh, ne drže za dostojno, da mole oproštenje, koje je molio onaj, koga nisu vezali nikakvi ljudski zakoni. Što je sagriješio, znak je slabosti; što je molio, znak je popravka. Običan je pad, ali osobita ispovijed. Pasti u grijeh, to čini priroda; oprati grijeh, to radi krepost.«

VII. NE GRIJEŠI VIŠE, DA TI SE ŠTO GORE NE DOGODI. ZADOVOLJŠTINA.

(D. K. 146—153. R. K. II. 5, 62—79).

I. Što je govorio razmetni sin, da će reći ocu? Što je obećao, da će učiniti? Onim riječima: »Primi me kao jednoga od najamnika« izjavio je, da će z a d o v o l j š t i n u činiti.

To je treći dio sakramenta pokore, o kojem ćemo s a d g o v o r i t i.

II. K a k o j e I s u s o z d r a v i o č o v j e k a, k o j i j e 38 g o d i n a b i o b o l e s t a n. Jednom, kad je bio blagdan židovski (vazam), dođe Isus u Jeruzalem. A ima u Jeruzalemu, pripovijeda evanđelist sv. Ivan (5, 1—14), kod Ovčjih vrata ribnjak, koji se hebrejski zove Betsaida (»Kuća milosrđa«), i ima pet trijemova. U njima ležaše mnoštvo bolesnika, slijepih, hromih, sušičavih, koji su čekali, da se zamuti voda. Anđeo je pak Gospodnji silazio u određeno vrijeme u ribnjak i zamutio bi vodu; pa koji bi prvi sišao u ribnjak, pošto se zamutila voda, ozdravio je, makar kakva bolest bila na njemu. A ondje je bio neki čovjek, koji je bolovao trideset i osam godina. Kad je Isus vidio ovoga gdje leži i znao, da je već odavna bolestan, reče mu: »Hoćeš li biti zdrav?« Odgovori mu bolesni: »Gospodine! nemam čovjeka, da me spusti u ribnjak, kad se voda zamuti; a dok ja dođem, drugi siđe prije mene.« Reče mu Isus: »Ustani, uzmi odar svoj i hodi!« I odmah ozdravi taj čovjek, i uzevši odar svoj otide.

A onaj dan bijaše subota. Zato su govorili Židovi onomu, koji je ozdravio: »Subota je; ne smiješ nositi odra svojega.« Odgovori im: »Koji me je iscijelio, reče mi: Uzmi odar svoj i hodi.« A oni ga zapitaše: »Tko je onaj čovjek, koji ti je rekao: uzmi odar svoj i hodi?« Ali onaj, koji je ozdravio, nije znao tko je; jer se Isus uklonio od ljudstva, koje bijaše ondje. Poslije ga Isus nađe u hramu i reče mu: »Eto si ozdravio; n e g r i j e š i v i š e, d a t i s e š t o g o r e n e d o g o d i!«

III. 1. Po tim riječima, što ih je Isus rekao onome čovjeku, koga je ozdravio, vidimo, da su bolesti često k a z n e za u č i n j e n e g r i j e h e. Jer svaki grijeh ima dvoje u sebi: ljagu i krivicu; ljagu, jer je prestupak reda moralnoga, što ga je Bog postavio; krivicu, jer zaslužuje, da ga Bog kazni i da se tako uspostavi poremećeni red i zadovolji pravednosti Božjoj.

Isus kaže onome čovjeku: »Eto sad si ozdravio, ne griješi više, da ti se što gore ne dogodi.« Što gore? To, da ne umreš. Grijeh naime Bog kazni vječnom ili vremenitom kaznom. Vječna je kazna u paklu, ona »druga smrt«; a vremenite su kazni, što se trpe na ovome svijetu ili u čistilištu. I Bog zajedno s grijehom oprašta uvijek kaznu vječne smrti u paklu; ali ne oprašta uvijek, kako kaže tridentski sabor (Sess. 14. de poenit. c. 8. can. 12. i 15.) ostatke grijehova i vremenite kazne, koja se duguje za grijehe. Za tu stvar imade mnogo primjera u Sv. Pismu. Tako Bog vremenitim kaznama kazni Adama: »Što si slušao glas žene tvoje i jeo s drveta, što sam ti zabranio, da ne jedeš s njega: prokleta zemlja u djelu tvojem, s mukom ćeš se od nje hraniti svega vijeka svojega« (I. Mojs. 3, 17). Kad su Marija, sestra Mojsijeva, i Aron, brat njegov

stali prigovarati Mojsiju, razgnjevi se Gospodin na njih i udari Mariju gubom, te je morala sedam dana biti izvan okola, a poslije su je pozvali natrag (IV. Mojs. 12). Zato što su Mojsije i Aron posumnjali, hoće li Bog dati narodu izraelskomu vode iz pećine, rekao im je Bog, da neće uvesti naroda u zemlju obećanu (ondje 20, 12). I tako na mnogim drugim mjestima. A najsjajniji primjer vidimo u Davida. Premda mu je Natan rekao (II. Kralj. 12, 13): »Gospodin je odnio tvoj grijeh; ne ćeš umrijeti«, ipak je poslije trpio velike kazne, i molio je danju i noću milosrđe Božje ovim riječima: »Više me operi od bezakonja mojega i od grijeha mojega očisti me; jer ja poznam bezakonje svoje i grijeh je moj protivu meni svagda« (Ps. 50, 4. 5). Tim je riječima molio od Gospodina, da mu oprosti nesamo grijeh, nego da mu otpusti i kaznu tim grijehom zasluženu, te ga očisti od ostataka grijeha i tako povrati natrag u stanje čestitosti i savršenosti. Ali premda se to žarko molio, ipak ga je Gospodin kaznio, te mu je umrlo dijete, što mu se rodilo iz preljube, i što je od njega otpao i umro sin Absalom, kojega je osobito ljubio, a kaznio ga Bog i drugim kaznama i nevoljama, kojima mu je prije zaprijetio. A i ono, kako čitamo u Izlasku (32, 14. 34), kad je Gospodin na molitve Mojsijeve oprostio narodu grijeh idolopoklonstva, ipak se zaprijetio, da će radi tolikoga zločina tražiti teške kazne. I sam Mojsije svjedoči, da će Bog to strogo kazniti do trećega i četvrtoga koljena. Da su to sveti Oci u katoličkoj Crkvi svagda učili, najočitije potvrđuje njihov ugled.

I sveti Bernardo (Serm. de coena Dom.) tvrdi, da se u grijehu nalazi ljaga duše i rana; milosrđe Božje uništuje doduše rugobu grijeha, ali da se izliječe rane grijeha, vrlo je potrebno ono liječenje, koje se dobiva lijekom pokore. Kao što ostaju neki požiljci, kad već rana zaraste, koje treba također iscijeliti: tako ostanu u duši ostaci, koji se još imadu očistiti, pošto je oprošten grijeh. To jednako potvrđuje mišljenje sv. Zlatoustoga (Hom. 80. narodu Antioh.), kad veli: »Nije dosta da se strelica izvuče iz tijela, nego treba izliječiti i ranu, što ju je zadala strelica: tako i poslije oproštenja grijeha treba pokorom izliječiti ranu, što je ostala.« Vrlo često uči nas sv. Augustin (u Ps. 50.), da se ima kod pokore na dvoje paziti: na Božje milosrđe i pravednost; na milosrđe, kojim oprašta grijehe i vječne kazne; na pravednost, kojom kazni čovjeka vremenitim kaznama.

Tako dakle u sakramentu pokore oprašta Bog svaki put sa grijehom i vječnu kazan, ali vremenitih kazni ne oprašta uvijek. Vremenita je kazan ona, koja se trpi ili ovdje na zemlji ili u čistilu.

2. Kad dakle Bog oprašta grijehe, a ipak čovjeka kazni vremenitim kaznama, to i Crkva, kad oprašta grijehe, nalaže pokorniku neku kazan, da je pretrpi. Ta se kazna zove zadovoljština, što nije drugo nego potpuna isplata dužne stvari; jer kad je što dovoljno, znači, da se ništa više ne traži. Zato kad govorimo o pomirenju, onda zadovoljiti znači: toliko drugomu dati, koliko može biti dovoljno razljućenom srcu, da osveti nepravdu. Potom zadovoljština nije drugo nego naknada za nanesenu nepravdu drugomu. A na ovome mjestu ime zadovoljština znači po naučavanju učitelja bogoslovskih nauka onu naknadu, koju čovjek plaća Bogu za učinjene grijehe.

Kod takve naknade mogu biti različiti stepeni; zato se i zadovoljština različito shvaća. Prva je i najodličnija zadovoljština, kad je za naše grijehe isplaćeno obilno sve, što smo god dužni, premda bi Bog mogao s nama po najstrožoj pravici postupati. To je zadovoljština, koja je Boga umilostivila i ublažila, a imamo za nju zahvaliti jedinomu Kristu Gospodinu, koji je na križu isplatio dug za naše grijehe i Bogu najpotpunije zadovoljio. Jer nema nijedne stvorene stvari, koja bi nas mogla riješiti tako teškoga duga, a on je, kako svjedoči sv. Ivan (I. 2, 2), »pomirenje za grijehe naše, ali nesamo za naše nego i za grijehe svega svijeta«. To je dakle potpuna i preobilna zadovoljština, koja pokriva jednako i ravno broj svih opačina, što su učinjene na ovom svijetu; po njezinoj vrijednosti ljudska djela mnogo mogu kod Boga, a bez nje ne vrijede baš ništa. Ovamo pripadaju, čini se, riječi Davidove; kad je razmišljajući o sebi izrekao one riječi (Ps. 115, 12. 13): »Što da vratim Gospodinu za sve, što mi je dao?« ništa nije mogao naći vrijedno za tolika dobročinstva nego tu zadovoljštinu, koju je nazvao imenom kaleža, pa je dodao: »Kalež ću spasenja primiti i prizvat ću ime Gospodnje.« Druga je vrst zadovoljštine, što se zove kanonska i ima se vršiti u neko određeno vrijeme. Zato je ušlo u običaj najstarije Crkve, da se pokornicima nalagala neka kazna, kad su se odrešivali od grijeha, te se izvršenje te kazne nazvala zadovoljština. Ali se tim imenom označuje i svaka vrst kazne, koju je netko dragovoljno radi grijeha sam na se uzeo, a nije mu je svećenik naložio, te je od svoje volje podnosi.

Ali ta zadovoljština ne pripada pokori kao sakramentu, nego je ona zadovoljština dio sakramenta, koja se imade po zapovijedi svećenikovoj dati Bogu, s tim u vezi, da odredimo i odlučimo iz duše, da ćemo svim trudom uklanjati se grijehu. Jer ovako su neki označili zadovoljštinu: Zadovoljiti reći će izmiriti Bogu dužno poštovanje. A da nitko ne može dati Bogu dužno poštovanje, ako ne odluči sasvim uklanjati se grijehu, to je dosta jasno. A zadovoljiti znači od-

sjeći uzroke grijehu, i ne dopustiti im pristupa k sebi. U tom smislu misle drugi, da je zadovoljština očišćavanje, kojim ispiremo nečistote, što su god zaostale na duši od ljage grijeha, i oslobađamo se od vremenitih kazni, na koje smo bili vezani.

Tu zadovoljštinu zovu u nas ljudi pokora, i za to naš katekizam kaže: Zadovoljštinu činiti reći će onu pokoru izvršiti, koju nam je svećenik zadao.

3. Zašto se pak u sakramentu pokore ne oprašta sva kazna kao kod krštenja, to sveti tridentski sabor (Sess. 14. c. 8) razjašnjuje ovim riječima: »Pravednost Božja traži, kako mislimo, da se drukčije primaju u milost Božju oni, koji su prije krštenja iz neznanja sagriješili, a drugojačije oni, koji su jednom već bili oslobođeni iz ropstva grijeha i đavola i primili dar Duha Svetoga, pa se nisu bojali, da znalice oskvrne hram Božji (I. Kor. 3, 17. Ef. 4, 30) i ražaloste Duha Svetoga. I Božjoj blagosti pristaje, da nam se ne otpuštaju grijesi tako bez svake zadovoljštine, te bismo u danoj prilici držali grijehe za lake i tako nepravedno i bogohulno na Duha Svetoga padali u teže grijehe skupljajući sebi gnjev na dan gnjeva (Rim. 2, 5). Jer bez sumnje mnogo od grijeha pokornike odvraćaju i kao nekim žvalama zauzdavaju te kazne, kojima Bog traži zadovoljštinu, i čine, da budu ubuduće oprezniji i budniji.« K tomu dolazi i to, da su te kazne neka svjedočanstva boli, koja nas obuzima radi učinjenoga grijeha; tako se zadovoljuje Crkvi, koju smo teško uvrijedili svojim grijesima. Jer, kako veli sv. Augustin (Enchir. c. 65): »Bog ne prezire srca skrušena i ponižena. Ipak, jer je bol srca sakrivena drugomu, niti može riječima ili drugim kakim znakovima doći do znanja drugima, zato s pravom crkveni poglavari određuju vrijeme pokore, da bude zadovoljeno Crkvi, koja i same grijehe oprašta.«

Kazna u sakramentu pokore iliti pokora, koju primamo, odvraća od nas kaznu i muku, koju Bog hoće da na nas metne. Tako uči Apostol (I. Kor. 11, 31 sl.): »Kad bismo sami sebe sudili, ne bismo bili osuđeni; a kad se sudimo, Gospodin nas kazni, da ne budemo osuđeni s ovim svijetom.«

Ispovjednik nam dakle daje pokoru za to, da donekle zadovoljimo za grijehe i tako umanjimo vremenite kazni, i da se popravimo.

Što se najprije tiče zadovoljštine, pokornička djela imadu vrijednost zadovoljštine, kao što i dobra djela postaju zaslužna od muke Krista Gospodina. Od Krista dobivamo ona dva najveća dobra: jedno, da zaslužimo nagradu besmrtne slave, tako da i čaša studene vode, koju damo u ime njegovo, ne ostaje bez plaće; a drugo, da za naše grijehe zadovoljimo.

Naša zadovoljština ne potamnjuje one potpune i preobilne zadovoljštine Krista Gospodina, nego se pače događa protivno, da čini tu zadovoljštinu mnogo jasnijom i sjajnijom. U tom se naime vidi obilnija milost Kristova, što nam se ne daje samo ono, što je on sam zaslužio, nego i ono, što je kao glava zaslužio i namirio u svojim svetima i pravednicima kao svojim udima. Odatle se vidi, da i pravedna i dobra djela pobožnih ljudi imadu toliku cijenu i vrijednost. Jer Krist Gospodin kao glava u ude (Ef. 4, 16) i kao trs u loze (Iv. 15, 4 sl.) neprestano izlijeva svoju milost u one, koji su s njim združeni u ljubavi.

Zato se dvoje zahtijeva za zadovoljštinu. Prvo je, da onaj, koji zadovoljuje, bude pravedan i prijatelj Božji; jer djela, koja se čine bez ljubavi (I. Kor. 13, 3. Hebr. 11, 6), nikako ne mogu biti mila Bogu. Drugo je, da se pokornici prihvate takih djela, koja donose po svojoj prirodi neku bol i neugodnost; jer budući da su naknade za prošle opačine i, kako veli sv. Mučenik Ciprijan (ep. 55) otkupiteljice grijeha, svakako je potrebno, da imadu nešto gorčine. Premda se do toga ne dolazi svagda, da onaj osjeća boli, koji se vježba tim neugodnim djelima. Jer često navika na trpljenje ili goruća ljubav k Bogu čini, da se ni ne osjeća ono, što je i najteže podnositi. Ipak zato ta djela ne gube moći zadovoljštine; jer to je vlastito djeci Božjoj, da se njegovom ljubavlju i pobožnosti užižu, te gotovo ništa ne osjećaju boli pače najradosnije podnose i najgorčije muke.

Da pak pokora služi za popravljanje, zato se određuju takva djela za pokoru, koja će mu služiti kao sredstvo za novi život i lijek proti slabosti. Stoga svećenik gleda, koliko je moguće, da naloži za pokoru djela protivna grijesima, što ih je tko činio: dakle lakomcima i škrcima odredit će, da daju milostinju, raskalašenima post ili druga tjelesna trapljenja, oholima djela poniznosti, lijenima djela pobožnosti. Onima, koji se rijetko ispovijedaju ili padaju natrag u pređašnje grijehe svjetovat će, da se često ispovijedaju, a prema vrijednosti i pričešćuju.

Osim toga primjer naše pokore poučava druge, kako treba da svoj život urede i idu za pobožnošću. Jer kad drugi ljudi gledaju kazne, koje su nama naložene radi grijeha, shvaćaju, da im valja upotrebiti najveću opreznost u cijelom životu i popraviti pređašnje vladanje. Zato je Crkva svagda premudro držala, kad je tko načinio kakvu javnu opačinu, da mu se naložila i javna pokora, da se drugi tim zastrašeni brižljivije čuvaju grijeha. A to je bio kadikad običaj, da se odredi i za veće tajne grijehe. Ali, kako rekosmo, bio je uvijek običaj kod javnih grijeha, da se prije ne odriješe, dok oni ne uzmu na se javnu pokoru, koji su ih učinili. Dotle su pak

pastiri molili Boga za njihovo spasenje, i nisu prestajali opominjati pokornike, da to isto čine. U tom je sv. Ambrozije pokazao preveliku brigu i skrb (Paulin. in vita S. Ambr.), te se pripovijeda, da je svojim suzama tako umekšao mnoge, koji su tvrda srca pristupali sakramentu pokore, da ih je obuzela bol pravoga pokajanja. Ali poslije tako je popuštala strogost stare uredbe, i tako je ljubav ohladnjela, te već mnogi vjernici misle, da im nije potrebna za oproštenje grijeha nikakva unutrašnja bol i uzdisanje srca, i drže da je to dosta, ako samo nešto kao na oko žale.

4. Kako je dakle pokora u jednu ruku zadovoljština, a u drugu ruku krepka pomoć za to, da se popravimo ne i grješimo više, pa tako usko združena s pokajanjem, ne može dobiti oproštenja grijeha onaj, koji na samoj ispopovijedi nema volje pokoru izvršiti. — Ako je tko na ispovijedi imao volju izvršiti pokoru, ispovijed je valjana, makar poslije zanemari ispuniti svoje zbiljsko obećanje; jer je na samoj ispovijedi bilo njegovo pokorničko duševno stanje takvo, da je zaslužio odrešenje. Ipak, ako iz nemarnosti propusti učiniti pokoru, griješi, gubi mnoge milosti i zato će trpjeti veće muke na ovome svijetu i u čistilištu.

5. Znajući dakle kako je pokora korisna, neka nam se ne čini preteška. Moramo se sjetiti kako je u staro vrijeme Crkva strogo postupala s pokornicima, da su po više mjeseci i godina postili o kruhu i o vodi. Ipak se nisu tužili. Ali je zato cvjetao kreposni život.

Stoga se pokornici ne će samo zadovoljiti, da izvrše onu pokoru, koju im je svećenik zadao, nego će tražiti i sami si zadati i izvršiti težu pokoru, pa će tako urediti svoje življenje, da i nakon toga, kad sve izvrše, što pripada sakramentu pokore, ne će prestati nikad što više nastojati o kreposti pokajanja.

Mnogo ima i različitih jada i nevolja, koje nas tište, dok smo na ovom svijetu. Oni pak, koji sve te muke i nesreće, što ih Bog pošalje, strpljivo podnesu, nalaze mnogo građe za zadovoljštinu i zasluge (Conc. Trid. sess. 14. c. 9. can. 13 de poen.); koji pak protiv svoje volje i prigovarajući tu kaznu podnose, ostaju bez svakoga ploda zadovoljštine; te samo trpe muku i kaznu, koju im Bog šalje, da osveti grijehe.

6. Plod dakle sve naše pokore ima biti poboljšavanje života. Zato će to biti najbolje djelo pokore, ako gledamo svim silama, da se više ne povratimo u grijeh. Pa kako treba za svaki posao oruđa i sredstava, treba posegnuti za sredstvima, koja će nas u tom pomagati. To je najprije, da

savjesno izvršimo ispovjednikove opomene. Kad nam kaže ispovjednik, da ostavimo bližnju grešnu prigodu, moramo ga odmah u tom poslušati. Svjetuje li nam ili pače naloži, da idemo češće na ispovijed, treba da to činimo. A kako je i sveta pričest jaka obrana, da ne padnemo u teške grijehe, treba se često dostojno i pobožno pričešćivati. Ispitivati svaki dan svoju savjest, kazali smo, da je jako pomagalo napredovanju u kreposti. Tako isto svagdašnje pobožno razmatranje osobito muke Gospodina našega potaknut će nas i raspaliti, da za Spasiteljem idemo i da ga najvećom ljubavi ljubimo. To će nas razmatranje pomagati, da budemo što više zaštićeni od napasti đavolovih. Jer nema drugoga razloga, zašto tako brzo i lako podliježemo neprijatelju, koji na nas navaljuje, nego što se ne trudimo, da iz razmišljanja o nebeskim stvarima crpemo oganj božanske ljubavi, kojom se može duša okrijepiti i podići.

Uz tajne muke Isusove o ničemu nije tako spasonosno razmišljati kao o četiri posljednje stvari čovjeka: o smrti i sudu, nebu i paklu. Jer veli Sveto Pismo (Crkv. 7, 40): U svim djelima svojim opominji se posljednjih stvari svojih, pa ne ćeš nikada sagriješiti.

IV. 146. Šta će reći zadovoljštinu učiniti? Zadovoljštinu učiniti reći će: onu pokoru izvršiti, koju nam je ispovjednik naredio. — 147. Zašto nam ispovjednik naređuje pokoru? Ispovjednik naređuje nam pokoru zato: 1) da ponešto zadovoljimo za grijehe, i tako umanjimo vremenite kazni; 2) da se popravimo. — 148. Oprašta li Bog sa grijehom i sve kazni? Vječnu kazan oprašta Bog svaki put sa grijehom, ali vremenitih kazni ne oprašta uvijek. — 149. Koja je vremenita kazan za grijeh? Vremenita je kazan ona, koja se trpi ili ovdje na zemlji ili u čistilu. — 150. Valja li ispovijed, ako grešnik ne izvrši naložene pokore? Ako grešnik nije imao volje na ispovijedi izvršiti pokore, onda mu ispovijed ne valja; ako je pak imao volju na ispovijedi izvršiti pokoru, a poslije ju je zanemario, ispovijed istina valja, ali on griješi i gubi mnoge milosti. — 151. Je li dosta izvršiti samo onu pokoru, koju nam ispovjednik odredi? Nije dosta, nego treba da se trsimo i drugim dobrim djelima zadovoljiti pravici Božjoj pak i strpljivo podnoseći nevolje, koje nas stižu. — 152. Što čeka onoga, koji zanemari zadovoljiti pravici Božjoj? Tko zanemari zadovoljiti pravici Božjoj ovdje, trpjet će s tim teže muke u čistilu. — 153. Što treba osobito činiti, da se ne povratimo u grijeh? Da se ne povratimo u grijeh, treba: 1) savjesno izvršiti ispovjednikove opomene; 2) kloniti se brižljivo grešnih prilika; 3) često se valjano ispovijedati i dostojno pričešćivati; 4) opominjati se često puta posljednjih stvari čovjeka.

V. Tako smo svršili nauku o sakramentu pokore, pa je možemo ponoviti jednom poredbom o p r a n j u r u b l j a. Pralja najprije s k u p i, odabere i prebroji umrljano rublje: tako treba da i mi najprije skupimo napamet i pobrojimo svoje grijehe, ispitamo savjest. Pralja zatim metne rublje u o š t a r i u g, dobro ga opari, da iz njega izvuče mrlje: tako i mi treba da plačemo svoje grijehe iskrenim unutrašnjim i velikim jakim pokajanjem. Potom se rublje izvadi iz luga i dobro i s p e r e u č i s t o j v o d i: tako i mi moramo se ostaviti kaljuže grijeha i prigoda, u kojima bismo se opet mogli okaljati grijehom. Onda se rublje r a s p r o s t r e n a s u n c e, da se osuši : dobije potpuno bjelinu: tako i mi moramo iznijeti na svijetlo svoje grijehe pred svećenika, da nas od njih sasvim odriješi i povrati nam čistoću duše. Napokon se r u b l j e i z g l a d i i složi: tako i mi moramo izgladiti nepravdu nanesenu Bogu, Crkvi, sebi i bližnjemu čineći pokorom zadovoljštinu. Čisto je ruho — kažu — pol zdravlja. A čista je duša potpuno zdravlje. Pa ako nam je stalo, da se često preoblačimo u čisto rublje, i sačuvamo zdravlje, koliko većma treba da idemo često na svetu ispovijed i tražimo čistoću, zdravlje duše!

VIII. OPROŠTENJE RADI DRUGIH PRED KRISTOM. OPROST.

(D. K. 154—159. Cod. c. 911—936.)

I. Ako su čovjeku i oprošteni grijesi, nisu mu oprštene svagda vremenite kazne, nego ima da te kazne izvrši na ovome svijetu ili na drugom u čistilištu. Vremenite dakle kazne priječe čovjeku, da dođe do gledanja Božjega u nebu. Ima li način, da se i ta zapreka ukloni, da se oproste ili smanje vremenite kazni? Svjetovni vladari kod kakve znamenite zgode d a j u p o m i l o v a n j e, a m n e s t i j u, te budu pušteni iz tamnice na slobodu, koji su zatvoreni radi zlih djela, i tako im se skrati i otpusti kazna. Ima li što slična u Crkvi? Ima. Takva je uredba O p r o s t.

II. O v a k o j e v e ć s v e t i P a v a o p o d i j e l i o o p r o s t. U gradu Korintu, gdje je bila znatna luka i trgovina, vladao je među poganima i razbludan život. Pa i u mladoj kršćanskoj općini našao se jedan, koji se oženio svojom maćehom. Korintski kršćani, koji su bili među sobom dosta nesložni i ponositi, trpjeli su toga čovjeka u svojoj sredini. Čuvši sv. Pavao, što se zbiva u Korintu, napisa Korinćanima oštro pismo, u kojem kori njihovo vladanje, a navlastito taj čin bludnosti. »Općenito se čuje« — piše — »da je među vama bludnost, i takova bludnost, kakve nema ni među poganima, da neki ima ženu očevu. I vi se još naduvate, mjesto da žalite, da se ukloni iz vaše sredine, koji je učinio to djelo. A ja, iako nenazočan tijelom, ali nazočan duhom, već sam osudio onoga, koji je tako učinio. Kad se skupite u imenu Gospodina našega Isusa Krista, neka se taki preda sotoni na propast tijela, da se duh spasi na dan Krista« (na dan suda). Treba toga izbaciti, izopćiti, iz crkvene zajednice. Neka trpi tjelesno, jer će se tako obuzdati njegove strasti, da duhovno oživi. »Ne znate li, da malo kvasca sve tijesto ukiseli?« Po takom čovjeku mogu se i drugi pokvariti. »Pisao sam vam u poslanici, da se ne miješate s bludnicima, dakako ne s bludnicima ovoga svijeta, jer biste morali tada iz svijeta izaći. A sad vam pišem, da se ne družite, ako je onaj, koji se zove brat (kršćanin), bludnik: s takovim da i ne jedete. Uklonite zloga između sebe!« (I. Kor. 5, 1—13.)

Tako je Pavao izopćio iz Crkve bludnika. To je bila za nj tako velika kazna, da se — naravno — sasvim popravio, a onda se silno žalostio, što je izopćen iz Crkve. Kad je to Pavao doznao, dao mu je oproštenje i primio natrag u Crkvu. U svojoj drugoj poslanici piše Korinćanima: »Onaj je ražalostio mene i vas. Ali je takome dosta ova kazna od većine. Tako vi radije oprostite i utješite, da dotičnoga ne uništi prevelika žalost. Zato vas opominjem: pokažite opet ljubav prema njemu. A komu što opraštate, opraštam i ja; jer i ja, ako sam što oprostio, oprostio sam radi vas pred Kristom, da nas ne prevari sotona; jer znamo, što on misli.« Prevelika bi strogost mogla biti grešniku na propast.

III. 1. Što je ovdje sv. Pavao oprostio, nije bilo oproštenje grijeha, nego oproštenje kazne, na koju je onaj čovjek bio osuđen radi svojega grijeha. Oprost dakle nije oproštenje grijeha — to treba dobro zapamtiti — nego o p r o š t e n j e v r e m e n i t i h k a z n i.

Ne govori se ovdje o sakramentu pokore, u kojem se također opraštaju vremenite kazne, ako i ne sve i svagda: oprost je dakle oproštenje vremenitih kazni i z v a n s a k r a m e n t a p o k o r e.

Kad se pak kaže, da se oprost daje izvan sakramenta pokore, ne misli se time, da onomu, koji hoće dobiti oprost, ne treba sakramenta pokore. Dapače, k o j i h o ć e d a m u s e o p r o s t e k a z n e, m o r a j u m u v e ć b i t i o p r o š t e n i g r i j e s i; jer se ne mogu oprostiti kazne, ako nije oprošten grijeh, koji zaslužuje kaznu.

Pavao je najprije pisao Korinćanima, da na svojem javnom sastanku, kod kojega će on duhovno biti nazočan, koji dakle on određuje po vlasti dobivenoj od Krista, izopće javnoga grešnika iz svoje zajednice. Kao što je Pavao po vlasti Kristovoj izopćio bludnika, tako ga opet natrag prima i »opominje« (blago rečeno mjesto: zapovijeda), da protegnu na nj svoju ljubav, t. j. da ga prime u zajednicu. On mu oprašta pred Kri-

stom, »u osobi« Kristovoj, kao zamjenik Kristov. Crkva dakle daje oproste, to jest crkveni poglavari.

Potom je dakle oprost otpuštenje vremenitih kazni, koje Crkva daje izvan sakramenta pokore onomu, komu su već oprošteni grijesi.

2. Kad je Pavao izopćio grešnika, činio je to »silom Gospodina Isusa Krista«, i kad ga natrag prima, čini to »pred Kristom«, to Krist potvrđuje. Sv. Pavao čini to po vlasti, koju je Isus predao Crkvi, kad je rekao apostolima a napose Petru: »Štogod razriješiš na zemlji, bit će razriješeno i na nebesima« (Mat. 16, 19). Crkva dakle ima vlast dijeliti oprost.

Kad se veli »Crkva«, to znači crkvene poglavare, u prvom redu sv. Oca papu, koji kao nasljednik sv. Petra ima ključeve kraljevstva nebeskoga. Papa kao vrhovni poglavar može dijeliti sve oproste, a biskupi mogu davati neke manje.

3. Kad se u sakramentu pokore nalažu pokorniku djela zadovoljštine, on tim djelima (pokorom) zadovoljava Bogu za učinjene grijehe i umanjuje vremenite kazne. Pa kao što pred Bogom vrijedi ta zadovoljština, koju Crkva (crkveni službenik) daje za umanjenje kazne, tako i pred Bogom vrijedi, ako Crkva te vremenite kazne otpusti. Zato i sv. Pavao kaže, da oprašta kaznu onomu čovjeku »pred Kristom«; to što čini, vrijedi kod Boga. Potom dakle otpust nije oproštenje onih strogih pokora, koju je Crkva nekad nalagala javnim grešnicima, da poprave sablazan, koju su učinili, nego je doista oproštenje vremenitih kazni, koje sam grijeh sobom donosi. Kad se dakle kaže, da se daje oprost od 7 godina ili od 40 dana, ne znači, da bi mu se toliko oprostilo pokore, nego mu se oprašta toliko vremenitih kazni, koliko bi mu se oprostilo, da toliko vremena čini tešku pokoru po starim propisima Crkve.

4. Tu lako može čovjeku pasti na um pitanje: ne čini li se tim nepravda zadovoljštini, koju traži pravica Božja za učinjene grijehe? Ne čini. To će nam razjasniti ona riječ, što veli Pavao: »opraštam radi vas«. Mnogi su od Korinćana gledajući onoga čovjeka žalosna i satrvena imali samilost i molili Pavla, neka ga natrag primi u Crkvu. I radi tih dobrih ljudi, na njihove molbe prima ga Pavao u zajednicu. Iz nauke Vjeroanja o općinstvu svetih znamo, da molitve kršćana na zemlji pomažu drugima; da obilje kreposti jednoga podiže slaboću drugoga, da će potom i zadovoljštine, što ih neki čini u obilju pomagati druge, koji više trebaju. A svrh svega znamo, da je Isus Krist svojom mukom i smrću preobilno Bogu zadovoljio. Zasluge Krista i zasluge svetaca, koji su u Kristu i s Kristom

trpjeli više nego im je trebalo za sebe, osobito pak bezgrešna Bogorodica Djeva Marija, čine neizmjerno blago zadovoljština. Iz toga blaga uzima Crkva i naknađuje ono, što drugima otpušta. I baš protestanti, koji vele, da radi preobilnih zasluga Isusovih ne trebamo mi nikakve zadovoljštine činiti, ne bi trebali dizati na otpuste tolike vike, kako su to na golemu štetu svoju i svega kršćanstva učinili u vrijeme Luterovo.

Zašto ne bi Bog iz ljubavi prema »svojim prijateljima«, svetima, na njihove molbe opraštao vremenite kazne, kad je na molbe Mojsijeve opraštao narodu izraelskomu, da ga po zasluzi ne kazni? Ne će li milosrdni Bog pomilovanje dati na molbe svetaca, kad to daje i čovjek na molbe svojih prijatelja i zaslužnih ljudi? Tako nam Sv. Pismo pripovijeda, kako je David pomilovao (amnestirao) svojega sina Absaloma. Absalom je ubio Amnona, da osveti sramotu svoje sestre. Bojeći se, da ga otac ne da po zakonu (»život za život«) pogubiti, uteče u Gesur, i osta ondje tri godine. Vojvoda Davidov Joab volio je Absaloma, te je poslao k Davidu mudru ženu, koja došavši kralju stane govoriti: »Ja sam udovica: imala sam dva sina, pa su se zavadili, i jedan je drugoga ubio. A sad dolazi rodbina i traži, da pogubi toga sina, i eto ne će ostaviti ostatka mužu mojemu«. A kralj joj reče: »Idi, ja ću narediti za te što je pravo«. A žena reče: »Neka na me padne grijeh, ako oprostiš krivcu«. A David odgovori: »Tko učini što proti tebi, dovedi ga k meni, i ne će te se više dotaći«. A žena nastavi: »Nemoj dopustiti, da po krvnoj osveti ubiju mojega sina«. A David joj reče: »Tako živ bio Gospod, ni jedna dlaka ne će pasti s tvojega sina«. A žena reče: »Dopusti, da ti nešto kažem«. Kralj će joj: »Govori!« A ona reče: »Zašto si namislio učiniti to onomu, koga narod voli? i ne daš, da se dozove tvoj, koga si odagnao?« A David će njojzi: »Ne govoriš li ti u ime Joabovo?« A žena odvrati: »Ne mogu da tajim; sluga mi je tvoj Joab rekao, da ti to kažem«. Nato kralj reče Joabu: »Evo, ja sam se umirio, te činim po riječi tvojoj; idi dakle i dovedi natrag dijete Absaloma«. Joab učini to s veseljem. Ali kralj ne htjede odmah, da sina pusti preda se, te Absalom osta dvije godine u Jeruzalemu, da nije vidio lica kraljeva. To je dodijalo Absalomu i zamoli Joaba, neka zamoli kralja, da ga pusti k sebi. Joab kaže to Davidu, i kralj dozva Absaloma, te ga cjeliva (II. Kralj. 14).

Kao što je David za volju i na molbu Joabovu pomilovao Davida, tako je Crkva u prvim vijekovima na molbu svetih mučenika, koji su radi vjere čamili u tamnicama davala oprost mnogim grešnicima (osobito onima, koji su se pod mukama odrekli vjere), te ih primala u svoju zajednicu. To su činili po opomenama Crkve samo onima, za koje se znalo, da su se

BIBLIOTEKA REZIDENCIJE
D. I.

iskreno popravili i dolazili sa svojim molbama u tamnice.

5. Adatle se razabire, da oprost može samo onaj dobiti, koji se već popravio, to jest koji je okajao svoj grijeh, te se nalazi u milosti posvetnoj. Zato je i Isus najprije oprostio grijehe uzetomu, a onda uklonio bolest, oprostio vremenitu kaznu za grijehe. I kao što je Absalom neko vrijeme još morao čekati i moliti, da ga David pusti k sebi, i kao što su grešnici morali dolaziti i moliti mučenike, tako i onaj, koji hoće da dobije oprost, mora točno ovršiti dobra djela, koja Crkva nalaže, da se može dobiti oprost. Već u prvim vijekovima davao se oprost onima, koji su svojim dobrim djelima stekli zasluga za širenje Crkve ili drugo dobro pokazali kršćanskoj općini.

Tako i sad Crkva traži od onih, koji hoće da dobiju oprost, da učine koje dobro djelo: pohode Crkvu, mole, poste, dadu milostinju i t. d.

6. Nije samo strogost sredstvo, da se tko navrati na dobar put i na putu uzdrži; često naprotiv dade se više postići blagošću, kojom se čovječja srca privlače. Nema dakle sumnje, da i ova blagost, koju Crkva pokazuje dijeleći oprost, potiče ljude na svet život. Zato su oprosti veoma korisni s više razloga. Jedan je eto razlog, što nas potiču, da se pomirimo s Bogom, koji prima i lakše djelo bogoljubnosti, da se njim zadovolji teškoj pokori. Znajući, da oprost može dobiti samo onaj, koji je u milosti posvetnoj, pobuđuju nas oprosti, da često primamo svete sakramente: pokoru i svetu pričest, te se tako od dana do dana sve više popravljamo i posvećujemo. Budući da se za oprost traži i dobro djelo, tim se ljudi sklanjaju, da čine što više dobrih i korisnih djela. Oprosti šire i jačaju vjeru i pobožnost, odbijaju neprijatelje kršćanstva, podižu crkve, pomažu siromahe i t. d. Glavna je pak njihova korist, što nas izbavljaju od vremenitih kazni, koje znadu biti duge i teške.

Zato je članak vjere, da su oprosti korisni kršćanskom narodu (Sab. Trid. Sjed. 25).

7. Otpuste li se komu sve vremenite kazne, zove se to potpuni (obilati) oprost; otpusti li se samo dio tih kazni, zove se nepotpuni (neobilati, česni, djelomični).

Da tko dobije potpuni oprost, mora imati i potpuno oproštenje grijeha, to jest mora biti čist i od lakih grijeha. Kako je to rijetkim ljudima dano, tako i rijetko koji čovjek može dobiti potpuni oprost. Međutim to neka nikoga ne odvraća, da želi i nastoji dobiti potpuni oprost; jer ako i ne dobije potpuni oprost, primit će oprost od više ili manje vremenitih kazni prema svojemu trudu, pokajanju i pobožnosti.

8. Čini se, da je bio baš blizu Uskrs, kad je sv. Pavao onoga bludnika izopćio iz crkvene zajednice, jer govori: »Očistite stari kvasac, da budete novo tijesto, kao što jeste beskvasni, jer je i naše vazmeno jagnje žrtvovano Krist. Dakle svetkujmo ne u starom kvascu ni u kvascu zloće i pakosti, nego u beskvasnom kruhu iskrenosti i istine« (I. Kor. 5, 7—8). A opet godinu dana kasnije, opet u uskrsno vrijeme, prima ga natrag. Tako i Crkva neko vrijeme određuje, da se daju oprosti. Biskupi mogu dati papinski blagoslov s potpunim oprostom dvaput na godinu t. j. na Uskrs i na drugu veliku svetkovinu, koju odaberu.

Ali je osobiti potpuni oprost, koji podjeljuje sveti Otac papa svake dvadeset pete godine ili u znamenitim zgodama. Taj se oprost zove jubilejski. Najprije je bio (g. 1300 za pape Bonifacija VIII.) određen jubilej svake stote godine. A poslije po primjeru Staroga Zavjeta odrelili su pape oprosnu godinu svaku pedesetu; ali da više ljudi uzmognu biti dionicima te blagodati, snižen je taj rok na dvadeset i pet godina. O jubilejskoj godini, koju osobitim obredima otvara sv. Otac, dobivaju i ispovjednici osobite povlastice za pridržane grijehe, ukrepljenje nevaljane ženidbe i t. d. Te su godine upereni koraci i oči u Rim, središtu Crkve: svi se katolički narodi zbližuju kao braća, te je taka jubilejska godina sa svojim zajedničkim duhovnim dobrom veliko sredstvo za opraštanje, mirenje i ljubav među narodima, koje svjetovni interesi, želja i pohlepa za zemaljskim dobrima razdvajaju na njihovu štetu.

9. Ta jubilejska godina ne združuje samo kršćane na zemlji. Njoj se raduju i duše u čistilištu. Jer i dušama u čistilištu može koristiti oprost, za koji sv. Otac papa kaže, da im se može namijeniti. Nad dušama u čistilištu nema vlasti sv. Otac papa, te im ne može podijeliti oprosta na način odrešenja. Ali kao što naše molitve mogu koristiti njima, tako im mogu koristiti oprosti što ih njima poklanjamo moleći Boga, da ih njima primi i uračuna u knjizi života: Hoće li Bog to učiniti i koliko će im otpustiti, stoji do njegove dobrote i milosti kao i do toga, koliko su pokojnici u životu svojem zaslužili, da im naše molitve i oprosti koriste (sv. Augustin).

IV. 154. Što je oprost? Oprost (oproštenje) je otpuštenje vremenitih kazni, koje Crkva daje izvan sakramenta pokore. — 155. Što se uopće zahtijeva, da možemo dobiti oprost? Da možemo dobiti oprost, zahtijeva se: 1) da smo u milosti posvećujućoj, 2) da točno izvršimo sve ono, što je Crkva naložila za dobivanje oprosta. — Crkva ima vlast dijeliti oprost od Isusa Krista, koji je bez izuzetka rekao apostolu Petru i njegovim nasljednicima: »Štogod razriješite na zemlji, bit će razriješeno i na nebesima« (Mat. 16, 19). — Oproste di-

jeliti ima pravo osobito sveti Otac Papa, komu je kao Petrovu nasljedniku Krist dao ključeve od kraljevstva nebeskoga; ali i biskupi mogu dijeli neke neobilate oproste. — 156. Koliko-vrstan je oprost? Oprost je dvovrtan: 1) obilat, kad nam se opraštaju sve vremenite kazni, 2) neobilat, kad nam se samo neki dio tih kazni otpušta. — 157. Što to znači na pr. oprost od 40 dana? Oprost 40 dana znači to, da nam se oprašta onoliko vremenitih kazni, koliko bi nam se oprostilo, da četrdeset dana činimo strogu pokoru po starim crkvenim propisima. — 158. Što je jubilejski oprost? Jubilejski oprost jest obilati oprost, koji podjeljuje sveti Otac Papa svakih dvadeset i pet godina, ili u znamenitim zgodama. — 159. Može li oprost koristiti i dušama u čistilištu? I dušama u čistilištu može koristiti oprost, za koji sveti Otac Papa kaže, da im se može namijeniti.

V. Da se obogate, igraju ljudi često na sreću (lutriju): ulože malu svotu novaca par desetica dinara, da dobiju ako sreća posluži, veliki zgoditak od više tisuća dinara. Kamo sreće, kad bi se barem toliki broj ljudi našao, da traži zgoditak duhovnoga bogatstva, što ga daju oprosti! A ipak je taj zgoditak daleko izvjesniji nego onaj na lutriji. Za malo truda, što ga uložiš, kad se ispovjediš i pričestiš, moliš i pohodiš crkvu, otvara ti se neizmjerno blago blaženstva nebeskoga. Nije li sramota većma se brinuti za blago zemaljsko nego za blago nebesko?

Zato će razborit kršćanin, koji se brine za svoje spasenje, nastojati, da dobije što više oprosta za sebe i za duše u čistilištu.

Koji su to oprosti i kako se dobivaju, nalazi se u dobrim molitvenicima, odobrenim od crkvene vlasti. Njih imade tako mnogo i tako različitih, da se ovdje ne mogu našire razlagati. Samo ćemo spomenuti neke. Tako ako poslije skrušene ispovjedi i pobožne svete pričesti izmoliš na pr. pet Očenaša i pet Zdravo Marija i Vjerujem u Boga na nakanu Sv. Oca Pape (za raširenje crkve katoličke i slogu kršćanskih naroda i t. d.), možeš dobiti potpun oprost. Molitvu treba ustima govoriti, a ne samo misliti. Tko izreče pobožnim srcem pozdrav: »Hvalien Isus!« i odvrati pozdrav: »Uvijek. Amen«, može dobiti svaki put oprost od 100 dana. Tko skrušeno i pobožno ustima ili samo u srcu prizove ime Isus ili ime Marija, ili oba presveta imena, dobiva oprost od 300 dana. Tko skrušeno i pobožno prizove zajedno ova tri imena: »Isuse, Marijo, Josipe!« dobiva oprost od 7 godina i 7 četrdesetnica. Ako to čini svaki dan, može u mjesecu dobiti potpuni oprost, ako se ispovjedi i pričesti. Kako može čovjek na umoru prizivajući ime Isusovo dobiti potpun oprost, čut ćemo govoreći o daljem sakramentu posljednjega pomazanja.

IX. POMOĆ NEMOĆNIMA. POSLJEDNJE POMAZANJE.

(D. K. 160—165. R. K. II. 6, 1—16.)

I. Gospodin i Bog naš predobri Spasitelj Isus kao milosrdni Samarjanin ustanovio je svete sakramente, da nam daju pomoć u svim životnim potrebama od kolijevke do groba. Kad smo došli nemoćni i grešni na ovaj svijet, on nas qe očistio kupelju preporođenja, i otvorio nam pristup k pravomu, duhovnom životu. A kad nam se rastati s svim vremenitim, smrtnim životom, naredio je sakramenat posljednjega pomazanja, da nam otvori put u nebo, u vječni život. Hvalimo zato Gospodu i poslušajmo nauk o tom sakramentu, da ga, kad dođe čas, uzmognemo što dostojnije primiti. Zove se taj sakramenat p o s l j e d n j e p o m a z a n j e, jer se i kod drugih sakramenata obavlja pomazanje, kao kod potvrde, sv. reda i kod obreda svetoga krštenja; a ovo je pomazanje posljednje, koje nam se daje. Zato se kadikad zvalo i pomazanje bolesnika i sakramenat umirućih; pa nas tako samo ime spominje posljednjega časa života.

II. Čujmo riječi sv. Jakoba apostola (5, 14. 15.), kojima je proglasio ustanovu ovoga sakramenta. On veli: »Boluje li tko među vama, neka dozove svećenike Crkve, i neka mole nad njim mažući ga uljem u ime Gospodnje; i molitva vjere spasit će bolesnika i pridići će ga Gospodin, i ako je u grijesima, oprostit će mu se. Ispodijedajte dakle jedan drugomu grijehe svoje i molite se jedan za drugoga, da ozdravite; jer mnogo može ustrajna molitva pravednikova.«

III. 1. Da je posljednje pomazanje p r a v i s a k r a m e n a t, vidi se nesamo po tome, što daje milost oproštenja grijeha, nego i potom, što imade svoju t v a r i l i k (materiju i formu). Tu tvar i riječi, koje se kod pomazanja govore, spominje sâm sv. apostol Jakob.

T v a r toga sakramenta, kako naročito odlučuje sabor tridentski (Sess. 14. de Extr. Unct. 2 cap. 1.), jest ulje posvećeno od biskupa, i to ulje istisnuto od maslinovog zrnja. Ta tvar zgodno označuje ono, što se iznutra u duši radi; jer kao što ulje ublažuje tjelesne boli, tako moć toga sakramenta smanjuje žalost i bol duše. Ulje daje zdravlje, razveseljava, služi kao hrana za svijetlo, i vrlo je prikladno, da povrati sile izmorenome tijelu. Tim se razjašnjuje sve, što čini kod bolesnika služenje ovoga sakramenta.

L i k sakramenta jesu riječi i svečano ono moljenje, koje izgovara svećenik kod pomazivanja: »Po ovom svetom pomazanju neka ti oprosti Bog što si sagriješio vidom, njuhom ili doticanjem«. Da je to pravi lik, koji tome sakramentu pripada, pokazuje sveti apostol Jakob (5, 14. 15) govoreći: »neka mole nad njim, i molitva vjere spasit će bolesnika«. Otuda znamo,

da se lik imade izricati na način moljenja, premda baš apostol ne kaže, koje se riječi imadu izgovarati. To je došlo do nas stanovitim predanjem od Otaca, te su sve crkve pridržale onaj lik, kojim se služi sveta rimska Crkva, mati i učiteljica svima, ako i mjesto riječi »oprostio ti Bog« kažu drugu koju riječ, koja isto znači, kao: »otpustio«, »smilovao ti se« ili »iscijelio ti«, što si učinio.

U drugih sakramenata uzimaju se riječi, koje pokazuju što se čini, n. pr. »Ja te krstim« ili se kao zapovijeda, n. pr. kod sakramenta reda: »Primi vlast«; kod sakramenta posljednje pomasti izvršuje se lik moljenjem. To je s punim pravom određeno. Taj sakramenat osim duhovne milosti vraća i zdravlje bolesnima. Ali kako to ne biva uvijek, da bi bolesnici od svojih bolesti ozdravili, molimo od dobrote Božje ono, što sakramenat ne daje svagda. — I kod obreda, koji se čine u služenju toga sakramenta, većim su dijelom molitve, kojima svećenik moli zdravlje bolesniku, i nema sakramenta, kod kojega bi se više molilo, a to zato, jer upravo u ono vrijeme treba vjernike pomagati pobožnim molitvama. Zato i drugi, koji su nazočni, treba da iz dna duše Boga mole i svesrdno preporučuju milosrđu njegovu život i zdravlje nemoćnika.

2. Taj je sakramenat kao i sve druge načinio sam Isus Krist, a sveti ga apostol Jakob vjernicima izložio i proglasio. Tomu je sakramentu ipak neku sliku dao Isus, kad je slao pred sobom svoje učenike, dvojicu po dvojicu, i oni su »otišli i propovijedali, da čine pokoru; i izgonili su mnoge davole, i mazali su uljem mnoge bolesnike, te ih ozdravljali« (Mar. 6, 12). To pomazanje nisu iznašli apostoli, nego ga je zapovjedio Gospodin; to pomazanje nema prirodnu nego natprirodnu moć, te je više naređeno za zdravlje duševno nego tjelesno. Da se tako ima vjerovati, svjedoče nam sveti Dionizije, Ambrozije, Hrisostom i Gregorije Veliki, te se zato ima i taj sakramenat tvrdo držati za jedan od sedam sakramenata Crkve katoličke, kako je to Crkva svagda držala, a sabor je tridentski anatematisao sve, koji bi se usudili drukčije učiti i misliti.

3. Taj se sakramenat ne daje onima, koji su zdrava i krepka tijela, nego bolesnima, jer apostol uči da se daje »ako je tko bolestan«, i to zato, jer donosi lijek nesamo duši nego i tijelu. Bolesnima jednaki su i oni, koji se radi starosti nalaze u jednakoj pogibli smrtnoj. Ima se dati taj sakramenat onima, koji su pogibeljno bolesni, te se bojati, da bi mogli umrijeti. Ali griješe, koji čekaju baš čas smrti, da se onda bolesnik pomaže, kad je već nestalo svake nade ozdravljenju i bolesnik ne zna više za sebe. Poznato je, da će više milosti sakramentalne primati bolesnik, ako se svetim uljem pomaže, dok je još pri potpunoj svijesti i razumu, te može očitovati svoju vjeru i pobožnost. Kad dakle samo bolesnik može primati taj sakramenat, ne daje se sakramenat pomazanja onome, koji ide na pogibeljno putovanje ili u rat ili u izvjesnu smrt, kao oni, koji su osuđeni, da ih pogube. Nisu prikladni za taj sakramenat, koji nemaju porabe razuma; i djeca, koja nemaju nikakih grijeha, te bi trebalo kod tih grijeha iscijeliti ostatke njihove. Tako i ludi i bijesni, osim ako kadikad dođu k sebi, pa u to vrijeme pokažu pobožnost i želju, da se pomažu svetim uljem. Ne smije se pomazati, koji od rođenja nije bio pri pameti; ali treba da se pomaže, ako je imao namjeru da taj sakramenat primi, pa je poslije poludio ili pobjesnio.

4. Samo se oni dijelovi tijela imadu pomazati, što ih je narav dala čovjeku kao oruđe za osjećanje: oči radi vida, uši radi sluha, nos radi njuha, usta radi okusa i govora, ruke radi doticanja (koje je raširenо po svem tijelu, ali je najjače na tom dijelu). Taj obred pomazanja drži cijela Crkva; te se najbolje slaže s naravi toga sakramenta, jer je kao lijek. U tjelesnim bolestima, ako i sve tijelo trpi, ipak se samo onaj dio liječi, iz kojega kao iz izvora i početka bolest dolazi; tako se ne pomazuje čitavo tijelo, nego oni udi, u kojima se ističe najviše moć osjećanja, naslade i požude, koji najviše rade. Ipak premda se više mazanja čini, nije više sakramenata, jer svakolika mazanja pojedinih ćutila čine jednu cjelinu.

5. U jednoj istoj bolesti, dok je bolesnik u jednakoj pogibli života, ima se samo jedamput pomazati. Ako poslije pomazanja bolesnik ozdravi ili mu bude bolje, kolikogod puta poslije dođe u pogibao života, toliko puta može mu se dati pomoć ovoga sakramenta. Taj je dakle sakramenat jedan od onih, koji se mogu više puta primiti.

6. Treba nastojati svom brigom, da što ne zapriječi milost sakramenta. Ništa joj se pak toliko ne protivi, koliko to, ako se zna da je na duši kaki smrtni grijeh. Zato treba da se čuva neprekidni običaj katoličke Crkve, da se prije posljednjega pomazanja primi sakramenat pokore i svete pričesti. Zatim treba da se bolesnik s onom vjerom dade pomazati svećeniku, s kojom su se oni obično čavali predati apostolima, koji su željeli, da dobiju zdravlje. Ponajprije treba da se ište spasenje duše a poslije zdravlje tijelu s onim dodatkom: »ako bude korisno za vječnu slavu«. Vjernici ne smiju sumnjati, da Bog ne bi uslišio onih svetih i svečanih molitava, koje svećenik moli ne u svoje ime nego u ime Crkve i Gospodina našega Isusa Krista. Zato treba da se sveto i pobožno posluže ovim spasonosnim sakramentom ulja, kad vide da se približuje teška borba i kad nestaje duševnih i tjelesnih sila.

7. Od onoga apostola, koji je proglasio naredbu Gospodnju, naučismo: tko je služitelj posljednjega pomazanja. Apostol kaže: »Neka dovede svećenike«; a to su oni ljudi, koji su od biskupa dobili sveti red. To je u prvom redu pravo i dužnost župnika, koji može i drugoga svećenika na to ovlastiti.

8. Velike su koristi, koje nam daje taj sakramenat, pa gledajući već na njih rado ćemo se služiti tim sakramentom. U tom sakramentu daje nam se milost, koja nam oprašta najprije manje grijehe, koji se zovu i laki; smrtne grijehe odstranjuje sakramenat pokore. Taj sakramenat nije u prvom redu određen za oproštenje teških grijeha, nego to mogu samo krst i pokora. Samo se oni smrtni grijesi mogu u posljednjem pomazanju oprostiti, koje bolesnik ne može ispovjediti. Druga je korist svetoga pomazanja, što oslobađa dušu od bolesti i nemoći, što je navukla grijesima, i od drugih svih ostataka grijeha. A najprikladnije je vrijeme za to iscjeljivanje, kad nas muči teška bolest i prijeti pogibao života. Jer je u naravi čovječjoj, da se ničega na svijetu toliko ne boji koliko smrti. A taj strah pojačava najviše sjećanje na prošle opačine, kad nas napose pritište teška tužba naše savjesti. Tako je pisano (Mud. 4, 20): »Doći će u stralu misleći na grijehe svoje, i tužit će ih bezakonja njihova«. Zatim čovjeka muči jako ona briga i pomisao, te će skoro morati da stoji pred sudom Božjim, na kojem će se izreći o nama pravedna osuda za ono što smo zaslužili. Događa se često, da vjernici osjećaju svakojake muke od toga straha. A ništa ne donosi toliko mira kod smrti kao to, da odbacimo žalost i vesele duše čekamo dolazak Gospodina, i pripravni smo rado dati račun o sebi, kadgod on to od nas zatraži. Sakramenat posljednjega pomazanja čini, da se duše vjernika oslobode te brige i da im se duh napuni pobožne i svete radosti.

Od toga sakramenta dobijamo još nešto, što se čini da je doista najviše. Neprijatelj roda ljudskoga, dok živimo, ne prestaje raditi o našoj propasti i pogibiji. No nikad ne napreže sve sile jače, nego onda, kad opaža, da nam se približuje posljednji čas života, želeći da nas sasvim upropasti i ako je moguće uzme nadu u milosrđe Božje. Zato ovaj sakramenat vjernicima pruža oružje i jakost, da mogu slomiti silu i navalu protivnika (đavola) i junački mu se oprijeti. Jer se duh uzdiže i uznosi nadom u Božju dobrotu, i njom ojačan lakše podnosi teškoće bolesti, i krepče odbija lukavštinu i prijevaru đavola, koji vreba petu njegovu.

9. Na posljetku također, ako je korisno, dolazi i zdravlje tijela. Što toga gdjekad bolesnici ne dobiju, nije kriv sakramenat, nego se to — vjeruj — događa zato, što je s veće

strane slaba vjera u onih, koji se svetim úljem pomazuju i u onih, koji taj sakramenat dijele. Svjedoči nam Evanđelista (Mat. 13, 58), da Gospodin nije kod svojih ljudi učinio mnogo čudesa »radi nevjerovanja njihova«. Ovdje treba najvećma da probudimo vjeru: što se tiče tjelesnoga zdravlja, neka se dogodi što je Bog naumio i što hoće, vjernici se moraju nadati, da će jakošću sakramenta ulja dobiti zdravlje duši, pa ako se dogodi, da se rastanu s ovim životom, uživat će rod onih riječi kako je pisano: »Blago umrlima, koji umiru u Gospodinu« (Otkriv. 14, 13).

IV. 160. Što je posljednje pomazanje? Posljednje je pomazanje sakramenat, u kojem bolesnik mazanjem svetim uljem i molitvom svećenikovom prima milost za dobro duše i tijela. — Mazanje bolesničkim uljem predočuje djelovanje i plodove ovoga sv. sakramenta. Kako ulje liječi i jača čovjeka, tako i posljednje pomazanje liječi i jača dušu i tijelo. — 161. Kako koristi posljednje pomazanje duši? Posljednje pomazanje koristi duši ovako: 1) umnožava milost posvećujuću; 2) oprašta lake grijehe i one smrtne grijehe, koje bolesnik ne može više ispovjediti; 3) jači u muci i napastima, osobito u smrtnoj borbi. — 162. Kako koristi posljednje pomazanje tijelu? Posljednje pomazanje koristi tijelu tako, da olakšava više puta bolesniku bol, i daje mu zdravlje, ako je to za spas duši. — 163. Tko može primiti posljednje pomazanje? Posljednje pomazanje može primiti svaki kršćanin, koji je došao k razumu, a teško je obolio. — 164. Kako treba da bolesnik primi posljednje pomazanje? Posljednje pomazanje treba da bolesnik primi ovako: 1) treba da je u milosti posvećujućoj; zato treba, ako mu je moguće, da se prije ispovjedi ili savršeno pokaje (i primi sv. pričest); 2) treba da probudi vjeru, ufanje i ljubav, i predade se u volju Božju. — 165. Kada treba da bolesnik primi posljednje pomazanje? Bolesnik treba da primi posljednje pomazanje, ako je moguće, dok je još pri sebi. — Posljednja se pomast može u svakoj opasnoj bolesti jedamput primiti; ali u istoj se bolesti može opet primiti; ako je pogibao minula, pa je opet nastala.

V. Ima neupućenih ljudi, koji se boje primiti posljednje pomazanje misleći, da će poslije toga umrijeti. A upravo je protivno. Prije će već po naravskom zakonu umrijeti, ako se ne posluže ovim darom Božjim, koji im umiruje dušu. Duševni nemir, grižnja savjesti pojačava tjelesnu bolest i donosi prije smrt. A duševni mir i zadovoljstvo djeluje krepko, da se čovjeku povrati zdravlje. Što poslije posljednjeg pomazanja ljudi umiru, to je često zato, jer posljednje pomazanje primaju tek onda, kad im je već duša na izlazu. Tu bi trebalo svagda da se dogodi čudo; a čudesa su rijetka. Naposljetku, kad bi svaki ozdravio,

tko primi posljednju pomast — onda ne bi već bilo gotovo smrti, koja ipak svakoga mora jednom pohoditi.

Zato je nerazborito od straha pred smrću odvlačiti ili posve propustiti posljednje pomazanje, jer će bolesnik prije ozdraviti, ako se zarana posluži određenom od Boga pomoću, nego ako dotle čeka, da bez čuda ne može više ozdraviti. Pa ako je bolest na smrt, što može bolesnik bolje željeti nego da sretno umre, a tu mu milost daje ovaj sveti sakramenat.

Zato, ako ti dragi Bog pošalje tešku bolest, nemoj odvlačiti do zadnjega časa primiti svete sakramente umirućih (pokoru, sv. pričest i posljednje pomazanje); jer te može preteći smrt prije negoli ti dođe svećenik u pomoć.

X. OBREDI POSLJEDNJEGA POMAZANJA.

(D. K. 166. Cod. 945—947. Rit. Rom. t. IV. c. 4. t. V. c. 1—8).

I. Kao kod drugih sakramenata, tako i kod posljednjega pomazanja ima više o b r e d a, koji po opomeni apostola sv. Jakoba sastoje od mnogih molitava, pa je te obrede vrijedno znati svima: i koji primaju posljednje pomazanje, da ga prime što dostojnije, i onima, koji imadu bolesnika u kući, da znadu sve prirediti, što treba, i da se kod dijeljenja posljednje pomasti i sami vladaju što pobožnije.

Ima pet osobitih stvari, kojima se ide u pomoć bolesniku, kad mu prijeti smrt: prvo je ispovijed, potom sveta pričest, zatim samo posljednje pomazanje, onda papinski blagoslov a napokon i preporučivanje duše kod umiranja. O svemu tomu ćemo kazati glavnije stvari:

II.—III. 1. Posljednja je pomast sakramenat živih, zato onaj, koji je prima, treba da ima milost posvetnu. A tu milost dobiva u sakramentu pokore. Zato je potrebno, da se bolesnik prije posljednjega pomazanja i s p o v j e d i. Ako mu je moguće, neka učini veliku ispovijed iz cijeloga svojega života, u čemu će ga svećenik pomagati, koliko treba. Neka se drži lijep običaj, da bolesnik oprosti svim svojim neprijateljima, da prizove i izmiri se s onima, koje je uvrijedio i popravi još za života nepravdu, što ju je komu učinio. Takva se ispovijed može učiniti posebno, rastavljeno od primanja posljednjega pomazanja. Gdje ima svećenik na župi mnogo posla, tu je običaj, da kod jednoga pohoda bolesnika obavi sve glavne stvari; ali gdje je moguće, dobro je te svete čine odijeljeno davati, kao što se i lijek ne daje najedamput sav nego na mahove.

2. Najveću okrepu od svih sakramenata daje s v e t a p r i č e s t. Zato vjernici treba da u pogibli smrti, s kojega mu god razloga došla, prime svetu pričest po zapovijedi crkvenoj (c. 864). Ta se sveta pričest zove p o p u t n i n a, jer se njom

okrepljuje duša za polazak u vječni život. Pa ako su se možda već onaj dan pričestili, vrlo im se svjetuje, da došavši u smrtnu pogibao, opet svetu pričest prime. Ako potraje smrtna pogibao, može se sveta poputnina po sudu razborita svećenika više puta dati u odijeljene dane. Svetu poputninu ne valja odvlačiti nadugo, nego je treba primiti, kad je bolesnik još sasvim pri sebi. Zato mogu bolesnici primiti svetu pričest, ako i nisu teško bolesni, osobito ako je kakav blagdan, naročito o Uskrsu.

Sveti sakramenat ima se nositi k bolesniku j a v n o, u posudi pokrivenoj čistim pokrivalom, na prsima, a pred njim se nosi svijetlo. Tajno se ne smije nositi, osim gdje je pravedan i važan razlog. Pravo i dužnost nositi svetu poputninu bolesnicima pripada župniku ili drugomu svećeniku, komu župnik dopusti ili koji misli, da bi mu župnik to dopustio. Idući k bolesniku, da ga pričesti, ima župnik narediti, da se s nekoliko udaraca zvona prizovu župljani, koji hoće da sveti sakramenat sprovode. Svi oni, koji to čine, mogu dobiti propisane oproste. U našim je krajevima rijetko gdje taj lijepi crkvenim propisima naređen običaj uveden. Od starih dobrih vremena u nekim je mjestima barem to ostalo, da stanovnici izađu iz svojih kuća, kad ugledaju svećenika noseći svetu pričest, te se izbliza i izdaleka klanjaju svetom Sakramentu.

Sobu bolesnikovu treba očistiti, stol prekriti čistim stolnjakom, na koji će svećenik položiti sveti Sakramenat. Na stol treba postaviti svijeće i dvije posudice, jednu s vinom drugu s vodom. Osim toga treba pripraviti čisti ubrusac, koji će se bolesniku metnuti na prsi, kad se bude pričešćao. Tko kako može, neka i drukčije stan uresi.

Svećenik obučen u bijelu košuljicu sa stolom, uzme iz oltara jednu ili više posvećenih čestica i metne u spremicu, koju prekrije svilenim plaštićem i ide za pratiocem, koji nosi svijetlo i daje putem glas zvončićem.

Dolazeći na mjesto, gdje leži bolesnik, veli svećenik: »Mir ovoj kući«. Odgovor: »I svima, koji stanuju u njoj«. Potom razastre na stolu tjelesnik, što ga je sobom donio, i položi na nj Sakramenat, pokloni mu se, uzme blagoslovene vode, koju je sam donio ili je tamo pripravljena, te poškropi bolesnika i stan govoreći: »Pokropi me, Gospode, isopom i očistit ću se; operi me, i bit ću bjelji od snijega. Pomiluj me, Bože, po velikom svome milosrđu. Slava Ocu. Kako bijaše.« Potom ponovi: »Pokropi me . . . snijega«. Zatim govori: »Pomoć naša u ime Gospodnje«. O. »Koji je stvorio nebo i zemlju«. S. »Gospode, usliši molitvu moju«. O. »I vapaj moj k tebi neka dođe«. S. »Gospod s vama«. O. »I s duhom tvojim«. »Pomolimo se. Usliši nas, Gospode sveti, Oče svemogući, vječni Bože; i dostoj se poslati svetoga Anđela svojega s nebesa, koji neka

čuva, njeguje, štiti, pohodi i brani sve, koji stanuju u ovom stanu. Po Kristu, Gospodu našem«. O. »Amen«.

Potom ide k bolesniku, ako se treba ispovjediti. Ukućani se udalje, da se može bolesnik nesmetano ispovjediti; a na glas zvončića uđu opet u sobu, pokleknu i mole.

Svećenik po običaju daje općenito odrešenje veleći: »Smilovao ti se . . . Oproštenje . . . podijelio ti i t. d.« Zatim uzevši svetu česticu podigne je i govori: »Evo Jaganjac Božji . . .« i triput: »Gospodine, nisam vrijedan . . .« Te riječi neka barem jedamput reče i bolesnik na tiho.

Onda svećenik daje bolesniku svetu Euharistiju veleći: »Primi, brate (sestro), Poputninu Tijela Gospodina našega Isusa Krista, koji neka te čuva od pakosnog neprijatelja i privede u život vječni. Amen.«

Da bolesnik može progutnuti lakše svetu hostiju, ako su mu usta suha, daje mu se da gutne vode ili vina iz pripravljenih posudica.

Potom svećenik opere ruke u posudici s vodom i otare čistilom, i ta se voda baci u oganj. Onda veli: »Gospod s vama«. O. »I s duhom tvojim«. »Pomolimo se. Gospode sveti, oče svemogući, vječni Bože, tebe vjerno molimo, da presveto Tijelo Gospoda našega Isusa Krista, Sina tvojega, što ga je brat naš (sestra naša) primio (primila), koristi mu tako tijelu kao i duši za lijek vječni. Koji s tobom živi i kraljuje u jedinstvu Duha Svetoga Bog, po sve vijeke vijekova«. O. »Amen«.

Kad se to svrši, ako je koja posvećena čestica ostala u spremici, blagoslovi njom bolesnika; inače ga blagoslovi rukom veleći: »Blagoslov Boga svemogućega . . . neka side na te i t. d.«

Potom se svećenik vrati s pratnjom u crkvu, ako je ostala koja sveta čestica. Ako pak treba dati posljednju pomast, onda to odmah i čini.

3. Ako i p o s l j e d n j e p o m a z a n j e nije po sebi tako potrebno, da se bez njega ne bi mogli spasti, ipak ga ne smije nitko zanemariti, nego ga što dostojnije primiti. Taj se sakramenat nema dati onima, koji bez pokajanja ostaju u očitom smrtnom grijehu; ako se sumnja o tom, daje se pod uvjetom. Za dostojno i pobožno primanje toga sakramenta mnogo su korisni sveti o b r e d i, kojima se dijeli.

Taj sakramenat redovito dijeli župnik; a u nuždi ili s dopuštenjem župnikovim svaki svećenik.

U stanu bolesnikovu ima se pripraviti stol pokrit čistim bijelim stolnjakom. Na stolu ima biti posuda (tanjur) sa šest kuglica od pamuka, koje služe za otiranje namazanih mjesta; meka sredina kruha, da si svećenik otare prste i voda, kojom će umiti ruke; zatim voštanica svijeća, koja se za pomazanja

zapali, da svijetli. Dobro je još postaviti na stol raspelo i blagoslovenu vodu.

Svećenik, ako dijeli zasebno posljednje pomazanje, dođe (s pratiocem) noseći u posudici sveto ulje (natopljeno u pamuk, da se ne prolije), a pratilac ponese sa sobom i raspelo s blagoslovenom vodom, ako je nema u kući.

Došavši na mjesto, gdje leži bolesnik, ulazeći veli svećenik: »Mir ovoj kući«. O. »I svima koji stanuju u njoj«. Položivši sveto ulje na stol pruži raspelo bolesniku, da ga poljubi. Zatim poškropi blagoslovenom vodom, u znak križa bolesnika, stan i nazočne govoreći: »Pokropi me i t. d.« Ako se bolesnik tom zgodom ispovijeda, svećenik ga posluša i odriješi. Potom mu s nekoliko riječi kaže korist sakramenta, koji će primiti, utješi ga i obodri.

Onda kaže: S. »Pomoć naša u ime Gospodnje«. O. »Koji je stvorio nebo i zemlju«. S. »Gospod s vama«. O. »I s duhom tvojim«. »Pomolimo se. Neka uđe, Gospode Isuse Kriste, u ovu kuću s poniznim ulaskom našim vječna sreća, božanski napredak, vedro veselje, plodna ljubav, trajno zdravlje; neka budu u njemu Anđeli mira, i ovu kuću neka ostavi svaka zla nesloga. Uzveličaj, Gospode, nad nama sveto ime tvoje i blagoslovi (†) naše druženje: posveti naš ponizni ulazak, koji si svet i blag, i ostaješ s Ocem i Duhom Svetim u vijeke vjekova. Amen. Molimo i prosimo Gospoda našega Isusa Krista, da blagoslovom blagoslovi ovaj stan i sve, koji stanuju u njemu, i neka im dade dobroga Anđela čuvara, i učini, da mu služe razmišljajući njegov divni zakon; neka odvrati od njih sve protivničke sile; neka ih izbavi od svakoga straha i od svake smetnje i dostoji se čuvati zdrave u ovom stanu; koji s Ocem i Duhom Svetim živi i kraljuje Bog u vijeke vijekova«. O. »Amen.« — »Pomolimo se. Usliši nas, Gospode sveti, Oče svemogući . . . (kao prije).

Te se molitve, ako vrijeme ne dopušta, mogu izostaviti sve ili od česti.

Tada svećenik, ili pratilac sa svima nazočnima izmoli općenitu Ispovijed i kaže »Pomilovao te i t. d. Otpuštenje . . . i t. d.«

Prije nego svećenik počne pomazivati bolesnika, opomene nazočne, da mole za bolesnika (Psalme Pokorničke s Litanijama Svetih). Onda rastegnuvši ruku nad glavom bolesnikovom veli: »U ime Oca †, i Sina †, i Duha † Svetoga, neka se ugasi u tebi svaka sila đavolja polaganjem naših ruku, i prizivanjem slavne i svete Bogorodice Djevice Marije i njezina časnoga zaručnika Josipa i svih svetih Anđela, Arhanđela, Patrijaraha, Proroka, Apostola, Mučenika, Ispovjednika, Djevica i svih Svetih zajedno. Amen.«

Onda umočivši palac u sveto Ulje u liku križa pomaže najprije oči (zatvorene) govoreći: »Po ovom svetom Pomazanju † i blagom svojem milosrdu neka ti oprosti Gospodin što si god sagriješio gledanjem. Amen.« Onda otare pomazana mjesta novom kuglicom pamučnom ili drugom sličnom stvari; koje se poslije spale. Potom pomaže uši govoreći: »Po ovom ... što si god sagriješio slušanjem.« Nato pomaže nosnice veleći: »Po ovom ... što si sagriješio mirisanjem.« Usta se pomažu, da se stisnu usnice: »Po ovom ... što si god sagriješio kušanjem i govorom.« Ruke (dlanovi) se pomažu iznutra (svećenicima izvana) riječima: »Po ovom ... što si god sagriješio doticanjem. Amen.« I noge se mogu pomazati, ali ne moraju s kojega god razloga.

Kad to svrši, svećenik otare palac u kruh, opere ruke i obriše; a voda se i kruh baci u oganj.

Onda svećenik moli: »Gospodine, smiluj se. Kriste, smiluj se. Očenaš (tiho do): »I ne uvedi nas u napast«. O. »Nego oslobodi nas oda zla«. S. »Spasi slugu svoga (službenicu svoju).« O. »Koji (koja) se uzda u te, Bože moj.« S. »Pošlji mu (joj), Gospode pomoć sa svetinje.« O. »I brani ga (je) sa Siona.« S. »Budi mu (joj), Gospode, jaka tvrđa.« O. »Od neprijatelja.« S. »Ništa ne napredovao neprijatelj protiv njega (nje).« O. »Niti mu (joj) ne naudio nepravednik.« S. »Gospode, usliši molitvu moju.« O. »I vapaj moj k tebi neka dođe.« S. »Gospod s vama.« O. »I s duhom tvojim.« »Pomolimo se. Gospode Bože, koji si preko apostola tvojega Jakoba rekao: Ako je tko bolestan među vama, neka dozove svećenike Crkve i neka mole nad njim mažući ga u ime Gospodnje, i molitva vjere spasit će bolesnika i pridići će ga Gospodin, i ako je u grijesima, oprostit će mu se — iscijeli, molimo, Gospode, bolesti ovoga nemoćnika (ove nemoćnice), i ozdravi njegove (njezine) rane, i otpusti grijehe i sve boli duševne i tjelesne od njega (nje) otjeraj, te mu milostivo povrati potpuno zdravlje iznutra i izvana, da se oporavljen(a) pomoću tvojega milosrđa povrati k predašnjem poslu. Koji s Ocem i istim Duhom Svetim živiš i kraljuješ Bog, u vijeke vijekova.« O. »Amen«.

»Pomolimo se. Pogledaj, molimo, Gospodine, na slugu (službenicu) svojega (svoju) I., koji je onemoćao u bolesti svojega tijela, i okrijepi dušu, koju si stvorio; te kaznama popravljen(a) osjeti, da je spasen(a) tvojim lijekom. Po Kristu, Gospodu našem.« O. »Amen«.

»Pomolimo se. Gospode sveti, Oče svemogući, vječni Bože, koji izlijevajući milost svojega blagoslova u bolesna tjelesa mnogostrukom blagošću čuvaš svoje stvorenje, pristupi dobrostivo prizivanju tvojega imena, i svojega službenika (svoju službenicu) izbavljena(u) od bolesti i zdravljem nadarena (u) desnicom svojom podigni, krepošću utvrdi, jakošću

čuvaj, i povrati ga (je) sa svim željenim napredovanjem svetvoj Crkvi tvojoj. Po Kristu, Gospodu našem.« O. »Amen«.

Potom svećenik opomene bolesnika, da svoju bolest trpljivo snosi, u Boga se uzda i preda u njegovu volju. Bolesniku treba dati križ, krunicu, svete slike, da se s njima bavi i da sveti križ često cjeluje. A odstraniti treba slike i sve drugo, što ga može u njegovoj pobožnosti smetati. Neka bude u blizini i svete vode, da se njom bolesnik poškropi i otjera napasti nečistoga duha, koji na nj vreba.

Svećenikova je dužnost, da pohodi bolesnika. Zato može bolesnik dozivati k sebi svećenika za svoje bolesti, da se s njim pobožno razgovori, i neka mu ne bude neugodno, ako ga svećenik (župnik) i nezvan pohodi, nego se ima tomu radovati; jer kao što je korisno za tijelo, da liječnik što češće pohodi, tako je i za tijelo i dušu njegovu veliko dobro nazočnost svećenikova. Gdje je moguće svećeniku, on će i tjelesnu okrepu pružiti bolesniku ili nagovarati druge imućnije župljane, da se sjete svojega nemoćnoga brata. A molit će se za bolesnika sam, spominjati ga se u sv. misi, pa i zajedno sa župljanima u crkvi preporučivati ga Bogu.

Kad svećenik pohodi bolesnika, ima lijepih molitava i odlomaka evanđelskih, koje čita, te mogu bolesniku učiniti duhovno veselje, jer govore, kako je Isus pomagao bolesnima.

4. Veliko dobro daje bolesniku, koji se dijeli s ovoga svijeta, i blagoslov apostolski s potpunim oprostom u času smrti. Taj se blagoslov daje onima, koji su se ispovjedili, pričestili i primili posljednje pomazanje. Taj blagoslov može dobiti bolesnik, ako prizove ime Isusovo ustima ili barem srcem; ako trpljivo podnosi bolest kao zadovoljštinu za učinjene grijehe i pripravan je i na smrt potpuno se predajući u volju Božju.

Taj se blagoslov podjeljuje ovako. Svećenik s nekoliko riječi pouči o tom bolesnika, utješi ga i obodri, pa onda kaže: »Pomoć naša u ime Gospodnje.« O. »Koji je stvorio nebo i zemlju«. »Nemoj se opominjati, Gospode, grijeha sluge svojega (službenice svoje) niti se osvećuj za grijehe njegove. Gospode, pomiluj. Kriste pomiluj. Gospode pomiluj. Oče naš (tiho do) S. »I ne uvedi nas u napast.« O. »Nego oslobodi nas oda zla.« S. »Spasi slugu svojega.« O. »Koji se u tebe uzda, Bože moj.« S. »Gospode, usliši molitvu moju.« O. »I vapaj moj k tebi neka dođe.« S. Gospod s vama.« O. »I s duhom tvojim.« Pomolimo se. Preblagi Bože, Oče milosrđa i Bože svake utjehe, koji ne ćeš, da itko propadne, koji u te vjeruje i u te se uda, po mnoštvu pomilovanja svojih pogledaj milostivo na slugu svojega (službenicu svoju) I., koga (koju) ti preporučuje prava vjera i kršćanska nada. Pohodi ga (je) spasenjem svojim i po muci i smrti Jedinorođenca svojega podaj mu dobrostivo opro-

štenje i otpuštenje svih grijeha njegovih; da duša njegova (njezina) na času izlaska svojega nađe u tebe milostiva suca i oprana krvlju toga Sina tvojega zavrijedi prijeći u život vječni. Po istom Kristu, Gospodinu našem.« O. »Amen«.

Onda se reče »Ispovijedam se...«, a svećenik kaže »Pomilovao te...« i »Oproštenje...«, a potom: »Gospodin naš Isus Krist, Sin Boga živoga, koji je blaženomu Petru Apostolu svojemu dao vlast vezati i razrešivati, po svojem preblagom milosrđu neka prihvati tvoju ispovijed i neka ti povrati prvo odijelo, koje si primio na krštenju. I ja po ovlaštenju danom mi od Apostolske Stolice dajem ti potpun oprost i otpuštenje svih grijeha. U ime Oca, i Sina, † i Duha Svetoga.« O. »Amen«.

»Po presvetim tajnama ljudskoga obnovljenja otpustio ti svemogući Bog sve kazne ovoga i budućega života, otvorio ti vrata raja i priveo te u vječne radosti. Blagoslovio te svemogući Bog Otac, Sin i Duh † Sveti.« O. »Amen«.

5. Najznatniji i najodlučniji su zadnji časovi života. Zato Crkva ne pušta bolesnika sama, nego želi, da mu kod umiranja bude nazočan svećenik, te mu p r e p o r u č i d u š u B o g u.

Lijepe su molitve, koje Crkva u tu svrha stavlja u usta svećeniku, a po njemu i umirućemu. Mole se Litanije Svetih s odgovorom: Molite se za njega, Oslobodi ga Gospodine. Kod smrtne borbe govori se ova molitva: »Pođi, dušo kršćanska s ovoga svijeta u ime Boga Oca, koji te je stvorio; u ime Isusa Krista, Sina Boga živoga, koji je za te mučen; u ime Duha Svetoga, koji je u te uliven... danaske bilo u miru mjesto tvoje i prebivanje tvoje na svetome Sionu. Po istom Kristu Gospodinu našem. Amen. ... Izašlu dakle dušu tvoju sjajni kor anđelski i čete ostalih Svetih susrele, opkolile i primile. Prikazao ti se obraz blagi i radosni Krista Isusa, koji neka odluči, da među onima, koji stoje uz njega, vazda prebivaš.«

Kad se već bliži čas, da bolesnik izdahne, govore se glasno sveta imena: »Isuse, Marijo, Josipe! U ruke tvoje, Gospodine, preporučujem dušu svoju. Isuse! Isuse! Isuse!« I s tim imenom preslatkim, koje umirući čuje, a gdjekad i sam umirući može još izgovoriti — najslađe se prijeđe s ovoga svijeta muka na drugi život radosti i veselja.

Kad se odijeli duša, kaže se: »Pomozite sveci Božji, susretite anđeli Gospodnji primajuću dušu njegovu (njezinu), prinoseći je pred lice Previšnjega. Primio te Krist, koji te je zazvao: i u krilo Abrahamovo poveli te anđeli. Pokoj vječni daruj mu, Gospodine, i svjetlost vječna svijetlila mu.«

IV. 166. Što treba pripraviti u kući, u kojoj se ima podijeliti posljednje pomazanje? Gdje je bolesnik, 1) treba pokriti stol čistim bijelim stolnjakom, i užgati na njemu dvije ili bar jednu svijeću od voska; 2) među svijeće treba staviti raspelo,

a sa strane čašu s blagoslovenom vodom i tanjur sa nešto soli i 6 mekanih kuglica od pamuka ili lana.

Ukućani treba da se mole s bolesnikom i potiču ga, da se uzda i preporučuje Bogu. Ukućani griješe, ako s njihovom krivnjom bolesnici ne prime na vrijeme svetih sakramenata umirućih.

V. Veliko djelo tjelesnoga i duhovnoga milosrđa možeš učiniti, ako pripomogneš bolesnomu bližnjemu svojemu, da izmiren s Bogom pođe s ovoga svijeta. Zato gdje treba, ne budi lijen ići bolesniku po svećenika. Pače prikladnim riječima nagovaraj bolesnika, da što prije primi svete sakramente.

Mnogi, dok su zdravi, traže društvo svećenika kod obilata stola; ali zaziru od njega u bolesti, kad bi najviše trebali njegovo društvo. Tko se često sreta sa svećenikom u crkvi, u ispovijedaonici, u pobožnom društvu, tomu će biti milo, kad ga svećenik pohodi u bolesti, a još milije, kad mu poda posljednju utjehu. U svećenika ne treba gledati samo obična čovjeka, nego djelitelja tajna Božjih. O tom pak govori iduća Katekeza.

XI. DJELITELJI TAJNA BOŽJIH. SVETI RED.

(D. K. 167. 169. 170. R. K. II. 7, 1—9. 10. 23—25. 29—34. Cod. c. 948—1011.).

I. Govoreći o sakramentima vidjeli smo, da svi sakramenti ovise o sakramentu reda; jer neke sakramente ne može služiti nego samo onaj, koji je zaređen a kod drugih sakramenata samo onaj, koji je zaređen, može obavljati svečane obrede. Potom vidimo, kako je znamenit sakramenat sv. reda, te je o njemu govoriti od velike koristi: svećeniku, da probudi u sebi milost dobivenu u svetom redu; narodu, da zna kakvoga su štovanja vrijedni službenici Crkve; onima, koji ili sami žele postati svećenici, ili hoće svoju djecu dati u svećenike.

Da i u Novom Zavjetu mora biti svećenstvo, to nam već sam naravski zakon kaže; jer nema vjere, koja ne bi imala svećenstva: vjera traži, da bude svećenstvo. Zato je i ono doba prije pisanoga zakona trebalo imati svoje svećenstvo i svoju duhovnu vlast, kad se zna, da je imalo i svoj zakon, kao što znamo, da je bio svećenik Melkizedek. Te dakle dvije stvari vjera i svećenstvo, tako su spojene, kako svjedoči Apostol (Hebr. 7, 12), kad se promijeni svećenstvo, potreba je da se i zakon mijenja.

Kad su dakle naravnim nagonom ljudi znali, da treba Boga poštovati, došlo je samo od sebe, da su se u svakoj državi ostavili neki, kojima su bile na brizi svetinje i poštovanje Boga, te se ta vlast na neki način zvala duhovna. Bez te vlasti nije bio ni narod izraelski; ta je vlast dakako bila

veća nego što su je imali svećenici u naravnom zakonu; ali je daleko manja nego što je duhovna vlast evanđelskog zakona. Jer je ovo vlast nebeska i nadvisuje sve moći anđelske; te nema početka od svećeništva Mojsijeva, nego od Krista Gospoda, koji »nije bio svećenik po redu Aronovu, nego po redu Melkizedekovu«. (Ps. 109, 4. Hebr. 7, 11). Jer onaj, koji je imao najvišu vlast da dijeli milost i oprašta grijehe, tu je vlast — iako ograničenu po moći i privezanu uz sakramente, — ostavio svojoj Crkvi; zato su određeni posebni službenici, koji će je vršiti i posvećeni svečanim činom, koje se posvećenje zove sakramenat reda ili svetorađenje (rukopoloženje).

II. Vlast je svećenika u Starom Zavjetu bila, da prinose žrtve za grijehe i ljude proglašuju čiste od grijeha. A tu je — svećeničku vlast — dao Isus svojim apostolima. Na zadnjoj večeri prinesavši čistu žrtvu svojega tijela i krvi rekao je Isus apostolima: »To činite na moj spomen«. A na dan svojega uskrsnuća rekao im je: »Kao što je Otac poslao mene, i ja šaljem vas«. Rekavši ovo dahnu i kaže im: »Primite Duha Svetoga. Kojima oprostite grijehe, oprostit će im se, a kojima zadržite, zadržat će se«. A jednako pripadaju amo riječi one, koje je Krist rekao apostolima na gori u Galileji: »Dana mi je sva vlast na nebu i na zemlji. Idite dakle i naučajte sve narode krsteći ih«.

Isus je imao vlast svećeničku, učiteljsku i kraljevsku. Tu trostruku vlast daje i apostolima, a u prvom redu svećeničku; postavlja apostole za svećenike Novoga Zavjeta, za sluge svoje, za djelitelje tajna Božjih (I. Kor. 4, 1).

III. 1. Krist je postavio vidljivo svećeništvo u svojoj Crkvi. Ima doduše dvije vrste svećeništva: jedno je unutrašnje, drugo je izvanje; i jedno treba da se točno luči od drugoga.

Što se tiče unutrašnjega svećenstva, svi se vjernici zovu svećenici, pošto su oprani spasonosnom vodom; naročito pak pravednici, koji imadu Duha Božjega i postali su darom milosti Božje živi udi Isusa Krista, velikoga svećenika; jer oni vjerom, koja plamti od ljubavi, prikazuju Bogu na žrtveniku svojega srca duhovne žrtve, u koje se broje sva dobra i čestita djela, koja idu na slavu Božju. Zato čitamo u Otkrivenju (1, 5. 6.): »Krist nas je oprao od grijeha naših krvlju svojom, i učinio nas kraljevstvo (kraljeve) i svećenike Bogu i Ocu svojemu«. U tom smislu govori i prvak Apostola (I. Petr. 2, 5): »Sami kao živo kamenje uzidajte se kao kuća duhovna, sveto svećeništvo, da prinosite duhovne žrtve, drage Bogu po Isusu Kristu«. I Apostol (Rim. 12, 1 sl.) nas opominje: »da prikažemo tjelesa svoja za žrtvu živu, svetu, ugodnu Bogu, da bude duhovna služba naša«. A David je mnogo prije kazao (Ps. 50, 19): »Žrtva je Bogu ožalošćen duh; srca skrušena i

ponižena ne ćeš odbaciti, Bože!« Lako se razabire, da se sve to tiče unutrašnjega svećeništva.

2. Izvanje pak svećeništvo ne pripada mnoštvu svih vjernika nego određenim ljudima, koji se uzimaju za osobitu, svetu službu, te se za nju postavljaju i posvećuju zakonitim polaganjem ruku i svečanim obredima svete Crkve. To se razlikovanje jednoga i drugoga svećeništva opaža i u Starom Zakonu; jer smo sad pokazali, da je David govorio o unutrašnjem svećeništvu; a svatko može znati za izvanje svećeništvo, jer je o njemu Gospodin dao mnoge zapovijedi Mojsiju i Aronu. Gospodin je uzeo za službu hramsku cijelo pleme Levijevo, i zakonom očuvao, da se nitko od drugoga plemena ne usudi urinuti se u njihov posao; zato je Gospod udario gubom kralja Oziju (II. Dnev. 26, 19), što si je prisvajao službu svećeničku, te je bio teško kažnjen radi svoje drskosti i svetogrđa. To razlikovanje svećeništva možemo opaziti i u evanđeoskom Zakonu. O tom je izvanjem svećeništvu ovdje govor, koje se daje određenim ljudima. To izvanje svećeništvo obuhvata sakramenat sv. reda.

3. Da je sveti red doista sakramenat, to je označio sveti tridentinski sabor (Sess. 23. c. 1. et c. 3. de ord.) onim razlogom, koji smo češće ponavljali: jer ima u sebi ono troje, što čini sakramenat, vidljivi naime znak, nevidljivu milost i naređenje od Krista.

Budući da je sakramenat znak svete stvari, a ono, što se izvana čini tim posvećenjem, označuje milost i vlast, što se daje onomu, koji se posvećuje: sasvim je jasno, da je red doista pravi sakramenat. Zato biskup pruža onome, koji se zaređuje u svećenika, kalež s vinom i vodom, i pliticu s kruhom govoreći: »Primi vlast prinositi žrtvu i t. d.« A Crkva je uvijek učila, da se tim riječima, kad se upotrebi tvar, predaje vlast posvećivati svetu euharistiju; tu vlast predaje neizbrišljivi biljeg, utisnut u dušu, s kojim je združena milost, da ređenik izvršuje pravo i zakonito tu službu. To razjašnjuje Apostol (II. Tim. 6. 7.) riječima: »Opominjem te, da ponovno raspiriš milost Božju, koja je u tebi polaganjem mojih ruku. Jer nam nije Bog dao duha straha nego kreposti i ljubavi i trijeznosti«.

Tako dakle sveti red ima znak i milost, a da je naređen od Isusa, spomenuli smo malo prije. Jer je i Isus znakom duhanja dao apostolima milost Duha Svetoga, da mogu vršiti svoju službu, za koju ih je odredio. — Poradi neizbrišljiva biljega ne može se sveti red izgubiti kao ni krštenje.

Govoreći o milosti spomenut ćemo, koje je djelovanje sakramenta reda. Premda sakramenat reda pripada koristi i ljepoti Crkve, ipak daje i milost onomu, koji se posvećuje,

kojom postaje sposoban i prikladan, da pravo vrši svoju službu i dijeli sakramente, kao što svatko milošću krštenja postaje prikladan, da prima druge sakramente. Jasno je, da taj sakramenat daje i drugu milost, to jest poglavitu vlast, koja se proteže na presveti sakramenat euharistije. Svećenik dobiva potpunu i savršenu vlast, da može zgotoviti tijelo i krv Gospodina našega; a službenici u nižim redovima dobivaju veću ili manju vlast glede toga sakramenta, koliko njihova služba stoji bliže i dalje prema oltarskom sakramentu. A ta se milost zove još duševni biljeg; jer oni, koji su posvećeni, nekim unutrašnjim znakom utisnutim duši, razlikuju se od drugih vjernika, te se predaju službi Božjoj. Na taj biljeg čini se da misli i Apostol, kad veli Timoteju (I. 4, 14): »Nemoj zanemariti milosti, koja ti je dana po proroštvu polaganjem ruku«. I riječi spomenute: »Raspiri milost, koja je u tebi polaganjem mojih ruku«.

4. Glavna je pak služba (vlast) svećenika, da prinose žrtvu Bogu i dijele svete sakramente u Crkvi. To se vidi iz obreda posvećenja. Kad koga biskup zaređuje u svećenika, najprije s drugim svima svećenicima položi na nj ruke, a onda mu metne stolu na ramena i sastavi na prsima u znak križa. Tim se označuje, da je svećenik obučen u krepost s visine, da može nositi križ Krista Gospodina i slatki jaram (Luk. 24, 49.) zakona Božjega, i učiti taj zakon nesamo riječima nego i primjerom sveta i čestita življenja. — Poslije mu pomaže ruke svetim uljem i predaje mu kalež s vinom i pliticu s hostijom govoreći: »Primi vlast prinositi žrtvu Bogu i služiti mise tako za žive kao i za pokojne«. Tim se činima i riječima postavlja za tumačitelja i posrednika između Boga i ljudi, i to se ima držati za glavni posao svećenikov. Naposljetku mu opet položi ruke na glavu i kaže: »Primi Duha Svetoga; kojima oprostiš grijehe, oprostit će im se; a kojima zadržiš, zadržat će se«. Tako mu daje onu nebesku vlast zadržati i oprostiti, koju je Gospodin dao svojim učenicima (Iv. 20, 23).

Svećenici imadu dakle osobitu vlast: da mogu pretvarati kruh i vino u tijelo i krv Kristovu i da mogu opraštati grijehe.

5. Da samo biskupi mogu podjeljivati sveti red, to nam svjedoči Sv. Pismo. Apostoli su zaredili dakone, apostoli Pavao i Barnaba kao biskupi postavljali su po gradovima, gdje su propovjedili evanđelje, svećenike i dakone, kako ćemo još vidjeti. To se dade lako dokazati nesumnjivom predajom, svjedočanstvom svih svetih Otaca, odlukama sabora, držanjem i običajem svete Crkve. Premda je dopušteno opatima dijeliti neke manje redove, koji nisu sakramenti, ipak nitko ne može viših redova ili svetih redova podjeljivati nego samo biskup. Poďakone, đakone i svećenike zareduje samo biskup; a biskupa po predanju apostolskom, kojega se Crkva uvijek drži, posvećuju tri biskupa.

6. Sveti red može primiti valjano samo muškarac, koji je kršten. Poznata je ona riječ Apostola Pavla (I. Kor. 14, 34): »Žene neka šute u crkvama«. Zato se veoma udaljuju od evanđelja oni »evangelici«, koji dopuštaju ženama, da vrše svećeničku službu — ma i samo propovijed. Tim nije rečeno, da žene ne bi mogle u crkvi moliti, djecu poučavati u kršćanskom nauku.

Da pak tko dostojno primi sveti red, zato treba da ima prikladnosti, koje traže crkveni zakoni, a to su: primljena potvrda, dobro vladanje, propisana dob, potrebno znanje i t. d.

Što je viši red, koji tko prima, to treba da za nj imade više sposobnosti. Što se kod ovoga sakramenta mora na to osobito paziti, razabire se odatle, što drugi sakramenti daju milost za posvećenje i porabu onima, koji ih primaju; a oni koji se posvećuju, dobivaju Božju milost, da svojom službom koriste Crkvi i tako spasenju svih ljudi. Zato je naređeno, da se sveti redovi podjeljuju samo na stanovite dane, kad se po starom običaju katoličke Crkve određuju postovi, da vjerni puk pobožnim i svetim molitvama isprosi od Boga takve službenike svetih stvari, koji će biti što vredniji, da vlast tolike službe vrše pravo i s korišću Crkvi.

Prvo dakle i najviše traži se od onoga, koji se čini za svećenika, da bude dobra i čestita života. I to nesamo zato, što bi novi i teški grijeh na sebe naprtio, tko bi se dao posvetiti svijestan kakvoga smrtnoga grijeha, nego i zato, jer ima drugima prednjačiti svijetlom kreposti i čistoće. Na to je sjećao i opominjao Apostol Tita (1, 7) i Timoteja (I. 3, 8). U Starom se Zavjetu nisu pustili k oltaru, koji su imali kakvu tjelesnu pogrešku: to se u evanđelskom Zakonu prenosi na pogreške duševne. Zato vidimo, kako se čuva u Crkvi onaj sveti običaj, da imadu prije sakramentom pokore svoju savjest očistiti oni, koji se daju posvećivati.

Osim toga traži se od svećenika ne samo ono znanje, koje je potrebno za dijeljenje svetih sakramenata, nego i poznavanje svetih knjiga, da može narod kršćanski poučavati u tajnama vjere i zapovijedima Božjega zakona, poticati ih na krepost i pobožnost i odvraćati od opačina. Svećenik ima dvije službe: jedna je, da sakramente pravo zgotovlja i dijeli, a druga je, da poučava sebi povjeren narod u stvarima i uredbama, koje su potrebne za spasenje. Malakija (2, 7) ovako svjedoči: »Usne svećenikove neka čuvaju znanje, i zakon će tražiti iz usta njegovih, jer je andel (glasnik) Gospoda nad vojskama«. Pa ako mu je i za prvo dosta i manje znanje, da svrši što mora; a to za drugo (da druge uči) treba mu više znanja, premda se od

svakoga svećenika ne traži duboko znanje stvari nego toliko, koliko je dosta za onaj posao i službu, koju je primio.

Dječacima, goropadnima (padavičavima) ili ludima ne smije se dati taj sakramenat; premda, ako bi se i njima dao, utisnuo bi u dušu njihovu sakramentni biljeg. Kakva se dob zahtijeva za koji sveti red, određuju crkveni zakoni po odlukama sabora tridentskoga (Sess. 23. cap. 12. de reform.). Za pođakona zahtijeva se navršena dvadeset jedna godina, za đakonat dvadeset i dvije, za prezbiterat (svećeništvo) dvadeset četiri godine (c. 975). Izuzimaju se robovi (u pravom smislu), dok ne dobiju slobodu; jer se za službu Božju ne može uzeti, koji nema svoje slobode, nego je pod tuđom vlašću. Vojnici, dogod traje njihova služba. Zakon crkveni brani primanje svetog reda onomu, koji je namjerice drugoga ubio, sebe osakatio ili kušao ubiti, pače i sucu, koji je izrekao smrtnu osudu, krvniku i njegovim pomoćnicima. Neprikladni su za sveti red nezakonito rođeni, ako nisu pozakonjeni. Jer oni, koji se posvećuju, ne smiju imati na sebi ništa, što bi im spravom pred ljudima umanjivalo poštovanje i ugled. Naposljetku ne smiju se pripustiti, koji imadu kakvu znatnu tjelesnu pogrešku, nagrdu ili su sakati; jer se o takov nedostatak spotiču drugi ili se njim sprečava izvršivanje sakramenata.

IV. 167. Što je sveti red? Sveti red je sakramenat, kojim se podjeluje svećenička vlast i milost, potrebita za izvršivanje svećeničkih dužnosti. — 169. Tko imade vlast podjeljivati sveti red? Podjeljivati sveti red imadu vlast samo biskupi. — 170. Može li se sveti red izgubiti? Sveti red ne može se izgubiti kao ni krštenje.

V. Vidjeli smo, kako Crkva traži od svojih svećenika krepost i znanje. Pa ako gledamo u prošlost i sadašnjost, vidjet ćemo, da su se u tim stvarima od svih staleža najviše odlikovali svećenici svih vjera i vijekova. A tko svećenicima dobacuje, da su »mračnjaci«, pokazuje, da u njega vlada ili zloba ili neznanje, koje mu je potamnilo bistri vid. Zato su i svećenici najviše dobra učinili ljudskomu rodu. Ako im je i u prvom redu dužnost, da ljude pripravljaju za nebesko kraljevstvo, ipak su i za zemaljski njihov život učinili neprocjeniva dobra. Kad su mnoga kraljevstva i države bile u najvećem neredu, svećenici su ih podigli. Istinita je povjesna rečenica, da su Francusku na visinu prve države u Evropi podigla tri svećenika. Ustav Francuske, kojim se ona toliko ponosi, sastavio je svećenik. Kad poslije svjetskoga rata nisu u nekim državama drugi ljudi mogli uvesti reda i mira, povjerili su taj posao svećenicima, koji su ga izveli.

Neka se govori o »popovskoj škrtosti« koliko mu drago, to je bio i ostat će stalež najnesebičniji. To svjedoče silni dobrotvorni zavodi, podignuti njihovim prilozima. A to priznaju

svi oni, koji kad što trebaju, najprije kucaju na svećenikova vrata: on je dakako prvi dužan priteći u pomoć, ali i dolazi. Zato, kad tko stane napadati »popove«, može se spravom sumnjati, ne pripada li poznatoj četi korupcionista, koji ne trpe poštenoga čovjeka kraj sebe.

XII. SVETA VLAST.

(D. K. 168. R. K. II. 7, 11—22. 26—28. Cod. c. 108—486.)

I. Sakramenat, kojim se podjeljuje svećenička vlast i milost zove se sv. red. Taj su sakramenat nazvali sveti Oci r e d, da označe dostojanstvo i uzvišenost službenika Božjih. Po svojem značenju r e d je postavljanje viših i nižih stvari, koje se tako sastave, da se jedna s drugom slaže. I u ovoj službi imade više stepena i različitih poslova, a svi se imadu na određen način razdijeliti i smjestiti: zato je toj službi zgodno nadjenuto ime red.

Da se poslužimo riječima svetoga sabora (Sess. 23. de ord. cap. 2), jer je svećenička služba stvar Božja, pristoji se, da se što dostojnije i s većim poštovanjem može obaviti: zato treba da bude po uredenju Crkve više različitih redova, koji su dužni služiti svećeništvu. Tako vidimo već u v r i j e m e a p o s t o l s k o, da je b i l o v i š e s v e t i h r e d o v a.

II. U prve dane kršćanstva, kad se broj vjernika umnožio, i trebalo je pomoćnika apostolima, izabrali su sedam prokušanih muževa, punih Duha Svetoga i mudrosti, na koje su Apostoli moleći se položili ruke i postavili ih nad manjim poslom. Ti su se nazvali đ a k o n i, službenici (Dj. ap. 6, 6).

Poslije, kad je trebalo po zapovijedi Božjoj, da Pavao i Barnaba otidu propovijedati među neznabošcima, »proroci i učitelji« u Antiohiji »postiše, pomoliše se, položiše na njih ruke i otpustiše« (Dj. ap. 13, 3). Tim su dobili Pavao i Barnaba veću, b i s k u p s k u vlast.

A kad su Pavao i Barnaba proputovali propovijedajući Cipar i veliki dio Male Azije, krstivši mnogi narod na povratku »postaviše im po svim crkvama s v e ć e n i k e pomolivši se s postom, i preporučiše ih Gospodinu, u koga su vjerovali« (Dj. ap. 14, 23).

Tako razabiremo, da je već u vrijeme apostolsko bilo više redova službenika Božjih: đakoni, svećenici i biskupi. Tim redovima pripada značaj sakramenta, jer su božanska ustanova. Poslije je Crkva postavila još neke redove.

III. 1. Svih svetih r e d o v a imade s e d a m. Tako je Crkva katolička svagda učila. Imena su im ova: vratar, čitalac, zaklinjalac, pratilac, pođakon, đakon, svećenik. Da je dobro određen taj broj službenika, može se dokazati službama, koje su potrebite kod žrtve svete mise i za zgotavljanje ili dije-

ljenje svete euharistije, čega radi su i poglavito odredeni. Neki su od njih viši, te se zovu i sveti, a drugi su niži. V i š i ili sveti redovi jesu: red svećenički, đakonat i podakonat; a n i ž i su: pratilac, zaklinjalac, čitalac, vratar.

2. Kao priprava za redove služi p o s t r i ž e n j e (tonzura). Kao što se ljudi za krštenje pripravljaju zaklinjanjima, a za ženidbu zarukama, tako, kad se postrigavši kosu predaju Bogu, kao da im se otvara pristup k sakramentu reda. Tim se izjavlja, kakav ima biti onaj, koji se hoće da posveti Onda mu se nadjene i m e k l e r i k, a to se ime izvodi odatle, što onda počinje imati Gospoda za svoj dio i nasljedstvo kao oni, koji su se u hebrejskom narodu posvetili službi Božjoj. Njima je zabranio Gospodin, da im se podijeli kaki dio polja u zemlji obećanoj govoreći (IV. Mojs. 18, 20): »Ja sam tvoj dio i nasljedstvo«. I premda je to zajedničko svim vjernicima, poglavitim pak načinom pripada to onima, koji su se posvetili, da Bogu služe.

Kosa se ostriže u obliku vijenca (krune), te je treba svagda imati; i što je tko postavljen na viši stepen rada, tomu se širi krug načini. Crkva uči, da je to primila po predanju apostolskom, jer taj običaj striženja spominju sveti Dionizije Areopaški, Augustin, Jeronim, najstariji i najznatniji Oci. Kažu, da je taj običaj najprije uveo prvak apostolski na spomen krune, koju su spleli od trnja i postavili na glavu našemu Spasitelju. Tako su se ovim apostoli služili na ures i slavu, što su bezbožnici izmislili za sramotu i mučenje Kristu. Ujedno su tim označili, kako treba službenici Crkve nastojati da budu u svemu slični Kristu Gospodu našemu. Opet neki tvrde, da se tim znakom očituje kraljevsko dostojanstvo, što pripada najvećma onima, koji su zvani da dobiju dio od Gospodina. Jer što Petar Apostol (I. 2, 9) kaže za vjerni puk: »Vi ste rod izabrani, kraljevsko svećeništvo, narod svet,« to osobitim načinom i još većma pristaje crkvenim službenicima. Ima ih također, koji misle, da se onim oblikom kružnice, što se drži za najsavršeniji oblik, označuje ili obećanje savršenijega života, što ga uzimaju klerici, ili drže da se izjavlja preziranje izvanjih stvari i otresanje duha od svih zemaljskih briga, jer se striže kosa, nešto kao suvišno na tijelu.

3. Poslije prvoga postriženja običava se učiniti prvi stepen k redu v r a t a r a. Njegov je posao, da čuva ključeve i vrata od hrama i odvraća od pristupa u hram one, kojima je ulazak zabranjen. On je bio nazočan kod žrtve svete mise i brinuo se, da nitko ne pristupi bliže k oltaru, nego se smije i da ne smeta svećeniku, kad opravlja stvar Božju. I druge su mu bile službe povjerene, kako se može razabrati iz obreda, koji se vrše kod njegova posvećenja. Jer biskup uzevši ključeve s oltara i predajući ih onomu, koga hoće postaviti za vratara, veli: »Tako radi, kao da ćeš dati račun Bogu za one stvari, koje se ovim ključevima zatvaraju«. Da je u staroj Crkvi bila velika čast ovoga reda, znade se odatle, što danas opažamo da se drži u Crkvi. Jer služba čuvara crkvenih dragocjenosti, koji bijaše zajedno čuvar svetišta, drži se još danas za časniji crkveni posao; a to je nekad pripadalo vrataru.

4. Drugi stepen reda je služba č i t a o c a. Njemu je dužnost u Crkvi jasno i razgovijetno čitati knjige Staroga i Novoga Zavjeta, osobito one, koje se običavaju čitati među noćnim pjevanjem psalama. On je također imao učiti vjernike prve početke vjere kršćanske. Zato biskup pred narodom zaređujući ga predaje mu knjigu, u kojoj je napisano, što pripada njegovoj službi i govori: »Uzmi, i raznosi riječ Božju, da imaš dio s onima, koji su od početka dobro posluživali riječ Božju, ako vjerno i korisno ispuniš svoju službu«.

5. Treći je red z a k l i n j a l a c a. Njima se daje vlast, da prizivaju ime Gospodnje na one, koji su opsjednuti od nečistoga duha. Zato biskup, kad ih postavlja, pruža im knjigu, u kojoj se nalaze zaklinjanja riječima: »Primi, i zapamti, i imaj vlast polagati ruke na opsjeđenike bilo krštene bilo poučnike (katekumene)«.

6. Četvrti je stepen p r a t i l a c a i posljednji od onih, koji se zovu manji ili ne sveti. Njihov je posao, da veće službenike podakone i đakone prate kod oltarske službe i da im pomažu. Osim toga nose i paze na svijeće, kad se služi sveta misa, osobito kad se čita evanđelje; zato se drugim imenom zovu s v j e ć o n o š e. Biskup ih zaređuje ovim obredom. Najprije opomenuvši ih, da marljivo vrše svoju službu, predaje im svakome njegovu svijeću ovako: »Primi svijećnjak sa svijećom i znaj, da si uzet, te ćeš zapaljivati svijetlila crkvena u ime Gospodnje«. Zatim im predaje prazne vrčiće, koji služe za vodu i vino kod žrtve: »Primi vrčiće, da se ulijeva vino i voda za euharistiju krvi Kristove u ime Gospodnje«.

7. Od nižih redova, koji nisu sveti, o kojima smo dosad govorili, otvoren je zakonit pristup i uzlaz k višima i svetima. Među njima je na prvom stepenu p o đ a k o n. Njegov je posao, kako ime kaže, da poslužuje đakonu kod oltara; on treba da pripravi sveto rublje, posuđe, kruh i vino, što je potrebno za žrtvu. Sada daje biskupu i svećeniku vodu, kad kod sv. mise peru ruke. I poslanicu čita podakon, što je prije činio đakon, i stoji kao svjedok kod svetog čina i brani, da ne bi tko smetao svećenika kod bogoslužena. To što se tiče podakonove službe, može se razabrati iz svečanih obreda kod njegova posvećenja. Najprije mu biskup napomene, da je ovomu redu naložen zakon vjekovite uzdržljivosti; i izriče, da se nitko ne prima u red podakona, koji nema namjere, da primi taj zakon. Zatim poslije svečanoga moljenja litanija, izbraja i razlaže, koji su poslovi i

službe podakonove. Nakon toga svi pojedinci, koji se zareduju, primaju od biskupa kalež i svetu pliticu, a od arhiđakona vrčiće napunjene vinom i vodom, neka se zna, da pođakon ima kod služenja posluživati đakonu; zajedno primaju podnos s ubruscem, kojim se otiraju ruke, a biskup govori: »Gledajte, kakva vam se služba predaje; zato vas opominjem, da se tako vladate, te uzmognete ugoditi Bogu«. Dodaju se i druge molitve. Naposljetku, pošto je biskup uresio pođakona svetim ruhom, kod kojega se svakoga upotrebljavaju osobite riječi i čini, predaje mu knjigu poslanica i veli: »Primi knjigu poslanica i imaj vlast čitati ih u svetoj crkvi Božjoj tako za žive kao i za pokojne«.

8. Drugi stepen svetih redova ima đakon. Njegova je služba šira i uvijek se držala za svetiju. Njegova je dužnost biti uvijek uz biskupa, čuvati ga, kad propovijeda, pomagati njemu i svećeniku, kad vrše službu Božju ili dijele druge sakramente, i kod mise ima čitati evanđelje. Nekad su vjernike često pobuđivali, da paze na službu Božju; dijelili su krv Gospodnju u onim crkvama, gdje je vladao običaj, da vjernici primaju euharistiju pod objema prilikama. Đakonu bijaše povjereno upravljanje crkvenim dobrima, da svakomu dijeli, što mu je potrebno za prehranu. Đakonu pripada kao oku biskupovu, da prigleda, koji u gradu provode život pobožno i sveto, a koji to ne čine, tko dolazi u određeno vrijeme k misi i propovijedi, a tko ne dolazi: o tom onda izvješćuje biskupa, da ili nasamo svakoga može potaknuti i opomenuti ili javno ukoriti, kako vidi da će više koristiti. Ima čitati imena katekumena (poučnika) i onih, koji se zaređuju i postaviti ih pred biskupa. Slobodno mu je, ako nema biskupa i svećenika, da tumači evanđelje; ali to nije njegova posebna služba.

Kako treba paziti, da ne dođe do toga stepena reda nitko, koji nije vrijedan te službe, pokazuje Apostol, kad u poslanici Timoteju (I. 3, 8—10) izlaže vladanje, kreposti i savršenosti »đakona«. To isto dovoljno razjašnjuju obredi i svečani čini, kojima ga biskup zareduje. Kad biskup zareduje đakona, moli mnogo više i svetijih molitava, nego kad zareduje pođakona, i dodaje mu druge urese svetih haljina. Osim toga polaže na nj ruke. Čitamo (Dj. ap. 6, 6), da su tako činili apostoli, kad su postavili prve đakone. Napokon mu daje knjigu evanđelja ovim riječima: »Primi vlast čitati evanđelje u crkvi Božjoj tako za žive kao i za pokojne, u ime Gospodnje«.

9. Treći od svih svetih redova i posljednji jest s v e ć e n i š t v o. One, koji imadu taj red, zovu stari Oci dvama imenima: jednom ih zovu »prezbiteri«, što grčki znači »starješine«, nesamo radi zrele dobi, koja je tomu redu najviše potrebna, nego još većma radi dostojna vladanja, učenosti i razboritosti; jer kao što je pisano (Mudr. 4, 8. 9.): »Starost nije časna radi du-

govječnosti niti se računa po broju godina; nego sijeda kosa je pamet ljudima i dob staračka neokaljan život«. Drugda ih zovu »svećenici«; jedno, što su posvećeni Bogu, a drugo, što njima pripada, da služe svete sakramente i bave se svetim i Božjim stvarima.

S v e ć e n i c i imadu osobitu vlast, da s l u ž e s v e t u m i s u, o p r a š t a j u g r i j e h e, dijele svete sakramente, propovijedaju, blagosiljaju i t. d.

10. Premda je svećenički red jedan, ipak on imade različite stepene časti i vlasti. Prvi je stepen onih, koji se jednostavno zovu svećenici i imadu vlasti, što smo ih nabrojili. — Drugi je stepen b i s k u p a, koji su poglavari pojedinim biskupijama, te upravljaju nesamo drugim službenicima crkvenim nego i vjernim narodom i nadgledaju (kako im ime svjedoči) budno i brižljivo njihovo spasenje. Zato se u Svetom Pismu često zovu pastiri ovaca. Njihov posao i službu opisuje sv. Pavao, kako čitamo u Djelima apostolskim (20, 28) u onom govoru, što ga je držao Efežanima. Tako i prvak apostolski sv. Petar (I. 5, 2) određuje im pravilo, pa ako prema njemu biskupi udese svoja djela, nema sumnje, da će i biti dobri pastiri. Biskupi se zovu i »svetočinitelji« (pontifices = *sontifices = sanctifices); to je ime uzeto od pogana, koji su tako zvali poglavare svećeničke (velike svećenike). Treći je stepen n a d b i s k u p a, koji su na čelu više biskupa, te se zovu i glavni biskupi (metropolitani), jer su poglavari (vladike) u gradovima, koji se drže kao glava one pokrajine. Zato imadu više mjesto i širu vlast, premda se redom ništa ne razlikuju od drugih biskupa.

Na četvrtom su stepenu p a t r i j a r h e ili prvi i najviši oci. Nekad su osim Rimskoga biskupa bila samo četiri patrijarha, ali nisu bili jednaki po časti. Carigradski je patrijarha najkasnije dobio to dostojanstvo, ali je radi ugleda carstva imao odličnije mjesto. Do njega je odmah bio Aleksandrijski, čiju je Crkvu osnovao sv. Marko evanđelista, po zapovijedi prvaka apostolskoga. Treći je Antiohijski, gdje je najprije postavio stolicu sv. Petar. Posljednje mjesto ima Jeruzalemski, gdje je crkvom upravljao sv. Jakob, brat Gospodinov. (Kasnije su i biskupi nekih drugih gradova dobili naslov patrijarhe. Ima i biskupa, koji se zove p r i m a s (prvak); to je obično prvi biskup nekoga naroda (njemački u Salzburgu, madžarski u Estergomu, srpski u Baru).

11. Osim tih Crkva je katolička uvijek poštovala kao Najvišega Biskupa, b i s k u p a R i m s k o g a, koga sv. Ćiril Aleksandrijski u saboru Efeškom zove prvim biskupom (nadbiskupom), ocem i patrijarhom svega svijeta. On sjedi na stolici prvaka apostolskoga sv. Petra, za koga se zna, da je tu sjedio do konca svojega života. Zato Crkva priznaje, da on ima n a j v i š i s t e p e n č a s t i i v l a s t i, k o j a m u j e d a n a o d

Boga, a nije podijeljena kakvim saborskim ili ljudskim odlukama. Tako je Rimski biskup Otac (Papa) i poglavar svih vjernika i biskupa i ostalih crkvenih glavara, kakvugod službu ili vlast imali; on je kao nasljednik sv. Petra i pravi i zakoniti namjesnik Gospodinov poglavar cijele Crkve.

12. U Crkvi dakle imadu dvije vlasti: vlast reda i vlast upravljanja. Vlast reda proteže se na pravo tijelo Krista Gospodina u presvetoj euharistiji. Vlast upravljanja tiče se sva tajinstvenoga tijela Kristova, a to je njegova Crkva. Ta vlast ravna i upravlja kršćanskim narodom i vodi ga u vječno i nebesko blaženstvo. Tu vlast upravljanja vrši sveti Otac papa (koga biraju kardinali, stoženi biskupi), a pod njim kao vrhovnim glavarom: patrijarhe, primasi, nadbiskupi, biskupi, svećenici, (opati, kanonici, dekani, župnici, kapelani). Sav taj niz crkvenih poglavara zove se hijerarhija ili sveta vlada.

IV. 168. Kakovu osobitu vlast imadu svećenici? Svećenici imadu osobitu vlast: 1) da mogu pretvarati kruh i vino u tijelo i krv Kristovu; 2) da mogu opraštati grijehe. — (Stepeni su svetoga reda četiri niža reda i tri viša: pođakon, đakon, svećenik [biskup]).

V. Velika je čast i dostojanstvo svećenika. Biskupi i svećenici jesu neke vrste Božji vjesnici, koji u ime njegovo uče ljude zakon Božji i zapovijedi života. Odatle se vidi, da je njihova služba tolika, od koje nema veće. Zato se s pravom zovu anđeli (pače bogovi) jer kod nas drže moć besmrtnoga Boga i božanstvo. Svećenici su svagda imali najveća dostojanstva, ipak u Novom Zavjetu nadvisuju sve druge čašću, jer imadu vlast jedno, da ugotavljaju i prinose tijelo i krv Gospodnju, drugo da opraštaju grijehe. Ta vlast nadvisuje čovječji razum i znanje, te se nešto jednako ne može naći na zemlji.

Kao što je Spasitelj naš poslan od Boga Oca, a on je slao učenike u sav svijet, tako i svećenici istom vlašću obdareni šalju se »za usavršenje svetih, da opravljaju službu, da grade tijelo Kristovo« (Ef. 4, 12). Tako teška služba nema se nikomu nametnuti, nego samo onima, koji je mogu snositi svetošću života, naukom, vjerom, razboritošću. I niko neka si ne uzima časti, nego »onaj koji je pozvan od Boga kao Aron« (Hebr. 5, 4). A kaže se, da su od Boga zvani, koje zovu zakoniti službenici Crkve; jer koji se sami u tu službu drsko sile i turaju, treba znati, da je Gospod mislio na njih, kad je rekao: »Nisam slao proroka, a oni su sami trčali« (Jer. 23, 21.). Nema nesrećnijih i bjednijih ljudi nego što su taki, i ništa nije toliko na štetu Crkve.

Kad se tko na kakovo djelo sprema, stoji najviše do toga, kakvu si je namjeru postavio; jer ako je namjera dobra, sve ide u redu. Zato treba opomenuti one, koji se žele posvetiti,

da na ništa ne smjeraju, što bi bilo nedostojno te službe. O tom treba ondje i onda što više govoriti, gdje i kada u tom više vjernici griješe. Neki samo zato odabiru taj način života, da si pribave ruha i kruha; te se čini, da ništa ne vide u svećeništva nego samo trgovinu, kao drugi ljudi u kojekakom prljavom poslu. Istina, apostol (I. Kor. 9 13) veli, da narav i zakon Božji zapovijeda, da on koji oltaru služi, od oltara treba da žive; ipak je veliko svetogrđe pristupati k oltaru samo radi plaće i dobiti. Druge vodi k svećeničkom redu želja za častima i slavohleplje; neki se žele posvetiti, da obiluju bogatstvom. A dokaz je za to, što ne misle na sveti red, ako im se ne da kakva velika crkvena nadarbina.

To su oni, koje naš Spasitelj zove »najamnici« (Iv. 10, 13), za koje govoraše Ezekiel (34, 2. 3) da »sebe pasu, a ne ovce«. Ta sramota i rugoba potamnjuje jako svećenički red, ništa toliko vjerni puk ne prezire i odbacuje; a kraj toga takvi svećenici ništa više ne postizavaju, nego što je postigao Juda od svojega apostolata, koji mu je donio vječnu propast. A za one se veli, da ulaze vrijedno na vrata u Crkvu, koji pozvani zakonito od Boga primaju se crkvene službe s toga jedinoga razloga, da služe za čast Božju.

Istina svi ljudi treba da Bogu služe i njega poštuju, jer su zato stvoreni, osobito vjernici koji su dobili milost krštenja, treba da to čine svim srcem, svom dušom i svom snagom. Ali oni, koji žele da se posvete sakramentom reda, treba da odluče nesamo da u svim stvarima traže čast Božju (što moraju svi osobito vjernici), nego da u stanovitoj službi crkvenoj služe u svetosti i pravednosti (Luk. 1, 75.). U vojsci svi vojnici pokoravaju se kralju; ali među njima ima satnika, zapovjednika, drugi pak drugu službu vrše. Tako i svi vjernici imadu ići svim silama za pobožnošću i pravednošću, kojima se najviše Bog poštuje; ali oni, koji su primili sveti red, treba da neke osobite službe i čine izvršuju u Crkvi. Jer oni obavljaju svete čine za sebe i za cijeli narod i uče zakon Božji, te opominju i upućuju narod, da ga spremno i veselo vrši, i dijele sakramente, koji daju i umnožavaju milost; jednom riječju: odijeljeni od drugoga naroda nalaze se u navećem i najdostojnijem službovanju. Koji dakle žele što više širiti slavu Božju, neka se rado odazovu pozivu Božjem, da mu služe kao svećenici. Kao što se ne smije nitko s kojega mu god razloga siliti u stalež svećenički, tako se ne smije od njega odvraćati, koji je za nj prikladan. Ako želi narod imati dobre svećenike, neka svakoga, koji imade plemenitu volju za taj stalež, molitvom, dobrim opomenama pa i novcem pripomogne.

XIII. DVOJE U JEDNOM TIJELU. ŽENIDBA.

(D. K. 171. 172. R. K. II. 8, 1—14. Cod. 1012—1018. 1081—1093.)

I. Poslije sakramenta, kojim se ide u stalež svećenički, dolazi sakramenat za stalež ženidbeni. Svećenički stalež daje Crkvi duhovnu djecu; ali se ta djeca ne bi imala otkuda uzimati, da nije Bog naredio stalež ženidbeni. No kao što nije nitko vezan, da ide u svećenike, tako nije nitko dužan, da se ženi. Ali tko prima jedan ili drugi sakramenat, mora biti o njem poučen. Svećenici imadu dobro znati svoje staleške dužnosti; jednako je to potrebno i onima, koji idu u stalež ženidbeni. Zato Crkva nalaže župniku, da ne propusti razborito poučiti narod o sakramentu ženidbe i o njegovim zaprekama (c. 1068).

Da je ženidba znamenita i sveta stvar, vidimo odatle, kako je ženidbu načinio sam Bog u raju. Jer kao što se dva puta zasopce pripovijeda stvorenje čovjeka, jednom kraće a drugiput šire, da se vidi njegovo odličje; tako nam pripovijeda Sveto Pismo našire, kako je Bog stvorio muža i ženu, da se tim očituje dostojanstvo ženidbe.

Evo, kako je Bog stvorio ženu.

II. Kraće veli Sv. Pismo (I. Mojs. 1, 27. 28): »Stvori Bog čovjeka na sliku svoju, na sliku Božju stvori ga, muža i ženu stvori ih. I blagoslovi ih Bog i reče: Rastite i množite se i napunite zemlju i vladajte njom.« Posebice pak govori o stvorenju žene (I. Mojs. 2, 18—25): »Reče Gospod Bog: Nije dobro, da je čovjek sam; načinimo mu pomoćnicu prema njemu. I dovede Bog sve životinje k Adamu, da vidi kako će ih nazvati; i nazva Adam imenima svojim sve životinje; ali se ne nađe pomoćnica prema njemu. Tada posla Gospod Bog na Adama tvrd san; a kad on zaspa, uze jedno od rebara njegovih i mjesto njegovo popuni mesom. I sagradi Gospod Bog od rebra, koje uze Adamu, ženu i dovede je k Adamu. A Adam reče: Sada eto kost od kosti mojih i meso od mesa mojega; ova će se zvati čovječica, jer je od čovjeka uzeta. Tako će ostaviti čovjek oca svojega i mater svoju, pa će prionuti za ženu svoju, i bit će dvoje u tijelu jednom.«

III. 1. Tako nam eto pripovijeda Sv. Pismo, kako je Bog stvorio ženu i dao je Adamu za pomoćnicu. Pa i one riječi, što ih Gospodin govori kod sv. Mateja (19, 6 sl.) pokazuju, da je ženidbu naredio sam Bog u raju.

2. Ta sveza između muža i žene zove se ženidba, po ženi, koju muž uzima sebi za pomoćnicu i životnu drugaricu. U latinskom se jeziku zove »matrimonium« što bi se moglo prevesti: »služba matere«; jer se žena u prvom redu udaje, da postane mati, i kao materi joj je dužnost i posao, da dijete rodi i odgoji. Zove se i »brak«, a muž i žena jedan prema drugome

zovu se »suprug« i »supruga«, što će biti od latinskoga »conjugium«, jer su kao upregnuti oba u jedan jaram, da pomažu jedan drugom nositi tegobe života. Zovu se muž i žena »vjenčani« drugovi, jer se žena udavala za muškarca pod vijencem; kod istočnih naroda pokrivala je lice; a da su to činile žene i kod drugih naroda, svjedoči riječ »nuptiae«, što znači, da se djevojka udavala pokrita zbog sramežljivosti. Tim se htjelo po svoj prilici označiti i to, da će žena biti mužu poslušna i podložna.

3. Kad je Bog doveo ženu k Adamu, Adam je pristao, da mu to bude drugarica, od koje se ne će odijeliti, kao što se dijeli dijete od roditelja; nego će on predati svoje tijelo ženi, a žena njemu, te će kao od dvojice postati jedno. Ženidba je dakle doživotna sveza između muža i žene, kojom predaju jedan drugomu pravo na svoje tijelo.

Narav dakle ženidbe stoji u svezi između muža i žene. Ta sveza nastaje, kad muž i žena izjave riječima, da na nju pristaju; jer obveza između dvojice samo onda vrijedi, kad obje strane za nju znadu i na nju pristanu. Ako muškarac i ženska samo obećaju, da će se uzeti, to obećanje nije ženidba; to najviše mogu biti zaruke. I tko od toga obećanja odustane, nije prekinuo ženidbu nego je prekršio zadanu riječ. Ali tko je jednom sklopio ženidbenu svezu makar samo riječima, ako i kasnije žali, što je to učinio, ne može više ženidbe poništiti. Adam i Eva bili su dugo prije muž i žena, naročito prije grijeha, nego što su jedan drugoga »poznali« i rodili djecu. Za pravu se dakle ženidbu ne traži, da se muž i žena tjelesno miješaju. Zato su i sveti Oci govorili, da ženidbu ne čini tjelesno spajanje nego duševno pristajanje.

4. Sve ovo što smo sad govorili, proteže se na ženidbu i kao naravsku svezu između muža i žene i kao sakramenat. Ženidba je naravska ustanova, koju nisu ljudi izumili nego je od naravi a potom od Boga, stvoritelja naravi i ženidbe, kako smo to vidjeli u stvorenju prvih ljudi. I po naravi treba da je ženidba nerazrešiva, jer to traži i odgoj djece i druga dobra, što ih daje ženidba. No narav ne traži, da se svi ljudi moraju ženiti. One riječi, što ih je Bog rekao: »Rastite i množite se« označuju samo, za što je ženidba naređena; a nije u tom zapovijed, da se svi žene. Vidimo i u prirodi, da mnoge jedinice životinja i bilja ostaju bez ploda. Zato uzdržanje od ženidbe, čistoća, ne protivi se naravi, nego je Spasitelj naš (Mat. 19, 12) i sv. Pavao (I. Kor. 7, 25) preporučuje kao nešto savršenije onima, koji mogu primiti.

5. Po naravi i po Božjoj ustanovi naređena je ženidba s ovih razloga. Prvi je razlog društvo, što ga traži muško i žensko, da jedno drugo zamjenito pomaže onom

svojom sposobnošću, koju imade svako po svojoj naravi, i tako uzmognu lakše podnositi neprilike života i nemoć starosti. Drugi je razlog želja za potomstvom; ne toliko zato, da ostave nasljednike dobara i bogatstva, nego da se odgoje štovaoci prave vjere i pobožnosti. Sveto nam Pismo pokazuje, da je to bio glavni razlog svetim patrijarsima, kad su se ženili. Taj je razlog očitovao Bog Abrahamu, kad mu je govorio, da će se u potomstvu njegovu blagosloviti svi narodi na zemlji. To je i bio jedan razlog, zašto je Bog u početku naredio ženidbu. Zato teško griješe protiv naravi i Božje uredbe oženjeni ljudi, koji sprečavaju kakim lijekovima, da se djeca ne začnu ili plod istjeraju.

Treći je razlog ženidbi došao poslije grijeha prvih ljudi. Kad je čovjek izgubio pravednost, u kojoj bijaše stvoren, stala se požuda opirati zdravomu razumu. Zato tko pozna svoju slaboću i ne će da podnosi borbu tijela, neka se ženi; jer je ženidba lijek protiv grijeha putenosti. O tom piše Apostol (I. Kor. 7, 2): »Zbog bludnosti neka ima svaki svoju ženu, i svaka neka ima svojega muža.« A malo zatim, kad je poučio, da se radi molitve treba uzdržati od ženidbene dužnosti, dodaje: »I opet da se sastanete, da vas sotona ne iskuša poradi vaše neuzdržljivosti.«

To su dakle tri glavna razloga ženidbi: pomoć uzajamna, djeca i lijek protiv putenosti. Ženi li se tko i s drugih razloga također, ili izabire ovu za ženu a ne drugu, jer hoće da steče imutak po ženi, ili da dođe u rod s plemenitim ljudima, ili da po drugu dođe do časti i ugleda: ti se razlozi ne osuđuju, jer se ne protive naravi ženidbe. Pa i Sv. Pismo ne prekorava patrijarhu Jakoba, što je radi ljepote radije uzeo Rebeku nego Liju.

To je dakle rečeno o ženidbi kao o naravskoj svezi; a dalje ćemo o ženidbi govoriti kao sakramentu.

IV. 171. Što je ženidba? Ženidba je sakramenat, u kojem se dvije slobodne osobe, muško i žensko uzimaju i od Boga milost dobivaju, da mogu ženidbene dužnosti do smrti vjerno izvršivati. — 172. Tko je naredio ženidbu? Ženidbu je naredio sam Bog u raju, a Krist ju je uzvisio na sakramenat.

V. Ima ljudi, koji se mnogo nabacuju riječju »narav«: to ište narav, to je protiv naravi, osobito kad ih nešto Crkva uči ili zapovijeda, što oni misle, da je proti naravi. Tako oni dižu narav nad samu vjeru. A kad im vjera zapovijeda, da se drže naravi, onda se brzo odriču svojega načela, da treba slušati narav.

Tako nesumnjivo t r a ž i narav, da ž e n i d b a b u d e n e r a z r e š i v a; ali baš oni štovatelji naravi najviše se tomu opiru. To je dakako samo dokaz, ne da je ženidba razrešiva, nego da je u tih ljudi pokvarena — narav.

Da narav traži nerazrešivost ženidbe, mogu nam pokazati primjeri iz naravi. Ptice — muškarac i ženka — tako dugo jedan drugo ne ostavlja, dok ne othrane mlade. Pače i poslije toga ostaju često zajedno, dok ne odgoje drugo, treće pokoljenje. Prenesimo to sad na čovjeka. Muž i žena imadu tako dugo ostati zajedno, dok ne odgoje djecu. Ali se djeca ne odgoje kao ptići za dva tri mjeseca, nego treba četrnaest do dvadeset godina. Pa ako samo toliko godina muž i žena ostanu zajedno i ne čekaju kao ptice u prirodi još i drugo pokoljenje: zar ih već tolike godine zajedno sprovedene ne sile, da ostanu zajedno? Gdje će ostarjela žena opet tražiti druga? Koja će se žena naći, da s ljubavlju prione uz staroga čovjeka? Tu ne preostaje drugo, nego koji su u mladosti proživjeli zajedno život, da tako ostanu do kraja radi onog prvog razloga, što smo spominjali, da bude jedan drugomu na pomoć, kad jedan i drugi najviše treba pomoći od onoga, koji mu je bio najbliži.

Zato sve vjere, koje god uče i dopuštaju, da se može prava i izvršena ženidba razriješiti, uče nešto, što sama prava narav osuđuje, i ugađaju pokvarenoj naravi čovječjoj.

XIV. ŽENIDBA KAO SAKRAMENAT.

(D. K. 176—177. 193—195. R. K. II. 8, 15—22. Cod. c. 1118—1132.)

I. Poradi ljudske naravi, koja se grijehom iskvarila, mnogo je ženidba izgubila od prve svoje časti i dostojanstva. I zakon Mojsijev poradi tvrdoće ljudskoga srca mnogo je toga dopuštao, što se ne slaže s naravi ženidbe. Prije zakona Mojsijeva — kad je vladao zakon naravni — znamo, da su stari Oci (patrijarhe) imali više žena. A u Mojsijevu zakonu bilo je dopušteno, da muž dade ženi knjigu otpusnicu (V. Mojs. 24, 1), ako je imao razlog, da se rastavi od žene. Tako opažamo, da su dvije stvari uvedene, koje narav ženidbe kvare: višeženstvo (poligamija) i razrešivanje ženidbe. Ipak ne treba stare Oce (patrijarhe) okrivljivati s grijeha, što su po dopuštenju Božjem, koji je gospodar naravi, imali više žena.

Jednu i drugu nesavršenost digao je Isus, koji je došao, da »usavrši zakon«, povratio je ženidbi predašnju čistoću ne dopuštajući ni višeženstva ni razrešenja ženidbe. A da bude svetost ženidbe još veća, p o d i g a o j u j e n a s a k r a m e n a t.

Da je ženidba među kršćanima sakramenat, dokazuje primjer Spasiteljev i riječi sv. Pavla.

II. 1. I s u s j e d o š a o n a s v a d b u u K a n u G a l i l e j s k u, kako veli sv. Augustin (Tract. 9. in Io. Brev. Dom. II. post Epip.), da se utvrdi čistoća supruštva i pokaže sakra-

menat ženidbe. — U priči pak o kraljevoj svadbi govori Isus o sebi kao vjereniku, a o Crkvi kao svojoj vjerenici. Tako postavlja ženidbu za sliku i sveti znak (sakramenat) onoj tajnosnoj svezi između sebe i Crkve.

To je najprikladnija slika: jer nijedna sveza nije među ljudima tako jaka kao sveza ženidbena; muž i žena svezani su među sobom najvećom ljubavlju i dobrohotnošću. Zato nam sv. Pismo često predočuje slikom ženidbe božansku svezu Krista i Crkve.

2. Tako čini i sveti Pavao pišući Efežanima (5, 28—32): »Muževi su dužni ljubiti svoje žene kao svoja tjelesa. Tko ljubi svoju ženu, sebe samoga ljubi; jer nitko nije ikad mrzio na svoje tijelo, nego ga hrani i njeguje kao i Krist Crkvu; jer smo udovi tijela njegova, od mesa njegova i od kostiju njegovih. Toga radi ostavit će čovjek oca svojega i mater i pridružit će se ženi svojoj, i bit će dvoje jedno tijelo. Tajna je ovo velika; a ja govorim u Kristu i u Crkvi.«

Tu neprestano Pavao govori o ljubavi i zajednici muža i žene, koja je slična ljubavi i zajednici Krista i Crkve: pa kad veli: Tajna je to velika, onda je jasno, da se te riječi odnose na ženidbu, da je dakle ženidba tajna ili sakramenat. Ta sveza između muža i žene, koju je Bog naredio, sakramenat je ili sveti znak presvete one sveze, kojom se Krist združuje s Crkvom.

III. 1. Da se u riječima sv. Pavla označuje ženidba kao sakramenat, pokazuju sv. Oci, koji su tumačili ovo mjesto; a to je izložio i sveti sabor tridentski (Sess. 24. de Matr. in princ. et can. 1). Vidi se dakle, da Apostol poređuje muža s Kristom a ženu s Crkvom: muž je glava ženi (Ef. 5, 23), kao što je Krist Crkvi; zato treba da muž ljubi ženu, a opet žena mora ljubiti i poštovati muža. Jer Krist je ljubio Crkvu i predao je sebe za nju; a opet Crkva, kako uči isti Apostol, podložna je Kristu.

Taj sakramenat označuje i daje milost, a u tom i stoji narav sakramenta. To očituju ove riječi sabora: »Milost, koja usavršuje prirodnu onu ljubav i utvrđuje nerazrešivo jedinstvo i posvećuje ženidbene drugove, zaslužio nam je svojom mukom sam Krist, koji je naredio i svršio časne sakramente.« Milost toga sakramenta čini, da muž i žena, združeni vezom međusobne ljubavi jedan se priljubi drugome i ne traži tuđe i nedopuštene ljubavi, nego u svemu ostaje »časna ženidba i postelja neokaljana« (Hebr. 13, 4).

2. Tim, što je Isus ženidbu podigao na sakramenat, dao joj je veće dostojanstvo nego što ga kao naravska sveza može imati, i višu i odličniju svrhu. Ženidba kao naravska sveza bila je od početka uređena za množenje roda ljudskoga, a kao sakramenat ima svrhu, da se rađa i odgaja narod za vjeru i poštovanje pravoga Boga i Spasitelja Krista.

Ženidba kao sakramenat nadvisuje svojom svetošću ženidbe među poganskim svijetom. Istina je, da su i sami poganski narodi držali, da u ženidbi ima nešto sveto, zato su držali divlje brakove za neprirodne i kažnjavali bludnost, preljubu i druge razuzdane čine; ipak njihove ženidbe nisu imale jakosti sakramenta.

Kod Židova su se zakoni o ženidbi doduše vjernije i pobožnije držali, i nema sumnje, da su u njih bile ženidbe svetije. Oni su primili obećanje, da će se u potomstvu Abrahamovu blagosloviti svi narodi na zemlji; zato su držali za vjersku dužnost, da rode sinove, porod izabranoga naroda, iz kojega će izaći po svojoj čovječjoj naravi Krist Gospodin naš Spasitelj. Ali i njihove ženidbene sveze nisu bili sakramenti.

3. Podigavši ženidbu na sakramenat izliječio je Isus dvije rane, što su ga vrijeme i ljudi zadali ženidbi: a to je višeženstvo i razrešivost.

Isus je jasno učio jedinstvo ženidbe, t. j. da u isto vrijeme može biti ženidba samo među jednim mužem i ženom. Kad su farizeji došli k njemu i pitali ga kušajući: »Smije li čovjek otpustiti ženu svoju iz kojega mu drago razloga?« odgovori im Isus (Mat. 19, 4 sl.): »Niste li čitali, da je onaj, koji je u početku stvorio čovjeka, kao muško i žensko stvorio ih. I reče: Zato će čovjek ostaviti oca i mater i prionut će za ženu svoju, i bit će dvoje jedno tijelo. Tako dakle nisu više dva, nego jedno tijelo. Što je dakle Bog sastavio, čovjek neka ne rastavlja«. Kažu mu farizeji: »Zašto je dakle Mojsije zapovjedio, da se da rastavno pismo i da se otpusti?« Reče im Isus: »Mojsije je vama dopustio otpuštati svoje žene radi vašega tvrdoga srca; ali iz početka nije bilo tako. Ali ja vama kažem: Ako tko otpusti ženu svoju osim za preljubu, i oženi se drugom, čini preljubu; i tko se oženi otpuštenom, čini preljubu«.

Isus naglašuje farizejima: da je Bog u početku stvarajući čovjeka muško i žensko stvorio ih: jednoga muža, kojemu je dao jednu ženu. I ponovivši ove riječi: Ostavit će čovjek oca i mater i prionut će uz ženu svoju, i bit će dva u jednom tijelu dodaje: »Dakle već nisu dva nego jedno tijelo«. Tim je riječima očito izjavio, da je Bog tao naredio ženidbu, da bude ta sveza samo među dvojicom a ne između više njih. To je dalje ovdje i na drugom mjestu (Mark. 10, 11. 12) jasno učio govoreći: »Tko otpusti ženu svoju i oženi se drugom, čini preljubu (na) njoj; i ako žena ostavi muža svojega i uda se za drugoga, čini preljubu«. Jer ako bi bilo mužu dopušteno, da uzme više žena, nema razloga okriviti ga s preljube, ako povrh one, koju već ima, uzme drugu, kao ni onda, ako jednu

otpusti pa se oženi drugom. Zato se događa, kad na pravu vjeru prede iz nevjerstva, tko je imao više žena, mora po zapovijedi Crkve sve druge otpustiti, a pridržati onu, koja mu je bila prva prava i zakonita žena.

I ona slika ženidbe, kojom se označuje sveza Krista i Crkve, pokazuje, da je ženidba jedinstvena. Jedan je Krist i jedna je Crkva; tako u ženidbi može biti samo jedan muž i jedna žena.

4. Dalje je Isus dajući ženidbi narav sakramenta posvetio njezinu n e r a z r e š i v o s t; i to dobro ženidbe zove se upravo sakramenat. Tri su naime dobra, što ih čuva ženidba: porod, vjernost i sakramenat, a pod tom riječju sakramenat razumijeva se nerazrešivost. Tako sv. Augustin veli, da je »sve dobro ženidbe izvršeno kod roditelja Kristovih: porod, vjera sakramenat. Porod znamo da je sam Gospodin Isus; vjera, jer nije bilo preljube; sakramenat, jer nije bilo rastave« (Brev. Oct. S. Joseph).

Lako se dade dokazati svjedočantvom Krista Gospodina, da se ženidbena sveza ne može razriješiti rastavom. Jer ako bi bila žena knjigom otpustnicom riješena muževa zakona, mogla bi se bez kakve krivice preljube udati za drugoga muža. Ali Gospodin otvoreno izjavlja: »Svaki, koji otpušta ženu svoju i ženi se drugom, preljubu čini« (Mat. 19, 9. Luk. 16, 18). Otuda je jasno, da se ženidbena sveza ne može ničim razriješiti nego samo smrću. To potvrđuje Apostol govoreći (I. Kor. 7, 39): »Žena je privezana zakonu, dok joj muž živi; ako joj muž umre, riješena je zakona; neka se uda, za koga hoće, ali samo u Gospodinu« (za kršćanina). I opet (ovdje r. 10. 11. Conc. Trid. sess. 24. can. 5. 7.): »Onima, koji su oženjeni, zapovijedam ne ja, nego Gospodin, da se žena od muža ne rastavlja. Ako li se pak i rastavi, da se više ne udaje, ili neka se smužem svojim pomiri«. Apostol dakle daje ženi, koja je iz pravednoga razloga ostavila muža, da izabere: ili da ostane neudata, ili da se s mužem pomiri. Sveta Crkva samo iz teških razloga dopušta mužu i ženi, da jedan od drugoga otide.

Da se pak ne bi komu činio taj ženidbeni zakon preoštar, što se ne može nikakim načinom razriješiti, neka uzme na pamet, kakva se dobra u tom nalaze. Prvo je, što će ljudi ženeći se gledati više na krepost i sličnost značaja nego na bogatstvo i ljepotu. Bez sumnje se tim mnogo koristi zajedničkom društvu. Kraj toga, ako bi se rastavom mogla ženidba razriješiti, jedva kad ne bi ljudi našli razloga, da se razdvoje, koje im razloge svaki dan podmeće stari neprijatelj mira i stidnoće. Sad pak, kad vjernici pomisle, da će ostati svezani vezom ženidbenim, makar se rastali da zajedno ne žive, i da se nikako ne mogu nadati drugoj ženidbi: onda će gledati, da tako lako

ne dođe do svađe i nesloge. Pa ako se na neko vrijeme rastave i ne uzmognu odoljeti želji za svojim drugom, lako će ih prijatelji pomiriti, da se jedan k drugome povrate.

Da se kršćanska ženidbena (izvršena) ne može nikako razriješiti, svjedoči nam opet ona slika Krista i Crkve. Ako ženidba kao sakramenat označuje svezu Kristovu s Crkvom, onda nužno slijedi: kao što se Krist nikad ne rastavlja od Crkve, tako se i žena od muža — što se tiče ženidbene sveze — ne može rastaviti.

To je eto jedno dobro sakramenta ženidbe. O druga dva dobra govorit ćemo u idućoj Katekezi zajedno s dužnostima, što ih imadu muž i žena.

IV. 175. Kako dugo traje ženidbena sveza? Ženidbena sveza traje do smrti. — 176. Može li sveti Otac Papa raskinuti ženidbenu vezu? Ženidbene veze valjane i izvršene ženidbe ni sveti Otac Papa ne može raskinuti. — Iz važnih razloga može ipak duhovna oblast (ženidbeni sud) dopustiti oženjenim drugovima, da ne žive zajedno; ali dok su obojica u životu, nijedan od njih ne može sastaviti nove valjane ženidbe.

V. Kadgod Crkva dopušta oženjenim drugovima, da jedan od drugoga otidu, ili kako se kaže »rastave od stola i postelje«, čini to na neodređeno vrijeme: dok razlog stoji. Samo kad se supruzi rastave radi preljuba jedne strane, nedužna strana nije više nikad obvezana, da preljubnika primi u zajedničko življenje. To je zato tako i sam Spasitelj dopustio i Crkva ustanovila, jer je preljuba najteža nepravda sakramentu ženidbe.

No i ovdje treba da vjernici imadu na umu riječi sv. Augustina (De adult. lib. 2. c. 6. i 9.). Da pokaže vjernima, neka im ne bude teško pomiriti se sa ženama, koje su otpustili radi preljuba, ako se za svoj grijeh kaju, veli: »Zašto da muž vjernik ne primi ženu, koju prima Crkva? ili zašto da žena ne oprosti mužu preljubniku, koji se kaje i kojemu je Krist oprostio?« Jer ako Sv. Pismo (Priče 18, 22) zove »luđakom onoga, koji drži preljubnicu«, misli onu, koja se ne kaje radi grijeha i ne će da se okani sramotna življenja.

Prema takim grešnicama, koje su se kajale, bio je i Spasitelj blag. Kad su mu književnici i farizeji, ljudi bez srca i savjesti, doveli ženu uhvaćenu u preljubi, kažu mu: »Mojsije je zapovjedio u zakonu, da takve kamenujemo. Šta ti kažeš?« Isus se sagne na zemlju i stane pisati po pijesku govoreći: »Tko je među vama bez grijeha, neka prvi baci kamen na nju«. Nato su stali izlaziti jedan za drugim počevši od starješina, te je Isus ostao sam sa ženom. Ispravivši se reče joj Isus: »Ženo, gdje su tvoji tužitelji? Nitko te nije osudio?« Ona reče: »Nitko, Gospodine!« A Isus joj reče: »Ni ja te ne

ću osuditi. Idi i odsad ne griješi više!« Sv. Augustin dodaje: »Gospodin je osudio grijeh, ali nije osudio grešnicu«.

Rijetko je gdje, da ne bi jedan ženidbeni drug bio krivac grijehu drugoga. Većinom su oni ljudi zapleteni u grijehe nečistoće i preljuba, koji palim ženama pišu osudu bez milosrđa.

XV. ŽENIDBENE DUŽNOSTI.

(D. K. 174. 177—179. R. K. II. 8, 23—27. Cod. 1110—1117.)

I. Tri su dobra, što ih sobom nosi sakramenat ženidbe: porod, vjernost, sakramenat (nerazrešivot). Tim se dobrima naknađuju i ublažuju one teškoće u ženidbi, koje Apostol (I. Kor. 7, 28) označuje ovim riječima: »Takvi će imati tjelesnu nevolju«. Ženidba čini, da se s poštenjem spajaju tjelesa, što se izvan ženidbe ima osuditi.

Ali koji hoće da dobiju ta dobra, treba, da i s pomoću milosti Božje vrše one d u ž n o s t i, koje su za to potrebne.

II. **Ženidba Tobije i Sare** ugled oženjenim drugovima. Kad je anđeo Rafael vodio mladoga Tobiju na putu, dođu u grad Egbatanu, i anđeo reče Tobiji: »Ovdje je čovjek po imenu Raguel, srodnik od tvojega plemena, koji ima kćer jedinicu Saru. Tebi može pripasti njezin imetak; prosi je dakle za ženu«. A Tobija reče: »Čujem, da je bila udata za sedam ljudi, pa su pomrli, jer ih je vrag pobio. Bojim se, da se to i meni ne dogodi, te bih svoje roditelje oborio u grob«. A Rafael mu reče: »Kazat ću ti, nad kojima imade đavo moć. To su oni, koji se tako žene, da Boga odbace od svoje pameti i ugađaju tako svojoj požudi kao konj i mazga, koji nemaju razuma. A ti, kad se ženiš, uzdrži se od djevojke tri dana, i ne čini drugo, nego se s njom moli, te ćeš dobiti blagoslov, da vam se djeca rađaju zdrava. A kak mine trećа noć, uzmi djevojku sa strahom Gospodnjim više iz ljubavi k djeci, nego od tjelesne želje, da u potomstvu Abrahamovu stečeš blagoslov u djeci«.

Kad je Tobija zatražio Saru za ženu, uplaši se Raguel. Ali mu anđeo reče: »Ne boj se dati mu je, jer ovomu pripada tvoja kći, koji se Boga boji«. Tada uzme desnicu svoje kćeri i metne je u desnicu Tobiji govoreći: »Bog Abrahamov, Izakov i Jakobov neka bude s vama i neka vas združi i ispuni svoj blagoslov na vama«. I uzevši list napisaše ženidbenu pogodbu.

Po opomeni anđelovoj provede Tobija prve noći u molitvi s djevojkom, kojoj reče: »Ustani, Sara, da se molimo Bogu; jer ćemo se ove tri noći družiti s Bogom. Ta djeca smo svetaca, pa se ne možemo družiti kao narodi, koji ne poznaju Boga«. Roditelji se silno obraduju, kad ujutro nađu mladijence žive i zdrave, te načine svadbu, na koju pozovu susjede i prijatelje. I gozbu svadbenu proslaviše sa strahom Gospodnjim.

Raguel govoraše zetu, da ostane što duže kod njega, ali ga Tobija nije poslušao, jer je znao, da su roditelji zabrinuti radi njega. Tada roditeji Sarini uzmu svoju kćer, te je izljube i otprave na put s Tobijom opominjući je, da poštuje tazbinu, da ljubi muža, da pazi na čeljad, da upravlja kućom i u svemu da se sama vlada bez prijekora.

Došavši u kuću muževlju tako je i Sara činila, te je razveseljavala svojim vladanjem još dugi niz godina staroga Tobiju, oca svojega muža, koji u čas svoje smrti dozva k sebi sina Tobiju i sedam mladih sinova njegovih, svojih unuka, te ih opomenu, da služe Gospodinu. Po smrti svojega oca i matere otide Tobija sa ženom i djecom k svojoj tazbini, nađe ih u dobroj starosti, brinu se za njih i zaklopi im oči.

III. 1. Prvo je dobro ženidbe p o r o d to jest djeca potekla od prave i zakonite žene. Kod Tobije vidimo, kako su djeca veselje i ponos svojih roditelja. Tu su sreću i blagoslov pobožni ženidbeni drugovi molili od Boga. Tako je učio anđeo Tobiju, a Tobija svoju ženu moleći se s njom: »Ti, Gospodine, koji si stvorio Adama od gliba zemaljskoga i dao mu za pomoćnicu Evu, znaš, da ne uzimam svoje žene od bludnosti nego samo od ljubavi k potomstvu, da se u njemu blagosilja ime tvoje u vijeke«. To je dobro toliko cijenio i Apostol, kad veli (I. Tim. 2, 15): Žena »će se spasiti rađanjem djece«. Ali se to ne razumije samo za rađanje, nego i za othranjivanje i odgajanje, kojim se djeca poučavaju u pobožnosti. Jer odmah zatim Apostol dodaje: »ako ostanu u vjeri«. Jer Sveto Pismo opominje (Crkv. 7, 25): »Imaš li djece? Uči ih i kroti od mladosti njihove«. To uči i Apostol (Ef. 6, 4), a lijepe primjere daju Tobija, Job i drugi sveti Oci u Sv. Pismu. A koje su dužnosti roditelja i djece, to smo šire razložili u četvrtoj zapovijedi Božjoj.

Prva su dakle i glavna svrha ženidbe djeca; zato je i dužnost mužu i ženi, d a s v o j u d j e c u u s t r a h u B o ž j e m s l o ž n o o d g a j a j u. Oženjeni drugovi, koji tako opće među sobom, da sprečavaju rađanje djece, teško griješe protiv naravi i protiv Božje zapovijedi, zato ih čekaju teške kazne na ovom i na drugom svijetu. Čitamo, da je Bog kaznio Onana smrću (I. Mojs. 38, 10), jer je tako činio. Taj se grijeh osvećuje već na ovom svijetu.

Pravo ubistvo čine, grijeh u nebo vapijući, koji još prije ubiju dijete nego dođe na svijet. Takvi griješe Bogu i ljudskomu društvu; zato taj grijeh kazni i Crkva i svjetovni sud. Kako je to težak grijeh i štetan, zato u nekim biskupijama pripada pridržanim grijesima, od kojega ima samo biskup pravo odriješiti i svećenik, koji dobije za to osobito dopuštenje. A crkveni zakon (c. 2350) kazni i mater i sve, koji su god pomagali kod pometnuća djeteta izopćenjem, pridržanim biskupu.

Kako je to grijeh i protiv naravi, takve žene nemilosrdne prema sebi i djetetu, dopadaju često smrti a redovito ih stižu teške i neizlječive bolesti.

Ne valja se bojati mnoge djece nego zle djece. Što je djece manje, većma se razmaze, i od njih imadu roditelji više žalosti nego veselja. U Starom se Zavjetu kao veliki blagoslov Božji slavi mnogobrojno potomstvo (Ps. 127); njim su se ljudi ponosili. I danas se još u Židova nitko ne tuži, ako ima mnogo djece. U njih je poslovica: Nikad nije dosta čaša ni djece u kući; to znači: kako se čaše lako razbiju, tako djeca lako umru. A jao takim roditeljima, koji smanje broj svoje djece na jedno ili dvoje. Kad im ta djeca umru, a žena se pokvarila, te više ne može roditi, onda, kad im je najviše potrebna pomoć pod starost, moraju tražiti slugu mjesto sina, i njemu preko volje ostave imutak, što su ga spremali djetetu. Ne smeta Židovima mnoštvo djece, da ne bi postali i ostali bogati. Još manje može smetati kršćaninu, koji zna, da se Otac nebeski, koji hrani ptice nebeske i odijeva ljiljane u polju, još većma skrbi za ljude, koje je stvorio da žive.

2. Drugo je dobro, što ga ženidba sobom nosi, v j e r a. Nije to vjera ona krepost, koju nam Bog daje na svetom krštenju nego vjernost, kojom se muž obvezuje ženi a žena mužu, te jedan drugomu predaje vlast nad svojim tijelom, i obećaje, da ne će nikad onu svetu ženidbenu vezu oskvrnuti. To se lako razabire iz onih riječi, koje je prvi roditelj rekao (I. Mojs. 2, 24), kad je uzeo Evu za ženu; a to je poslije potvrdio Krist Gospodin u evanđelju (Mat. 19, 5. Ef. 5, 31): »Zato će ostaviti čovjek oca i mater i prionut će uz ženu svoju, i bit će dvoje u jednom tijelu«. To isto kaže i Apostol (I. Kor. 7, 4): »Žena nije gospodar svojega tijela nego muž; tako i muž nije gospodar svojega tijela nego žena«. Zato je s punim pravom Gospodin odredio u Starom Zavjetu teške kazne preljubnicima, koji prekrše ženidbenu vjernost. Osim toga traži vjernost ženidbena, da se muž i žena združe osobitom svetom i čistom ljubavlju, da se ne ljube kao preljubnici, nego kako je Krist ljubio Crkvu. To je pravilo propisao Apostol govoreći (Ef. 5, 25): »Muževi, ljubite svoje žene, kao što je i Krist ljubio Crkvu.« A Krist je ljubio Crkvu neizmjernom onom ljubavi, kojom nije tražio svoju korist nego korist zaručnice.

Zato će paziti oženjeni ljudi, da i u dopuštenom općenju ne vrijeđaju stidljivost jedan drugoga. Neka im budu na pameti riječi sv. Pavla (I. Kor. 7, 29): »Koji imaju žene, neka budu kako da ih nemaju«; i ono što je sv. Jeronim rekao: »Pametan muž ljubit će ženu svoju razborito a ne strastveno; neka zna obuzdati silu požude. Ništa nije ružnije nego ljubiti ženu kao preljubnicu«. Ženidbeni drugovi moraju se znati i uzdržati jedan od drugoga; jer je to često potrebno za njihovo tjelesno i duševno zdravlje. Sveti Pavao svjetuje, da se uzdrže kadikad, da se mogu pobožnije moliti Bogu. Držeći se opomena Katekizma koncila tridentskoga u mnogim mjestima muž i žena uzdržavali su se jedan od drugoga cijelo korizmeno vrijeme. To je koristilo, da je u tim mjestima narastao zdrav, čil i pošten svijet.

Koji se znadu kadikad od sebe uzdržati, ti će lako čuvati vjernost jedan drugomu, a potom ne će doći lako do toga, da izgube ono treće dobro: sakramenat; ne će imati razloga, da se rastave i griješe protiv nerazrešivosti ženidbe.

3. Ne će muž i žena imati povoda, da se rastave, ako i d r u g e ž e n i d b e n e d u ž n o s t i vjerno vrše s pomoću milosti, koju dobivaju u sakramentu ženidbe. Te dužnosti opisuje sveti Pavao i prvak apostol sv. Petar.

M u ž u j e d a k l e d u ž n o s t, da sa svojom ženom postupa blago i s poštovanjem. Neka se opomene, da je Adam zvao Evu družicom govoreći (I. Mojs. 3, 12): »Žena, koju si mi dao za družicu«. Zato sveti Oci ističu, da nije Eva načinjena od nogu Adamovih nego od rebra; a opet nije sazdana od glave, da se ne bi dizala nad muža, nego većma da mu bude pokorna. Mužu dolikuje, da se uvijek bavi kakim poštenim poslom, te ono pribavlja, što je potrebno za izdržavanje porodici. Neka se ne preda lijenosti, iz koje gotovo sva zla izviru. Mužu pripada dužnost, da uređuje porodicu, pazi na vladanje, svakomu svoj posao određuje.

Opet su d u ž n o s t i ž e n e, što ih izbraja prvak apostolski (I. Petr. 3, 1 sl): »Žene neka budu pokorne svojim muževima, da se ako i neki ne vjeruju propovijedanju, predobiju ženskim vladanjem bez propovijedanja gledajući čisto vaše vladanjem sa strahom. Neka se ne kite izvana pletenjem kose i udaranjem zlata i sjajnim haljinama, nego neka kite unutrašnjega čovjeka, srce čovječje, neraspadljivim nakitom mirna i čedna duha, što je pred Bogom dragocjeno. Jer su se tako kitile nekad i svete žene, koje su se uzdale u Boga pokoravajući se svojim muževima, kao što je Sara slušala Abrahama (I. Mojs. 18, 12) nazivajući ga gospodarom«. Žena neka osobito nastoji, da odgaja djecu u vjeri i pobožnosti i marljivo obavlja kućne poslove. Neka se rado drži kuće, osim ako treba izaći; i to neka čini sa znanjem i privoljenjem muževim. Zatim neka se opominje onoga, što je glavna stvar ženidbene sveze, da iza Boga nikoga više ne ljubi i ne cijeni nego svojega muža, i njega neka rado i veselo sluša u svemu, što se god ne protivi kršćanskoj vjeri i zakonu.

IV. 174. Koje su ženidbene dužnosti? Ženidbene dužnosti jesu ove: Muž i žena imaju 1) živjeti u slozi, ljubavi i zakonskoj vjernosti do smrti, 2) djecu svoju u strahu Božjem složno othranjivati, 3) međusobno se potpomagati u potrebama tijela

i duše. — 177. Što treba da promisle, koji dođu u napast, da prekrše ženidbenu vjernost? Imadu promisliti: 1) da bi time prekršili svoje svečano obećanje i oskvrnili najsvetiju svezu; 2) da bi poremetili porodični mir i sprečavali uspješno odgajanje djece; 3) da bi ih stigla teška kazna Božja na ovom i na drugom svijetu. — 178. Koja je glavna svrha ženidbe? Glavna je svrha ženidbe, što je Bog rekao blagosiljajući prve ljude: »Rađajte se i množite se i napunite zemlju«. — 179. Kako griješe oni, koji sprečavaju rađanje djece? Koji sprečavaju rađanje djece, griješe teško, te si već na ovom svijetu pribavljaju mnoge muke i nevolje, a na drugom svijetu vječnu propast.

V. U Svetom Pismu (Priče 31, 10—31) nalazi se krasna pjesma u hvalu dobre žene, koju bi bilo vrijedno, da je mnoga žena na izust znade:

»Ženu vrsnu tko će naći? Vrijedi koliko stvari izdaleka, iz krajnjih krajeva. Uzda se u nju srce muža njezina, i dobitka ne će nedostajati. Čini mu dobro, a ne zlo svega vijeka svojega. Traži vune i lana, i radi vješto rukama svojim. Ona je kao lađa trgovačka, izdaleka donosi hljeb svoj. Ustaje, dok je još noć, i daje dobitak domašnjima svojim, i hranu sluškinjama svojim. Misli o njivi, i kupi je; od rada ruku svojih sadi vinograd. Opasuje snagom bedra svoja, i krijepi mišice svoje. Kuša i vidi, kako joj je dobra radnja; ne gasi joj se noću žižak. Rukom se svojom maša teških stvari, i prsti njezini drže vreteno. Ruku svoju otvora siromahu, i pruža ruke svoje ubogomu. Ne boji se studeni od snijega za kuću svoju; jer je sva čeljad njezina obučena u dvoje haljine. Pokrivač i haljinu gradi sebi; bez i skerlet odijelo je njezino. Zna se muž njezin na vratima, kad sjedi sa starješinama zemaljskim. Platno gradi i prodaje, i pojas daje Hananejinu. Krepost i ljepota odijelo je njezino, i smijat će se u posljednji dan. Usta svoja otvora mudrosti, i nauka blaga joj je na jeziku. Pazi na vladanje doma svojega, i hljeba u lijenosti ne jede. Sinovi njezini podižu se, te je blagosiljaju; muž njezin također je hvali. Mnoge su kćeri skupile bogatstvo; ti ih nadvišuješ sve. Prijevarna je ljupkost, i tašta je ljepota; žena, koja se boji Gospoda, zaslužuje hvalu. Podajte joj od ploda ruku njezinih, i neka je hvale na vratima djela njezina«.

XVI. ŽENIDBENE ZAPREKE.

(D. K. 186—192. R. K. II. 8, 30. Cod. 1035—1080).

I. Već smo imali prilike govoriti, da se ne mogu svi ženiti. Onaj, koji je već oženjen, ne može se ženiti drugom osobom, dok mu ženidbeni drug živi. Ima dakle zapreka ženidbi.

Tih zapreka ima više, i treba da ih župnici vjernicima izlože, a vjernici treba da ih znadu.

Već je u Starom Zavjetu Bog zabranjivao ženidbe s nekim osobama.

II. Bog je zabranjivao Izraelcima, da ne uzimaju Hananejke za žene. Još Abraham nije htio, da se Izak oženi ženom Hananejkom neznabožicom. A Mojsije u Zakonu (V. 7, 1 sl.) govori: »Kad te uvede Bog u zemlju, koju ćeš naslijediti, ne ženi se s narodima, koji su u njoj. Kćeri svoje ne daj za sina njihova ni kćeri njihove ne uzimaj za sina svojega; jer će zavesti sina tvojega, da ne ide za mnom, nego da služi bogovima tuđim«. Kad su ipak Izraelci uzimali žene krivobožice, Bog ih je predavao tuđim narodima, da im služe (Sud. 3, 6).

I poslije babilonskoga sužanjstva bilo je mnogo Židova, koji su bili oženjeni Hananejkama. Kad je svećenik Ezdra došao u zemlju Židovsku iz Babilona i čuo to, sjedio je tužan, plakao i molio se Bogu, da oprosti narodu taj grijeh. Kad je tako molio, skupilo se oko njega mnogo naroda, te su udarili u plač i obećali, da će pustiti žene tuđinke. Ezdra odredi sud, koji je imao izviditi, koje se ženidbe od tih mogu zadržati kao valjane a koje se imadu razvrgnuti; a to su bile ženidbe, gdje se žene nisu htjele odreći svojega neznaboštva (kako na pr. učinila Rahaba prestupivši na pravu vjeru).

III. 1. Tako vidimo da ima ženidbenih zapreka, koje je već Mojsijev zakon postavljao. Osim ove zabrane, da se ne smiju Izraelci ženiti Hananejkama nevjernicama, bilo je i drugih. Tako zakon Mojsijev (III. Mojs. 18, 3—18) zabranjuje ženidbe u bližem rodu i svojti.

2. Ako je tako Mojsije postavljao zakone o ženidbi i Ezdra sastavljao sudove, koji će raspraviti ženidbene stvari, to još većma pripada Crkvi, da sudi o ženidbi, jer je ženidba sakramenat, a Crkva ima suditi, da li se sakramenat pravo prima.

Zato i Crkva ima pravo suditi ne samo, da li je kojoj ženidbi po zakonu Božjem stoji na putu kakva smetnja, nego može i sama da postavlja zapreke i zabrane ženidbi. Zapreke smetaju, da se ženidba ne može sklopiti; i tko se s takvom zaprekom oženi, ženidba je nevaljana. Zabrana pak samo ne dopušta ženidbe; ali ako se ženidba ipak sklopi, valjana je, samo što oni, koji je sklope, potpadaju kazni. Takva se ženidba zove nedopuštena.

Kao što Crkva ima pravo postavljati zapreke ženidbi, tako može i od zapreka oslobađati, ako ima za to razloga.

3. Zapreke, koje čine ženidbu nevaljalom, ako se ne uklone, jesu ove:

a. Nedoraslost. Muškarac prije navršene šestnaeste godine i ženska prije navršene četrnaeste godine, ne mogu sklopiti valjane ženidbe. Kraj svega toga imadu duhovni pastiri odvraćati mladiće od ženidbe prije one dobi, koja se traži po običaju onoga kraja za ženidbu. Tako u našim krajevima ne vjenčava župnik onih, koji nisu navršili 18 dotično 15 godina, osim ako drukčije biskup odluči.

b. Nemoć u muškarca ili žene, koja je bila već otprije i neprestana, drugomu poznata ili nepoznata, po samom naravnom pravu razvrgava ženidbu. Nerodnost ne razrešuje ženidbe niti je sprečava.

c. Sveza. Dogod je tko vezan jednom ženidbom, makar i neizvršenom, ne može sklopiti druge.

d. Razlika vjere. Ne može biti ženidbe između osobe krštene, koja pripada katoličkoj vjeri, i nekrštene (Žida, Muslimana i t. d.).

Što zakon određuje za mješovite ženidbe (vidi str. 93), to se ima primijeniti i na ženidbe, kojima smeta zapreka razlike vjere, ako Crkva iz znatnih razloga takvu ženidbu dopusti.

e. Red i f. zavjet. Ne mogu sklopiti ženidbe klerici u višim svetim redovima (pođakon, đakon, svećenik). Tako isto ne može se ženiti, tko je kao redovnik položio svečane zavjete ili proste, za koje kaže posebna odredba Svete Stolice, da priječe ženidbu.

g. Otmica. Među otmičarom i ženom otetom ne može biti ženidbe, dogod je oteta u vlasti otmičarevoj. Ako oteta na slobodu puštena pristane na ženidbu s otmičarem, prestaje zapreka. To vrijedi i onda, ako je tko ženu silom pridržao, da se njom oženi.

h. Preljuba. Ne može biti ženidbe među onima, koji su za vrijeme zakonske ženidbe učinili preljub i obećali si ženidbu ili je pokušali izvesti samo građanskim činom; tako isto, ako su za ženidbe načinili preljub i jedan od njih ubio ženidbenoga druga; ako su oba i bez preljuba zajedničkim nastojanjem ubili ženidbenoga druga.

i. Srodstvo. U uspravnoj lozi rodbinstva (djed — otac — sin — unuk) ne može biti ženidbe ni među zakonitim ni nezakonitim rodom. U pobočnoj lozi ne vrijedi ženidba do trećega koljena uključeno (sestra, sestrina kći, sestrina unuka). Nikad se ne dopušta ženidba, ako postoji sumnja, da su strane srodne u kojem koljenu uspravne loze ili u prvom koljenu pobočne loze (među braćom).

k. Tazbina (svojta, svaštvo). Rodaci muževi svojta su ženi, a rodaci žene svojta su mužu. Tazbina u ravnoj lozi sprečava ženidbu u svakom koljenu (između žene i muževa djeda, oca, sina; između muža i ženine matere [punice], kćeri,

unuke i t. d.). U postranoj lozi vrijedi zapreka za prvo i drugo koljeno (između žene i muževa brata [djevera] i bratova sina).

l. Javna čudorednost. Zapreka javne čudoređnosti nastaje iz nevaljane ženidbe bila izvršena ili ne; tako isto iz javnoga priležništva; sprečava ženidbu u prvom i drugom koljenu ravne loze između muža i rođakinja ženinih i obrnuto.

m. Duhovno srodstvo. Kum ili kuma iz krštenja ne mogu sklopiti ženidbe sa svojim kumčetom.

n. Koji su po građanskom zakonu proglašeni nesposobnima za ženidbu radi zakonskoga srodstva, koje je nastalo posinovljenjem, ne mogu ni po crkvenom pravu među sobom sklopiti valjane ženidbe.

Neke su od tih zapreka većega stepena, druge manjega. Manjega su stepena zapreke: srodstvo u trećem koljenu postranične loze; svojta u drugom koljenu postraničnom; javno poštenje u drugom koljenu; duhovno srodstvo; preljub s obećanjem ženidbe. Od njih se lakše dobija oproštenje. Sve su druge zapreke većega stepena, te se teže dobiva oproštenje, a od nekih nikad.

5. Zabrane, koje čine ženidbu samo nedopuštenom, jesu ove:

a. Zavjet prosti djevičanstva, savršene čistoće, ne ženiti se, primiti svete redove, ići u redovnike.

b. Zakonsko srodstvo posinovljenjem, ako zakon građanski takvu ženidbu proglašuje nedopuštenom.

c. Mješovita vjeroispovijest. Crkva strogo zabranjuje ženidbu između dvije osobe, od kojih je jedna katoličke vjere, a druga pripada sljedbi krivovjerskoj ili raskolničkoj. Ako je pogibao, da katolički drug i djeca otpadnu od vjere, onda takvu ženidbu zabranjuje i zakon Božji.

Crkva ne daje oproštenja od te zapreke, nego samo, 1) ako ima pravednih i teških razloga; 2) ako nekatolički drug dade obvezu, da će uklanjati pogibao od katoličkoga druga, da ne otpadne od vjere; a oba druga imadu se obvezati, da će svu djecu dati krstiti i odgajati u katoličkoj vjeri; 3) treba da bude dosta izvjesno, da će se te obveze držati. Te se obveze imadu redovito tražiti pismeno.

Katolički drug ima nastojati, da svojega druga razboritim načinom pridobije za katoličku vjeru.

Ako i Crkva dade oprost od zapreke mješovite vjeroispovijesti, ne smiju drugovi ni prije ni poslije ženidbe sklopljene pred Crkvom ići ni sami ni po poručitelju k nekatoličkom službeniku, koji vrši svete čine, da očituju ili prave pred njim ženidbeno pristajanje. Ako župnik zna, da će to zaručnici prekršiti ili su već prekršili, ne smije da bude kod njihove ženidbe, ako se nije bojati sablazni, a prije treba da pita savjet biskupov. Ne zabranjuje se, gdje to traži zakon državni, da se stave

ženidbeni drugovi pred činovnika nekatolika, koji vrši samo državnu službu, radi posljedica građanskoga zakona.

Ženidbu, sklopljenu samo pred nekatoličkim službenikom, drži Crkva za nevaljanu.

IV. 186. Što smeta primanju sakramenta ženidbe? Primanju sakramenta ženidbe smetaju: 1) ženidbene zapreke, po kojima je ženidba nevaljana; 2) ženidbene zabrane, po kojima je ženidba nedopuštena. — 187. Kada je ženidba nevaljana? Ženidba je nevaljana: 1) ako su koga prisilili na ženidbu; 2) ako jedna stranka nije pokrštena; 3) ako je već s kojom drugom osobom sklopila valjanu ženidbu, koja još nije smrću razriješena; 4) ako bez oprosta sklapaju ženidbu oni, koji su u naravnom srodstvu (rodbinstvu ili svaštvu (tazbini). — Druge su još zapreke: nedoraslost, nemoć, viši redovi, svečani zavjeti, zločin, otmica, duhovno i građansko srodstvo, javna ćudorednost. — 188. Kada je ženidba nedopuštena? Ženidba je nedopuštena: 1) ako se tko zavjetovao na vječnu čistoću, ili da će primiti svete redove ili ići u redovnike, 2) ako građansko posinovljenje ne dopušta ženidbe, 3) ako je jedna stranka kršćanske ali nekatoličke vjere. — 189. Kako se zove takova ženidba, u kojoj je jedan katoličke, a drugi nekatoličke vjere? Takva se ženidba zove mješovita. — 190. Zašto Crkva zabranjuje mješovitu ženidbu? Crkva zabranjuje mješovitu ženidbu zato: 1) jer katolička stranka teško vrši u njoj vjerske dužnosti i prijeti joj često pogibao, da vjeru izgubi; 2) jer se i djeca rijetko mogu odgojiti pravo u katoličkoj vjeri. — 191. Kada Crkva dopušta mješovitu ženidbu? Crkva dopušta mješovitu ženidbu: 1) ako se nekatolik obveže, da ne će priječiti svome drugu vršenje vjerskih dužnosti; 2) ako obje stranke obećaju, da će svu djecu odgajati u katoličkoj vjeri; 3) da se vječanje (ženidbeno pristajanje) obavi samo pred katol. svećenikom. — 192. Kakav grijeh čini katolik, koji se vjenča pred nekatoličkim službenikom? Katolik, koji se vjenča pred nekatoličkim službenikom čini teški grijeh; osim toga potpada pod kazan izopćenja pridržanoga biskupu (c. 2319).

V. Što Crkva u nekim slučajevima zabranjuje ženidbu ili ne dopušta, ne čini to iz nijednoga drugoga razloga, nego što brani svetost ženidbe i kao naravske Božje ustanove i kao sakramenta. I u tom je Crkva neustrašiva poput sv. Ivana Krstitelja, koji je govorio Herodu: »Ne smiješ imati žene brata svojega«. A kao svetoga Ivana tako i Crkvu često je stiglo progonstvo radi toga od moćnih vladara, kao n. pr. Henrika IV. kralja njemačkoga i Henrika VIII. kralja engleskoga, koji je zato otpao od jedinstva Crkve i cijelu državu na otpad prisilio, jer mu sv. Otac Papa nije dopustio, da otjera zakonitu ženu i uzme za njezina života drugu.

Ta postojanost Crkve ima nas napunjati udivljenjem i poštovanjem. Boreći se za svetost ženidbe spasila je Crkva i podigla sreću porodica i blagostanje i kulturu naroda. Zato treba da kršćanin katolik sluša i u tom Crkvu, mudru i brižljivu svoju majku, kad hoće da se ženi: da ne traži ženidbe zabranjene i nedopuštene. Ta eno i djeca dobro čine, ako ženeći se poslušaju svoje dobre i iskusne roditelje i ne sklapaju ženidbe protiv njihova znanja i volje. U Starom Zavjetu čitamo, kako su roditelji svoju djecu ženili i udavali: Abraham traži ženu sinu Izaku; Izak opet daje opomene Jakobu, koga da ne uzme za ženu (I. Mojs. 24, 3. sl. 28, 2. sl.). I vidimo, da su te ženidbe bile sretne. Zato i riječi sv. Pavla apostola (I. Kor. 7, 38) čini se da to označuju: »Tko udaje djevicu svoju, dobro čini; i tko je ne udaje, bolje čini«. Samo onda, ako bi roditelji silili dijete na ženidbu, kojoj se opire razum i srce djeteta, nije dužno dijete poslušati. A roditelji bi bili bez srca, da ga gone u nesreću.

XVII. OBREDI ŽENIDBE.

(D. K. 173. 193—195. R. K. 28—31. Cod. c. 1081—1109. 1143.)

I. Kao drugi sakramenti, tako i sakramenat ženidbe imade izvanjski znak, koji sastoji od tvari i riječi, materije i forme. Izvanjski znak sakramenta ženidbe jest izrečeno zamjenično privoljenje na ženidbu, kad n. pr. muž veli ženskoj glavi: ja te uzimam za ženu, a žena veli njemu: ja te uzimam za muža. Među krštenim slobodnim osobama taj čas nastaje sakramenat; same osobe, koje se žene, djelitelji su toga sakramenta.

To je privoljenje neke vrste ugovor, koji se tiče nesamo žene i muža, nego i njihove djece, rođaka, i uopće društvenoga reda. Zato se mora tako učiniti, kako zakon propisuje, da se ugovori čine i pred sudom mogu dokazati. A kako o sakramentima ima da sudi Crkva, pripada joj i pravo, da određuje način (forma), kako se imade ženidba sklopiti, da bude valjana.

II. 1. Zakon katoličke Crkve određuje: Kada katolici među sobom sklapaju ženidbu ili katolik s nekatolikom, imadu sklopiti ženidbu pred župnikom ili biskupom onoga mjesta, gdje se žene ili pred njegovim zamjenikom i pred dva svjedoka. Inače ženidba nije valjana (c. 1094.)

Uz ovaj glavni čin, bez kojega ženidba ne vrijedi, imadu još neke ustanove, molitve i blagoslovi, kojima se čuva i predočuje svetost toga sakramenta, da se pravo, dostojno i pobožno primi.

2. Oni, koji se žene, običavaju (ne moraju) sklopiti zaruke, kojima si obećavaju ženidbu. Da to obećanje vrijedi

pred sudom (samo radi naknade izdatih troškova), imade se pismeno načiniti i potpisati od oba zaručnika (vjerenika) i od župnika; ili mjesto župnika da potpišu barem dva svjedoka. Ne znade li ili ne može li barem jedan od zaručnika pisati, imade se to naznačiti i uz potpis župnika ili dva svjedoka dodati potpis još jednoga svjedoka.

3. Koji namjeravaju sklopiti ženidbu, imadu to javiti župniku, koji drži s njima zaručnički ispit. Taj ispit stoji u tom, da se sazna, nema li među njima kakve zapreke; da li svojom voljom pristaju na ženidbu, jesu li u kršćanskom nauku dovoljno poučeni, osobito o svojstvima i dužnostima ženidbenim.

4. Namjeravana se ženidba tri puta javno u crkvi oglasi u tri nedjelje ili blagdana poredom kod mise ili drugog svetog čina, kod kojega se skuplja mnogo svijeta; ili se oglas pribije na vrata crkvena, te ostane tamo barem 8 dana, u koje se nalaze dvije zapovijedane svetkovine. To se čini zato, ako tko zna kakvu zapreku namjeravanoj ženidbi, da je po svojoj dužnosti javi župniku. Ne sklopi li se ženidba za 6 mjeseci, imadu se oglašivanja (ozovi) ponoviti ili tražiti od biskupa oprost od njih.

5. Budući da je ženidba sakramenat živih, koji se dostojno prima samo u milosti posvetnoj, zato se zaručnici prije ispovjede i svetu pričest prime. Ako nisu potvrđeni, primaju i svetu potvrdu, ako im je to moguće.

6. Obredi sakramenta ženidbe (vjenčanje) vrše se u crkvi. Župnik, koji ima biti obučen u roketu s bijelom stolom, dođe k oltaru, a pred oltarom kleknu zaručnici. Kraj njih stoje dva svjedoka; a lijepo je, ako roditelji i rođaci počaste svojom nazočnošću mladijence.

Svećenik pita jednoga i drugoga zaručnika, da li se privoljuju na ženidbu narodnim jezikom ovako. Najprije pita po imenu zaručnika: »I. Hoćeš li uzeti ovdje nazočnu I. za svoju zakonitu ženu po obredu svete matere Crkve?« Zaručnik odgovara: »Hoću«. Potom pita zaručnicu: »I. Hoćeš li uzeti ovdje nazočnoga I. za svojega zakonitoga muža po obredu svete matere Crkve?« Zaručnica odgovara: »Hoću«.

Nije dosta, da samo jedan pristaje, nego oba imadu izjaviti riječima, ako mogu govoriti; inače se posluže znakovima.

Kad je svećenik čuo njihovo privoljenje, kaže im, neka si dadu desne ruke, pa onda veli: »Ja vas združujem u ženidbu. U ime Oca, i Sina, † i Duha Svetoga. Amen«. Ili kaže druge riječi po obredima one biskupije.

Nato ih poškropi blagoslovenom vodom.

Potom blagosilja prsten govoreći: S. »Pomoć naša u imenu Gospodnjem.« O. »Koji je stvorio nebo i zemlju.«

S. Gospodine, usliši molitvu moju.« O. »I vapaj moj neka k tebi dođe.« S. »Gospod s vama.« »I s duhom tvojim.« »Pomolimo se. Blagoslovi, † Gospodine, ovaj prsten, koji mi u ime tvoje blagosiljamo, da ona, koja će ga nositi držeći potpunu vjernost svojemu vjereniku, ostane u miru i u volji tvojoj i živi uvijek u zamjenitoj ljubavi. Po Kristu, Gospodu našem.« O. »Amen«.

Onda svećenik poškropi prsten blagoslovenom vodom; a zaručnik uzme prsten iz ruke svećeniku, pa ga metne na prstenac lijeve ruke zaručnici, dok svećenik govori: »U ime Oca, i Sina, † i Duha Svetoga. Amen.«

Svećenik odmah dodaje:

S. »Utvrdi ovo, Bože, što si načinio kod nas.« O. »Iz svetoga hrama tvojega, što je u Jeruzalemu.« »Gospodine, pomiluj. Kriste, pomiluj. Gospodine, pomiluj. Očenaš (tiho do) S. »I ne uvedi nas u napast.« O. »Nego oslobodi nas oda zla.« S. »Spasi sluge svoje.« O. »Koji se u te ufaju, Bože moj.« S. »Pošlji im, Gospodine, pomoć iz svetinje.« O. »I brani ih sa Siona.« S. »Budi im, Gospodine, tvrđa jakosti.« O. »Protiv neprijatelja.« S. »Gospodine, usliši molitvu moju.« O. »I vapaj moj k tebi neka dođe.« S. »Gospodin s vama.« O. »I s duhom tvojim.« »Pomolimo se. Pogledaj, molimo, Gospode, na ove sluge tvoje i pribivaj ustanovama svojim, kojima si uredio raširenje roda ljudskoga, da ih tvoja pomoć čuva, koje tvoja naredba združuje. Po Kristu, Gospodinu našem.« O. »Amen«.

Osim tih obreda mogu se dodati i drugi, koji su u običaju. Tako je u nas običaj, da zaručnici polože i prisegu.

7. Kad se to svrši, ako se ima ženidba blagosloviti, služi župnik sv. misu za zaručnika i zaručnicu, kako se nalazi u Rimskoj misnoj knjizi, držeći se onoga, što se tamo propisuje.

Ulaz mise čine riječi Raguelove, kojima je blagosiljao ženidbu Tobije i Sare (str. 86.). Čita se poslanica sv. Pavla Efežanima, u kojima opominje žene, kako treba da slušaju muževe, a muževi ljube žene, jer je njihovo združenje sveti znak one tajne sveze Krista i Crkve (str. 82.). Stepenička je pjesma Psalam 127., koji slavi sreću porodičnu i blagoslov, što ga dobivaju oni, koji se boje Boga. Evanđelje pripovijeda, kako je Isus protiv farizeja branio jedinstvo i nerazrešivost ženidbe (str. . . .). Poslije Očenaša stane svećenik na lijevu stranu oltara pred vjerenike, koji kleče, i govori nad njima ove molitve: »Pomolimo se. Budi milostiv Gospodine prošnjama našim, i pribivaj ustanovama svojim, kojima si uredio raširenje roda ljudskoga; da ih tvoja pomoć čuva, koje tvoja uredba združuje. Po Gospodu. Pomolimo se. Bože, koji si mogućnošću svojom sve iz ništa učinio, koji si

razredivši sve u početku čovjeku stvorenu na sliku Božju dao nerastavljena druga tako, da si početak tijelu ženinu uzeo iz tijela muževljega i tako učio, što si htio od jednoga narediti, da se nikad ne smije rastaviti. Bože, koji si tako uzvišenom tajnom posvetio svezu ženidbenu, te si svezom ženidbenom oslikao tajnu Krista i Crkve; Bože, po kome se žena združuje s mužem i društvu isprva uredenom blagoslov dariva, koji se nije ukinuo ni kaznom grijeha istočnoga ni osudom potopa, : pogledaj milostivo na ovu službenicu svoju, koja imajući se združiti ženidbenom svezom, moli da se odbrani zaštitom tvojom; neka bude na njoj jaram ljubavi i mira, neka se vjerna i čista uda u Kristu, neka svagda nasljeduje svete žene, neka bude mila mužu kao Rahela, mudra kao Rebeka, dugovječna i vjerna kao Sara; neka u njoj ne nametne ništa od svojih djela onaj početnik prijestupa; neka ostane odana vjeri i zapovijestima, i bježi od nedopuštenih dodira; neka utvrdjuje slabost svoju jakošću vladanja, neka bude ozbiljna s čednosti, poštovana sa stidljivosti, poučena u nebeskom nauku, neka se raduje djeci, neka bude poštena i nedužna, i neka dogje u pokoj blaženika i u kraljevstvo nebesko, i oboje da ugledaju djecu djece svoje do trećega i četvrtoga koljena i dostignu željenu starost. Po Gospodu.« Potom nastavi misu, a kad se sam pričestio, pričesti i zaručnike.

Kad svećenik kaže: Idite, misa jest, okrene se k zaručnicima i veli: »Bog Abrahamov, Bog Izakov i Bog Jakobov neka bude s vama. I on neka blagoslov ispuni na vama; da vidite sinove sinova svojih do trećega i četvrtoga koljena, i potom da imate život vječni bez kraja s pomoću Gospoda našega Isusa Krista, koji s Ocem i Duhom Svetim živi i kraljuje Bog, po sve vijeke vijekova.« O. »Amen.«

Na to svećenik daje neke opomene zaručnicima, kako će u vjernosti i ženidbenoj čistoći živjeti, i poškropi ih blagoslovenom vodom, a potom dade blagoslov kao u misi.

8. Ženidba se može sklopiti u svako v r i j e m e godine. Svečani blagoslov zabranjuje se od prve nedjelje adventa do Božića, i od čiste srijede do Uskrsa. Ali biskupi mogu dopustiti iz pravedna razloga i taj blagoslov ne dirajući u propise liturgijske s opomenom, da svadbu provedu sa što manjim sjajem.

M j e s t o za vjenčanje među katolicima je župna crkva ili s dopuštenjem župnikovim druga crkva ili javna bogomolja. Ženidbu u privatnim kućama može dopustiti samo biskup. Ženidbe među katolikom i nekatolikom imadu se sklapati izvan crkve, osim, ako to biskup dopusti, da se ne porodi kakovo veće zlo.

Žena, koja je već dobila jednom ženidbeni blagoslov, ako se drugi put udaje, ne dobiva blagoslova.

III. Tako ti sveti obredi pokazuju svetost ženidbe i sadržavaju lijepih opomena za one, koji je sklapaju. Pa kad je to sveta stvar, sveti sakramenat, gdje će se onda ljepše svršiti, nego u hramu Božjem i pred službenikom Crkve? Ta i kod mnogih neznabožačkih naroda (kao kod Rimljana) ženidba se slavila pred svećenikom.

Zato oni pogrđuju tu svetu svezu i gore postupaju od prosvijetljenih neznabožaca, koji mjesto crkvene uvode g r a đ a n s k u ž e n i d b u pred činovnikom svjetovnjakom, i koji sklapaju radije takvu samo ženidbu nego ženidbu po crkvenim obredima.

Budući da je po crkvenim zakonima samo ona ženidba između katolika valjana, koja se sklapa pred crkvenim službenikom, zato Crkva u načelu n e p r i z n a j e v a l j a n i m a ženidbe katolika, sklopljene pred državnim činovnikom; to su u očima Crkve priležništva tako dugo, dok se ne sklope propisanim načinom u katoličkoj Crkvi.

Gdje je građanska ženidba uvedena, kao u nekim krajevima u nas, koji su nekad bili pod madžarskom upravom, katolici mogu doći pred činovnika, da tamo zapišu svoju ženidbu, da im vrijedi pred državnim zakonom; ali s tim činom ne smiju misliti da su učinili valjanu ženidbu. Oni moraju i pred župnikom dati svoje očitovanje, i onda je tek ženidba valjana. Pa i svetih obreda ne smiju zanemariti, da steku što više milosti za svoj bračni život, koji ima plemenitu i uzvišenu svrhu, ali i teške dužnosti.

IV. 173. Kako se prima sakramenat ženidbe? Sakramenat ženidbe prima se ovako: Zaručnici očituju pred svojim župnikom ili pred njegovim zamjenikom i pred dva svjedoka, da se uzimaju, a svećenik blagoslovi njihovu ženidbenu svezu. — 193. Koja se ženidba zove građanska ili civilna? Građanska ili civilna ženidba zove se ona, koja se u nekim zemljama sklapa pred građanskim (državnim) činovnikom. — 194. Da li je građanska ženidba sakramenat po sebi? Građanska ženidba nije sakramenat po sebi; zato građanska ženidba katolika nije valjana ni pred Crkvom ni pred Bogom. — 195. U kakvom su grijehu katolici, koji žive samo u građanskoj ženidbi? Takvi katolici nalaze se u smrtnom grijehu tako dugo, dok učinjeno zlo ne poprave.

V. Savršenstvu kršćanskoga života pripada, da budu »svi ljudi ono, što je bio sv. Pavao,« kako sam za sebe kaže (I. Kor. 7, 7), to jest da idu za krepošću čistoće; jer ništa nije blaženije za vjernike u ovom životu, nego da duša, riješena svake svjetovne brige i prosta od svake požude tijela, nastoji jedino o pobožnosti i bavi se razmišljanjem o nebeskim stvarima. Ali kako isti Apostol svjedoči, »svaki ima svoj dar od Boga, ovaj

ovako a onaj onako«; pa i ženidba je urešena velikim i božanskim dobrima, te se jednako broji u druge svete sakramente katoličke Crkve. Zato »oni, koji ne će da se uzdrže, neka se žene. Jer je bolje ženiti se negoli gorjeti« (od neprestanih putenih požuda).

Ali kad se tko ženi, neka dobro sve promisli, što Crkva uči o ženidbi. Za ovaj sveti sakramenat treba se pripravljati ne vinom i mesom i glazbom nego molitvom i svetom ispovijedu od cijeloga svoga života. Tako će u sakramentu ženidbe dobiti milosti, da mu ženidba bude na vremenito i vječno dobro a ne na jad i muku u životu i na propast vječnu.

XVIII. MATI CRKVA. SAKRAMENTI U LJUDSKOM ŽIVOTU.

I. Često smo razlažući Kršćanski nauk spominjali svetu mater Crkvu, osobito pak govoreći o svetim sakramentima, koje nam ona dijeli. Sakramenti su, kako smo čuli, duševna hrana i okrepa, koji nam daju, čuvaju i jačaju duhovni život. A Crkva nam kao dobra majka dijeli tu hranu cijeloga života našega.

II. III. 1. Da počnemo s onim, čim smo svršili. Bog je načinio ženidbu, da se po njoj umnoži rod ljudski. Za »majku svim živima« postavio je Evu, koju je izveo iz rebra Adamova. Kao što je Eva mati »svih živih«, tako je Crkva mati svih vjernika. I ona je, zaručnica Kristova, izvedena iz rebra Kristova, posvećena krvlju i vodom, i zaručena nevjesta Sinu Božjemu. Pa kako je ona svezana prečistom svezom sa Spasiteljem, tako se brine da bude sveta ženidba njezine duhovne djece. Kao što se dobra mati brine tražeći sinu dobru ženu, tako još većma Crkva brine se i nastoji, da se njezina duhovna djeca združe svetim sakramentom ženidbe. Kao dobra majka veseli se sreći svoje djece, jer zna, da će njihovu djecu ona primiti i preporoditi za djecu svojega zaručnika Krista, za djecu Božju.

Kako je lijepa ženidba u Crkvi! »Tu si pružaju ruke dva mlada druga, ne da se tek prolazno pozdrave ili povedu na ples; svećenik ih blagosilja i njihova je sveza nerazrešiva« (Goethe: O sakramentima katoličke Crkve. Njegove su riječi i dalje pod navodnikom).

2. Žena stupa u ženidbu, da bude mati, da rodi djecu. Zna dobro, da je čeka ono, što je Bog rekao Evi: »S mukom ćeš rađati djecu svoju« (I. Mojs. 3, 16). Ali, kako veli evandelje, žalost se njezina pretvori u radost, kad dođe čovjek na svijet. I Crkva je mati, mati djevičanska, koja rađa djecu Bogu u svetom krštenju. A često i ona ima mnogo boli, muka i žalosti, dok do toga dođe. Koliko je Crkva trpjela u apostolima, koji su išli po svijetu, učili i krstili! Koliko je trpjela u svetim

mučenicima, progonjenima radi vjere! Koliko trpi i danas u svojim misionarima, koji u divljim krajevima prikupljaju i pripravljaju ljude k sakramentu preporođenja! I Crkva se kao dobra majka ne žaca muka, samo da se rode djeca Božja: ona i kupa svetom vodom krštenja i dovodi Kristu.

Kako je divno krštenje! »Ne traje dugo«, veli pjesnik, »i supruzi donose svoju priliku k oltaru; tu se očisti svetom vodom i pridruži Crkvi, i to dobročinstvo može rasuti samo grdnim otpadom.« Krsnom milošću ona prilika roditelja postaje čista slika i prilika Božja, na koju je prvi čovjek bio stvoren.

3. Majka uči dijete hoditi; brine se da ojača tijelom skačući i igrajući se. Ali ne zanemaruje ni njegova duha: uči ga govoriti, Bogu se moliti; što ne može sama naučiti, povjerava ga učiteljima i odgojiteljima; ali uvijek prigleda i prati njegov napredak pitajući ga i doma, što je naučio i propitkujući za nj u školi, kako se vlada. Tako i sveta mati Crkva radi sa svojom djecom. Ona gleda, da budu dobro poučena u vjeri, i da se u toj vjeri utvrde, i kad su naučili glavne istine vjere, da u njoj ojačaju, vodi ih k svetoj potvrdi, gdje im Duh Sveti prosvjetljuje dušu svojim svetim darovima. Povjerava ih pažnji poštenih ljudi, koje još svetom svezom duhovnoga srodstva veže, da svojim štićenicima budu nesebični savjetnici i vođi.

Kako je korisna sveta potvrda! Ona se obično daje mladićima na prijelazu iz djetinjske dobe u mladenačku, kad u tijelu i duhu stane bujati život. Na toj raskrsnici života prijete mladićima dvije pogibli: da se razuzdaju moralno ili podlegnu sumnjama vjere. I baš onda Crkva kao brižna majka daje im Paraklita: Duha Svetoga, zaštitnika. »Dijete se u životu u zemaljskim stvarima uzgaja sámo; u nebeskim stvarima mora biti poučeno. Onda se kao potpuni građanin prima u krilo Crkve svetim znakom, koji pokazuje važnost toga događaja. Sad je potpuni kršćanin: zna svoje prednosti i svoje dužnosti.« Te su njegove dužnosti da svoju vjeru priznaje i po njoj nepokolebivo živi, postane kršćanski značaj, postane kršćanski muž.

4. Da dijete tjelesno raste i jača, majka se brine za njegovu hranu. Isprva ga hrani mlijekom, a poslije mu daje tvrđu, jaču hranu. Raduje se, kad vidi svoju djecu zajedno okupljenu kod stola, i to je veće njezino veselje, kad vidi, da im jelo ugađa. Majka priučava djecu na rad, da si poslije mogu sama potražiti i pribaviti, što će im trebati za život. Tako i Crkva, otajstveno tijelo Kristovo, kao dobra majka hrani najprije svoju djecu milostima svetih tajna, koje dijete može primiti ne znajući sasvim njihove moći; ali kad može razabirati jelo tjelesno od duhovnoga, vodi ga stolu Gospodnjem i hrani ga pravim tijelom Kristovim. To je onaj stol, kod kojega

se tako okrijepimo i postanemo jaki kao lavovi dišući ognjem ljubavi Božje, pred kojim ognjem bježi svaka paklena sila.

Kolika je moć u presvetoj euharistiji! Ona nas veže s Kristom, spaja nas među sobom, još nas više približuje majci Crkvi, koja se raduje, kad vidi svoju djecu kod ove svete gozbe, što nam je zgotavlja. »O sakramente pobožnosti, o znače jedinstva, o svezo ljubavi!« (S. Aug. Brev. Fer. II. infra Oct. Corp. Chr.). »To nije« — veli pjesnik i duboki mislilac — »obično jelo i pilo, koje siti, nego je nebeska hrana, koja čini, da hlepimo i žeđamo za nebeskim užitkom«.

5. Dobra majka već izmala odvraća dijete od zla, kojemu je od prirode sklono i što ga vidi u drugih. Ona ga opominje, kori i kazni, kada pogriješi. Sve to čini i blagošću ljubavi i strogošću brige materinske. Ne prestaje svojim opomenama ni onda, kad je već od djeteta narastao mladić, od mladića postao muž. Nagon i iskustvo daju joj mudrost.

Tako se sveta mati Crkva još većma brine, da svoju duhovnu djecu vodi i drži na putu pravednosti, a zalutalu da na pravi put dovede. To čini sakramentom p o k o r e. »Kad dijete dođe ka godinama, po naukama i kaznama vidi, kakva mu je unutrašnjost; ali kazne roditeljske više ne djeluju. U njemu stane biti boj onaj unutrašnji zakon tjelesni, koji se protivi zakonu duha. U toj duševnoj borbi ima sjajno sredstvo, koje će mu pomoći. On može povjeriti svoja djela i svoje pogreške, svoje mišljenje i sumnje vrijednom i za to postavljenom mužu, koji će ga nesamo umiriti, opomenuti, ojačati pa i otajstvenim kaznama kazniti, nego će mu potpuno izbrisati njegovu krivicu i predati mu natrag čistu i opranu ploču njegovih čovječjih slaboća. I ne treba to samo mladić. Taj lijek treba u cijelom životu, i svagda stoji pripravan razborit muž, koji će bludnje ispraviti i muke ukloniti.«

Tako Crkva kao dobra mati popravlja pogreške svoje djece i ublažuje srdžbu uvrijeđenoga Oca nebeskoga, koji izgubljenoga sina opet prima u svoju kuću, na svoje krilo.

6. Kad dijete oboli, prva je majka, koja opaža njegovu bolest i nastoji oko njega, da ozdravi. Cijele noći probdije uz postelju svojega djeteta i traži, da mu olakša boli. Nije manja briga Crkve za svoju djecu. Kad obole, ona im ide u pomoć opet svetim sakramentima, a osobito svetoga p o m a z a n j a, koje jači i tijelo i dušu. »I ti lijekovi, koji su se u životu pokazali najboljima, čine svoju spasonosnu službu na vratima smrti. S pobožnim srcem prima nemoćnik one svete znakove i zaloge, kojima se od mladosti priučio, i oni mu zajamčuju vječno življenje u onom času, kad prestaje svako zemaljsko jamstvo. On je uvjeren, da mu nikaka neprijateljska sila ni pakosni duh ne će nauditi, da ne bi u preobraženom tijelu došao u blizinu Božju i uživao beskrajno blaženstvo. Na posljetku

mu se pomažu i noge. One treba da i onda, ako čovjek ozdravi, osjećaju odvratnost, da diraju ovo zemaljsko, tvrdo, neprobojno tlo. Njima treba dati čudesnu brzinu, da odbace zemljanu koru, koju su navukle. Tako je u sjajnom krugu jednako svetih čina, kojima je ljepota ovdje kratko natuknuta, spojena kolijevka s grobom, ma da su inače jedan od drugoga silno udaljeni.«

Majka se ne može otrgnuti od svojega bolesnoga djeteta. Rijetko je koja majka kao Agara, koja nije mogla gledati umiranje svojega sina, pa se od njega udaljila. Više je matèra slično Djevici Majci Mariji, koja u najvećim mukama gleda svojega Sina, gdje umire na križu. Takva je majka sveta mati Crkva, koja stoji kod svoje djece u bolesti, s njima trpi, tješi ih i moli se. I kad im se bliži smrt, ne ostavlja ih, nego im dušu molitvama popraćuje u nebo.

Majka se i po smrti opominje svojega djeteta. Suzama ga kropi, cvijećem grob mu kiti, sliku njegovu ljubi. Takva je majka sveta mati Crkva, koja djecu svoju oplakuje pjesmama tužbalicama, ali ne tuži za njima kao izgubljenima, nego onima, koji su prešli u drugi život i tim životom tješi zaostalu njihovu braću: »Kralju, kojemu sve živi, dođite poklonimo se«. Kropi njihovo tijelo svetom vodom i polaže ga u posvećenu zemlju do uskrsnuća.

7. Kad djetetu prijeti kakva pogibao, majka ga želi spasti. U tom času dobije neku kao nadnaravnu silu. I Crkva ne spasava svoje djece prirodnom moći. To je svrhunaravna moć, što je dobiva s neba, kojom su obdareni njezini službenici. Ta se vlast dobiva u svetom r e d u, što ga Crkva daje onoj svojoj djeci, koja su za to zvana od Boga, i ta se vlast na druge prenosi ne rodom nego redom.

»Ta dakle duhovna čudesa, što ih sakramenti čine, ne niču kao drugi plodovi iz naravskoga tla; tu se ne mogu ni zasijati ni zasaditi ni njegovati. Iz drugoga kraja moramo ih izmoliti. Tu nam dolazi pred oči, što nam kaže sveta starina, da ima ljudi, koji su odozgo pred drugima izabrani i posvećeni. A da se i to ne pričinja kao naravski dar, oni, koji ga imadu, taj dar, s kojim je spojena i teška dužnost, prenose na druge duhovnim nasljedstvom. U posvećenju svećenikovu nalazi se sve, što je potrebno, da se ti sveti čini obave, a od mnoštva se zahtijeva samo vjera i pouzdanje, da im uzmognu ti sveti čini koristiti. Tako se svećenik u redu svojih predaka i nasljednika, u krugu svojih drugova, predočujući Najvišega posvetitelja, ističe to sjajnije, što mi u njemu ne gledamo njegovu osobu nego službu; nije njegov mig, pred kojim padamo na koljena, nego je to blagoslov, što nam ga daje. Da je taj blagoslov svet i s neba da ravno dolazi, pokazuje se po tom, što ga ne

može oslabiti a kamo li obeskrijepiti grešno stanje u onoga, koji ga daje.«

IV. Tako sveta mati Crkva stoji uz nas od rođenja do smrti: ona nas svetim sakramentima rađa, odgaja, hrani, čisti, njeguje, upravlja i združuje.

V. Veliku smo dakle zahvalnost i privrženost i ljubav dužni toj svetoj majci. Kad je ona tako dobra, kolika je sramota i grijeh, ako smo mi prema njoj nezahvalna i zla djeca!

Ta naša majka ne umire. Ona će biti do konca svijeta. Nemojmo ni mi umrijeti njoj, da ne marimo za nju ili da se tja od nje odijelimo. Nego pače u svim svojim dvojbama držimo se njezina nauka; u svakom koraku života slušajmo njezine zapovijedi; u svim potrebama i nemoćima primajmo lijekove svetih tajna iz ruke njezine, pa ćemo tako proći preko dobara zemaljskih, da ne izgubimo vječnih.

S. N. V. B. S.